

PIARISTA ISKOLAIK KIRÁLYNÉJÉ

„Én pedig ne dicsekedjem
másban, mint a mi Urunk
Jézus Krisztus keresztjében,
akiben keresztre feszült ne-
kem a világ és én a világ-
nak.” (Gal 6, 14)
(A napi miséből.)

ELSŐ SZENTMISÉM EMLÉKÉRE

Budapest, 1943. febr. 1.
Antióchiai Szent Ignác napján.

BULÁNYI GYÖRGY
piarista.

XXV. évfolyam 2. szám 2018. február

Bulányi Gy.: Termékenységi ráta	3668
Bulányi Gy.: Tévedhetetlen	3671
Bulányi Gy.: Aki él és szeret	3673
Csepregi Gy.: Hová tűnt az örömhír?	3673
György A.: A kereszt, ami sértő	3674
Márcki I.: A történelmi megtérés	3675
Gromon A.: Beleszólt-e?	3676
Farkas I.: Az alkalmazkodás csodája	3683
R. M. Rilke: Toll és kard	3687
Merza J.: A matematika és a kereszténység	3688
Simonyi Gy.: Az életharmónia	3693
Trásy É.: Gyurka bácsi emlékkönyvébe	3693
Kállai E.: Emlékeimből...	3694
Polinger Á.: Mi közünk az abortuszhoz?	3696
Miklovicz L.: Szendehelyi homília	3701
Mlecsenkov A.: Elmélkedés	3702
Faragó F.: Tanyai szilánkok...	3703

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért, nemzetünkért,
mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»
Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

BULÁNYI GYÖRGY TERMÉKENYSÉGI RÁTA

Végül a jó földbe hullott az, aki meghallgatja, megszívleli a tanítást, s jó termést is hoz, az egyik százszorososat, a másik hatvanszorosat, a harmadik harmincszorosat (Mt 13,23).

Kedves Testvéreim! Aki Isten gyermeke, az figyel a lelkiismeretére, a maga vallása szent szövegeire, meg a testvérei szövegére is. Ilyenként figyeltem a múlt vasárnapon a mise után a kerti padon Zsolt testvérünkre, aki elmesélte, hogy egy levelező listát nyitott számítógépen, s megkérdezte, hogy átküldheti-e azt nekem drótpostán. Mondtam neki, hogy köszönettel veszem.

Átküldte, s megtudtam belőle, hogy arról beszélgetnek: hogyan kell érteni a Miatyánk szavát: Bocsátsd meg a vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétőknek (Mt 6,12).

Én is hozzászóltam az anyaghoz, mégpedig úgy, hogy beütöttem a KIO 62. numerusát, melynek címe az – ERŐ-NEMALKALMAZÁS ÉS ÜLDÖZÖTTSEÉG – fejezetben belül a negyedik pont: Boldogok a békességek – az alábbi alcímekkel: a/ Erő-nemalkalmazás és béke, b/ A panaszos kibékítése, c/ Jog az egyházban, d/ Megbocsátás. – Ezt a 62. numerust nem idézhetem most, mert magában is hosszabb, mint amennyit egy prédikáció elbír – ki-ki elolvashatja otthon, ha van neki KIO-ja.

De hozzá raktam még az alábbi szöveget: Kedves Zsolt, a fenti szöveget 40 évvel ezelőtt írtam – az átkosban. Az emberi történelem mindig lehányta ezt a fenti jézusi szöveget. Konstantinig csak vértanúk lehettünk ezzel a megbocsátásszöveggel. Aztán jött Konstantin nyomában a fordulat, s a keresztények is csinálták tovább, amit az emberiség Jézus előtt és Jézus után is tett. Konstantin után pedig már egyházi jóváhagyással maguk a szentjeink is. Mindannyian tudjuk, hogy a Szent Jobb négy felé vágatja unokabátyja, Koppány testét... Koppány is eszmei alapon állt, István is. Nem látok különbséget közöttük. Mind a kettő az ütés elve alapján állt. S mind a kettő a maga istene nagyobb dicsőségre verekedett. Az egyiknek istenét úgy hívták, hogy Hadúr, a másikat pedig úgy, hogy Jézus Úr.

Az 50-es évek elején beszélgetnek a Gyűjtő fogházban a kegyelemből fel nem akasztott életfogytosok – s el nem fogyó reménnyel – az áhított jövőről. Egyikük mondja nekem: Ha jön az óra, megnyílnak a börtönök. De Titeket, papokat, még egy darabig lakat alatt tartunk. Mi kimegyünk, elvégezzük a dolgunkat, s utána jöhetnek ki ti is – temetni. Tanítványok nélkül nincs Jézusnak sem egyéb megoldása: Keresztre kerülhet, és nem veszi el a világ bűnét. Marad az addigi bűnök summája + a Golgota bűne – az egyházi és világi urak jóvoltából – Kaifáséból, Pilátuséból.

Alternatív társadalomra van szükség: az ütő emberek egyelőre megmaradó társadalma mellett a nem ütők társadalmára, azaz a Jézustól hirdetett Isten Országára. A jézusi, a Konstantin előtti kort kell folytatni. A Konstantin után folytatódó jézustalan keresztény kort le kell váltania egy másiknak, a jézusi Bo-kornak. Ez sem lesz olcsó mulatság, de már valamivel azért olcsóbb lesz, mert korunkban, legalábbis hazánkban eltörölték a halálbüntetést. Így aztán alternatív társadalomként megélhetünk benne – ha csinálunk olyat. Kortársaid között van a Bokorban a 16 gyerekes Király-család (Náci majd annyi idős, mint Te), s mellette még négy család egyenként 10-10 gyermekkel. Magyar nemzetünk jövője az ő kezükben van. Űthetjük éppen az ütésre érdemesnek találtakat, de ez nem változat azon, hogy jelenünkben egy

nőre 1,2 gyermek szülése esik. Biztosan elpusztul – biztosan kipusztítjuk – nemzetünk ezzel a szülési rátával. Zsolt pedig ezt válaszolta: Kedves Gyurka bácsi, először is köszönöm, hogy reagáltál. Ha a mi levelező listánkon a későbbiek során és ebben a tárgykörben valaki behozza majd egy tanult pap, vagy lelkész (pl. Török József, vagy Bolberitz Pál, vagy valaki más) véleményét, én a tiédet fogom citálni.

Azt kell, gondoljam, hogy az évek során megérezhetted, hogy hitedet, elkötelezettségedet tisztelem, és érdeklődéssel hallgatom gondolataidat. Ezen a területen nagyságrendekkel fölöttem és általában felettünk állsz, hiszen egy élet koncentrált munkája áll szemben a mi – szükségszerűen – megosztott, világi hívságokra, családra, megélhetésre, „koncentráció” figyelmünkkel. Van azonban egy valami, amiben senkit sem tartok magamtól feljebb, vagy lentebb valónak. Ez pedig a tudatunk mélyén meglapuló lelkiismeretünk szerinti élet akarása vagy elutasítási hajlama.

Engedelmet kérek: ennek szellemében vetek fel egyetlen gondolatot, és elfogadom, ha ezt a csekély kompromisszumos javaslatomat is visszautasítod. Arra utalok, hogy az az ember, aki érzékelhetően és élete során tartósan visszautasítja, hogy lelkiismerete szavára hallgasson, az valójában nem testvér, vagy felebarát, hanem csak potenciálisan az. Aki pediglen sem testvérem, sem felebarátom, de rendre „megbánt”, arra nézvést sem a megbocsátási készség, sem a metanoia, sem a befogadó megbocsátás – az én felfogásomban – nem értelmezhető. Az ilyen – látszólag emberi lényért – csak annyit tehet valaki, hogy kéri az Istent, terelje vissza az ilyet a nyájba testvérenek, vagy felebarátnak. Már ez a fohász is a megbocsátási készség JELZÉSE, és egyfajta békeséget kívánó lelkület megnyilvánulása, de egyben fennmarad egy védekező kétely az ilyen emberrel szemben. Ez a magatartás talán nem a jézusi példa direkt visszautasítása.

Az pediglen, ami napjainkban anyánként az 1,2 gyermek vállalását jelenti, az valóban tragikus. Gondolod-e, hogy ha nem ilyen – közösség-ellenes – sátáni politikai elit ülne a nyakunkon, akkor is 1,2 lenne ez a statisztikai adat? Nem tudom, de bízom benne, hogy nem így lenne. B. György viszontválasza: Kedves Zsolt! Bizonyos vagyok benne, hogy ez termékenységi ráta más lenne, ha sorsunk másképpen alakult volna: ha nem omlott volna össze 1918-ban a Magyar Birodalom, ha nem jött volna 1919-es rémuralom, ha 1945-ben nem győz a vörös hadsereg, s ha nyomában nem jönnek vissza a moszkovíták, ha 1956 november 4-én nem tiporják el a szovjet tankok a forradalmat, ha 1990-ben a szovjet hadsereg távozása után nem vonul be a nemzetközi nagytőke, s ha a bukott rezsimek káderei nem szolgálják ki gátlástalanul a tőkés társaságokat.

Mindazonáltal és de. A rátáért felelősök vagyunk mi is. És bizony a miénk a nagyobb felelősség. Vedd elő a

Koinónia című folyóiratunk utolsó számát, s annak 1437. oldalán megtalálod Gazdag István – A demográfia mint a XXI. század csodafegyvere – című tanulmányában, hogy az első és második világháborúban győztes és szinkatolikus Olaszországban ez a termékenységi ráta – 1,25. Azt is, hogy egész Európában a legmagasabb az ugyancsak győztes Franciaországban – 1.9 a ráta, de ez már a bevándorolt mohamedánok sok-sok milliójának köszönhető. A keresztény Európa már határozott magáról. Nem. Javítok: a jézustalan, istentelen Európa már döntött: kiirtja magát az élők sorából. Miközben az emberiség nem keresztény – pontosabban – nem jézusi, hanem Istenre és Tőle kapott lelkiismeretere figyelő része – bizony minden sátáni gátlás nélkül – teljesíti továbbra is a Teremtés könyvének szavát: Legyetek termékenyek, szaporodjatok, töltsétek be a földet...! (Ter 1,28)

Mi, keresztények, nem ezt tesszük, hanem húzzuk a vészharangot a demográfiai robbanás miatt. Aljas és hazug módon. Ezt mondjuk: Elpusztul a Föld, ha tovább szaporodunk. Attól nem pusztul el. Csak az autóinktól meg annak a testvéreitől lyukad ki az ózon-pajzs.

Valakik ismeritek már közelebről is Attilát és Csurit. Május 31-én ismertem meg őket, amikor előadtam a Jobbik-ban. Június 15-én velem voltak Visnyeszéplakon is. S barátkozgatunk minden lehetséges mennyiségben. Attila találta ki, hogy a keresztény kor után a bokor következik. Amikor 40 évvel ezelőtt írtam a KIO-t, már elkezdtek a közelítést a 1,2 tizedes ráta irányában: Évről-évre fogyott az élveszületések száma hazánkban. Ezt írtam a KIO 74c. Szaporodjatok és sokasodjatok c. fejezetében: Hogy az embert a maga szentháromsági életébe beemelni akaró Messiás minél többeket akar oda beemelni – e tekintetben semmi kétség sem lehet. A Messiás akarja a sokgyermekes családot azért is, mert a gyermek elfogadása és Isten népévé nevelése nem a magamért élés, hanem a másokért élés, a szeretet megnyilvánulása; ugyanúgy, ahogy a házasságon belül és azon kívül érvényesített adástörvény, erő-nemalkalmazás, szolgálat és Örömhír-hirdetés is az. A kérdés csak az, hogy mennyi gyermek elfogadását-felnevelését kívánja meg népétől.

Isten az emberiségre bízta – annak fennmaradását is, sokasodását is. Aki kellő ok híján fogyasztja az emberiség életét, az ugyanúgy vevéssel, élet elvevéssel vétkezik, mint Káin. Nem az egyed, hanem az emberiség életét gyilkolja. Ennél fogva a gyermekvállalásban van egy kötelező alsó határ. Ez koronként és helyenként különböző. Jelen civilizált nyugati társadalmunkban 2,4 gyermek szükséges az előző nemzedék 2 főjével szemben ahhoz, hogy a társadalom létszáma ne csökkenjen. Az önhibájukon kívül nem szaporodók miatt a többieknek kell pluszt vállalniuk: tehát $2,4 + x$ gyermeket. A "sokasodási" parancsot teljesítendő – pedig még többet: $2,4 + x + y$ számú gyermeket. Mindezek alapján Isten népe – itt, nyugaton – akkor teljesíti az emberiség egészére

vonatkozó V., a Ne ölj! parancsot, ha családjaikon belül átlagban megvan a három gyermek, amely szám az élet fennmaradását, sokasodását is biztosítja. Ahhoz, hogy ez az "átlag" össz-társadalmilag is meglegyen, Isten népe egyes párjainak 4-5 gyermeket kell "beterveznie". Ez alsó határ (tisztességetika) elérése után a szeretet szférájába jutunk. Ezen belül már magunk emelgetjük magunknak a mércét, aszerint hogy mennyire értünk meg belülről a mérce feljebb emelésére. Ennyi idéztem a KIO 73/c-ből.

Magam a nemzetkipusztításra köteleztem el magamat az egyház indítására és Jézus példájára. Jézust megakadályozta a nősülésben, hogy fel nem bontandó kötelékben élt Mennyei Atyjával. Megakadályozta, bár volt, aki halálos szerelemmel szerette Jézust, és Jézus sem volt közömbös iránta... – Mária Magdolna – kinek neve Péter után a legtöbbször kerül elő az evangéliumokban. Ezek után elővettem a Bokor címlistáját, a találtam benne az első két nemzedékben 197 olyan nőnek a nevét, aki már elmúlt húsz, a legidősebb meg kilencven éves, azaz legkésőbb 1987-re megszületett. S elkezdtem kiírni belőle, hogy hány gyereknek adtak életet. Elment rá egy délutánom. Ennek az eredményét fogom most közölni veletek, Találtam köztük 33 olyan abszolút nemzetkipusztítót, amilyen magam is vagyok. Aztán találtam köztük – nem biztos, hogy saját hibájukból – 11 egykézőt és 27 kettőkézőt, azaz relatív nemzetkipusztítót, tehát összesen $33 + 38 = 71$ -et. Következtek a tisztességnormát teljesítők, akik három gyereknek is adtak már életet. Ezeknek a száma – 44.

Ezeket követték a jézusi normát teljesíteni akarók. Négy gyermeknek adott életet Istennek 43 szerelmes lánya. Öt gyermeknek pedig 13 testvérem – ötször áldja meg érte őket az Isten. Hat gyermeket szült megint csak 13 testvérünk. Hét gyermeket szült az én anyukám, de az ő neve már nincs bent címlistánkban, mert már 34 éve eltemettem. De 7 Bokor-testvérem megütötte édesanyám istenszeretetének normáját, el is tudnám sorolni nevüket: Éva Vácról, Jutka Pestről, a többit már nem sorolom fel, úgy sem ismeritek őket. De Ági nyolc gyerekkel ajándékozta meg férjét, Pistát. Kilencet idáig még senki sem szült, de tizet négyen is. A Gabi, az Anca, az Orsi – az első három. Orsinak a múlt vasárnap eskettem meg elsőszülött fiát: a hétgyerekes Jutkának a negyedikjét, a Julit, adtam Tamáshoz. A negyedik tízgyerekes az Anikó, ott is volt nagy pocakjával a lagzin: abban volt a tizedik.

S ezek után következik az eddigelé abszolút Bokorcsúcs: Zsike, aki 16 gyermeket szült Nácinak. Mikor a 12. gyermek jövését bejelentették nekem érdi házuk előtt, ünnepélyesen kezet csókoltam Zsikeknek. A többinél már nem. Szóltak is nekik nagyobb gyerekeik: Hagyjátok már abba, majd szülünk mi nektek – unokákat. Még egy darabig nem hagyták abba. Zsike mondta egyszer nekem: Gyurka bácsi, én vagyok a világ legönzöbb asszonya, nem bírom ki, hogy ne legyen mindig

egy kisbabám. Ha elosztom a fenti 631 gyermeket az őket megszüülő anyák számával, akkor megkapom a 3,2 tizedes termékenységi Bokor-rátát.

Most pedig válaszolok Zsolt levelének első felére: Az ilyen – látszólag emberi lényért – csak annyit tehet valaki, hogy kéri Istent, terelje vissza az ilyet a nyájba testvéreink, vagy felebarátnak. Már ez a fohász is a megbocsátási készség JELZÉSE és egyfajta békességet kívánó lelkület megnyilvánulása, de egyben fennmarad egy védekező kétely az ilyen emberrel szemben. Ez a magatartás talán nem a jézusi példa direkt visszautasítása – írja levelében Zsolt. Én úgy gondolom, hogy ez a jelzés maga a megbocsátási készség. S az, hogy megmarad Benned a védekező kétely az ilyen emberrel szemben, ez valójában nem a jézusi példa visszautasítása. A tékozló fiú apjában is megmaradt a kétely fiával kapcsolatban. Fogalmazhatom ezt a kételyt úgy is, hogy megmaradt azért benne a reménység.

Békességteremtőknek kell lennünk. Gondolhatom úgy is, hogy bizonyos vagyok, hogy más lenne a termékenységi rátánk, ha nem azok volnának az urak felettünk, akik uralkodnak rajtunk: ha egy hete a Melegek nem vonulhattak volna fel utcáinkon, mert ezt a fajta nemzetgyilkosságot nem szabad egyetlen élni akaró nemzetnek sem megünnepelnie. Csak sírni lehet, hogy vannak közöttünk ilyen betegek is (lásd: Róm 1,26-27). De csak bizonyos vagyok, és nem biztos, hogy más lenne a termékenységi rátánk.

Rettenetesen szégyellem magam, hogy a keresztények, a nem-jézusiak – a világ szemetjévé lettek. Hazánkban is azokká lettek. A jézusi embereknek nem ilyen a termékenységi rátájuk. Nem 1,2, hanem 3,2!!!

Jöjjön el a Bo-kor, azaz az Isten Országáa megteremtésének legújabb kísérlete.

BULÁNYI GYÖRGY

TÉVEDHETETLEN

Csudálatos találkozó volt nálam 2008. március 29-én, szombat délután. Hatan voltunk együtt majd négy óra hosszat. Szolnokról jöttek hozzám húszas éveik közepén járó fiatalok. Ateista vagy vallásilag közömbös szülők gyermekei, többségük meg sincs keresztelve. De Bíró Lajost megérintette körünkben vagy tíz esztendővel ezelőtt a jézusi üzenet. S ő tovább is adta azt, s ennek gyümölcse volt a Lajos utáni nemzedéknek – köztük az ő két gyermekének is – mostani látogatása nálam. Keresztelésükre és többek között házasságkötésre is készülődnek.

Nem tudom, hogy ők is csodálatosnak érezték-e a találkozót. De nekem együttlétünket követően Jn 1, 35-39 versei jutottak eszembe, melyek János és András meghívásáról számolnak be. János evangélista meghívásuk után jó hetven évvel idézi fel találkozásukat Jézussal.

Számára biztosan felejthetetlen volt, mert ennyi idő eltelte után is emlékezett még, hogy délután négy óra körül került sor rá, hogy a Jordán partján sétálgató Jézusnak ők ketten utána mentek. Jézus észlelte ezt, s megfordult, hogy megkérdezze őket: Mit akartok? Ők meg ezt válaszolták: Rabbi, hol lakol? – Jöjjetek, nézzétek meg! – felelte nekik Jézus. Az evangéliumi feljegyzés így fejeződik be: Az nap nála maradtak, ez a tizedik óra körül történt (Jn 1,39). A zsidóknál akkoriban a nap hajnali hat órakor kezdődött, tehát délután négy óra volt, amikor utána mentek Jézusnak. (Az én látogatóim is délután négyre jöttek – emlékezem is rá. Emlékezem, de nem hetven év után, csak két nappal később.)

Milyen lehetett az a találkozó? Ha lett volna magnó, amely megörökítette volna azt a kétezer év előtti délutánt, mit nem adnék érte. Ha lett volna magnó két napja a szobámban, s felvette volna a mi találkozásunkat, mit nem adnék... még ezért is. Miért adnék érte oly sokat? Ezt akarom Nektek most elmesélni. S bár nem volt magnó, amely megörökítse a kérdést, melyet Gábortól kaptam, de emlékezem rá és arra is, hogy hosszasan gondolkodtam, mit is feleljek rá. Egy jó percre elnémultam. Rákérdezett Gábor a Mt 16,18-19-ben olvasható jézusi szavakra. Ezekre: Én is mondom neked: Te Péter vagy, s én erre a sziklára építem egyházamat, s az alvilág kapui sem vesznek rajta erőt. Neked adom a mennyek országa kulcsait. Amit megkötsz a földön, a mennyben is meg lesz kötve, s amit feloldasz a földön, a mennyben is fel lesz oldva. Azt kérdezte Gábor, hogy hogyan azonosulhatnak még odafent is azzal, amit Péter idelent megköt és megold – azaz jóváhagy vagy elvet.

Általában köpöm a választ, ha Jézus dolgaiban kérdeznék engem. Most nem így történt. Azt hiszem, hogy a KIO – a Keressétek az Isten országát! című és negyven éve megírt – hat vastag szamizdat kötetében nem fordul elő ez a szó, hogy tévedhetetlen. S biztosan tudom, hogy Jézus sem mondta sem magát, sem Pétert tévedhetetlennek. És ezért Gábornak sem tudtam azt válaszolni, hogy az I. Vatikáni Zsinat tévedhetetlenül megállapította, hogy Péter utódai, a pápák hit és erkölcs dolgában tévedhetetlenek. Hát ezért. S nemcsak azért, mert Hans Küng is már jó harminc-negyven éve megírta könyvét, melynek címe: Unfehlbar? azaz Tévedhetetlen? Hanem azért is, mert lassan annak is harminc éve lesz, hogy Lékai bíboros és négy felkért teológiai professzora dialógusra hívott, s ezen a dialóguson elhangozhatott és el is hangzott Lékai szájából az általa tévedhetetlennek gondolt szó: Én és a jelenlevő professzor urak hivatalból képviseljük itt az egyház tévedhetetlen tanítását. Magamban azt gondoltam ott és akkor, hogy tévedhetetlen és – még inkább – hivatalból tévedhetetlen emberekkel nem dialogizálok. Hangosan meg azt mondtam, hogy írják le kérdéseiket, s én azokat majd megválaszolom.

Jó két órát birkóztak ott öten egymagammal, s nem engedtem álláspontomból: csak írásban válaszolok kérdéseikre.

Mért nem köptem tehát Gábor kérdésére is a választ? Mért gondolkodtam rajta annyit némán? Mért nem mondtam az I. Vatikáni zsinat megállapítását. Nem tehettem. Nem, mert barátainknak nem hazudunk, csak illetékteleneknek, csak ellenségeinknek hazudhatunk – ha nincs módunk kitérni a válasz elől. S most, amikor írom ezeket a sorokat, már hétfő délelőtt. Ahogy tudtam, felkészültem már a hétfő délutáni kisközösségi találkozóra, s mikor befejeztem, eszembe jutott Gábor kérdése.

Vasárnap még nem, mert vasárnap meghalni sem volt időm. Reggel volt a szokásos havi – két órás – ifjúsági mise, majd 11 óra felé jött Pista, hogy elvigyen Inárcsra pót-vasmisémre a Hangosok számára, és csak este hét óra utánra hozott haza. Kimerültem tőle, s hétfő reggel csak nyolc utánra tudtam úgy-ahogy összekaparni magam... Mért voltam tehát egy percig néma? Ennyire gyengül már emlékeztem? Nem adtam meg a választ én már negyven éve Gábor kérdésére a KIO-ban?

Elővettem, a KIO Mutatók kötetét, s találtam a két kérdéses mátéi versre vonatkozó 12 lapszámot is. Megnéztem mindet egyenként. Elolvastam, amit 40 évvel ezelőtt ezekről a Máténál található versekről írtam. S az eredmény: nem szembesültem a KIO-ban Gábor kérdésével. Ezért gondolkodtam válaszom előtt annyit. Gábor mellett ült. Rátettem kezem a kezére, s ezt mondtam Gábornak: Jézus úgy mondhatta, amiket mondott, hogy bízott tanítványaiban, bízott Péterben. Bízott bennük, hogy azt fogják mondani, amit tanított nekik. Ahogyan én is bízom Bennetek, akiket az elkövetkező hónapok során majd megkeresztetek és megeskettek azon az alapon, hogy hisztek abban, amit Jézus tanított. Bízom benne, hogy azt fogjátok mondani, amit közösségeinkben tanultok arról, hogy miféle Ország az, amit keresnünk kell. Bízom benne, mert Isten azt írta bele mindnyájunk szívébe, amire megteremtett minket. Azt, hogy szeressük egymást még az ellenségeinket is: keresztre feszítőinket is.

S nem mondtam Gábornak a folytatást, amit a fentiekben leírtam. Nem, mert akkor és ott, szombat délután még nem is gondoltam az I. Vatikáni Zsinatra. De most igen, és mondom, amit gondolok. Mindannyian az Isten

gondolatát képviseljük, amikor a szeretet szavát mondjuk azzal a tartalommal, amelyet Jézus adott ennek a szónak. Tévedhetetlenül? Igen, tévedhetetlenül. Mindig, amikor a szeretetet mondjuk. S csak ez magyarázhatja, hogy amit mond akár Péter, akár Gábor, mind megállja majd a helyét, és érvényes lesz idelent is, oda-fent is. S ha a földön nem is veszik figyelembe azok, akiknek más az istenük, mint Jézusnak, a mennyben biztosan elfogadott lesz, mert ennyit jelent a megkötés. Az ellenkezője pedig biztosan elvetett lesz, mert ennyit jelent az oldás.

És válaszomat mind a hatan elfogadták, mert nem tekintélyelvű volt a válasz, hanem szeretet elvű.

S most magamat kérdezem: Lehet tekintély nélkül élni? Nem lehet. Hiszünk szüleinknek, s ha nem hiszünk, megégetjük a kezünk, amikor a forró kályha vasajtájához nyúlunk, s megtanuljuk tőlük, mi válik javunkra. És felnőtt korunkban is hiszünk annak, aki úgy szeret minket, ahogy a szüleink. Elhagyjuk érte anyánkat-apánkat. És hiszünk abban, aki azt reméli, hogy mindannyian az

ő szerelmes lányai és fiai vagyunk, ahogyan Jézus is az Atya szerelmes Fia volt. Megtanuljuk Tőle, hogy nem tehetünk olyat, amit nem kívánunk magunknak. Azt, hogy nem uralkodhatunk másokon. Azt, hogy nem lehet három cipőnk, amíg él olyan a földtekén, akinek csak kettő van. Azt, hogy nem dönghetünk bele senkit sem a betonba. Mondhatom mindezeket a színéről is. Feltétlen hittel hiszünk abban, aki arra tanít minket, hogy mindenkit szeretnünk kell.

Azt tanítja, hogy kicsi vagyok én, s ezért másoknak szolgálni születtem én. Azt, hogy akármilyen okos, erős meg ügyes is vagyok, engem sem illet meg több, mint ami mindenkinek jár: a napi egy dénár. Azt, hogy szótáramból ki kell törölnöm az ölés szót, hogy csak az ölelés maradjon a helyén. Azt, amit Babits úgy mondott, hogy az a véres Isten nincsen. S a véres embernek se legyen helye a Földön, mert a mennyben úgy sincs.

Nem lehet tekintély nélkül élni, az Isten és az ő gyermekeinek tekintélye nélkül. De csak a szeretet-elvéket illeti meg a tekintély!

Ember hol élsz te? A Földön? Ott az uraké a tekintély. A főpapoké, az írástudóké, a véneké. A királyoké meg a helytartóké, akik a szeretet-elvű Jézust nagyon hamar, már három év után a keresztre parancsolják.

Úrmentes világban akarok élni a Földön. Az urak tekintélye nélküliben. Ott, ahol csak a szeretet-elvűeknek van tekintélye.

Milyen ez a tekintély? Azt hiszem, hogy tévedhetetlen.

BULÁNYI GYÖRGY

AKI ÉL ÉS SZERET...

(A liturgikus könyörgések záró formája)

Azt hiszem az elmúlt karácsonyra készülöben, a közösségi liturgiát minél szebbé tenni akarva cseréltem fel első ízben a hagyományos „aki él és uralkodik” záró formulát egy másikkal: „aki Veled és a Szentlélekkel együtt él és szeret, Isten, mindörökkön örökké Ámen”. Amikor testvéreim reám kérdeztek, azt válaszoltam: a Szentháromságban nincsen uralkodás. Ki uralkodik ott kin? Ha mi odakerülünk, a Fiú nekünk is felszolgál majd.

Fél évvel később egy jó liturgikus érzésű fiatal pap nagyon „felkapta a vizet”, amikor ezzel a záradékkal zártam a szentmise könyörgéseit: Véték a hagyomány ellen!

Egyik testvérünk, akinek elpanaszolta „vétkem”, nem sajnálta a fáradságot és végigvizsgálta „Az ősegyház imádságos élete” (Keresztény Remekírók 16.) c. munkát a záradékok szempontjából. Az ő kigyújtó buzgalmának köszönhetem az alábbiakat.

Az ősegyház imádságzáradékai négy típust mutatnak: részeshatározós, birtokos, cselekvő és szenvedő típust. A részeshatározós típus a leggyakoribb. Mintája: akinek legyen... Neked pedig legyen... Téged illet... Őt illeti... Mi legyen Istennek? Mi illeti meg Őt? Az előfordulás gyakorisági rendjében felsorolva az alábbiak: dicsőség, tisztelet, imádás, hatalom, dicséret, dicsőítés, magasztalás, nagyság, fölség. Megtalálható már a Galata-levéliben: „akinek dicsőség mindörökkön örökké. Ámen” (Gal 1,5).

Rokon ezzel a részeshatározós típussal a szenvedő típus. Ritkábban kerül elő: „áldott- vagy... most és mindörökké” (Szent Jakab liturgiájából: 79. lapon). „Hozzád küldjük dicséretünket és dicsőítésünket most és.” (Aranyszájú Szent János, + 407; 43, 48. lapon). „Áldott és dicsőített vagy övele. most.” (a görög liturgiából; 61,65.lapon). Ez a típus nyomatékozza a mi dicsőítő szerepünket, amelynek nyelvtani értelemben szenvedő alanya Az, akit dicsőítünk.

Ugyancsak sűrűn szerepel a birtokos típus. Mintája: „Tied a., akié a.” Mi az Istené? Az előfordulás gyakoriságának a rendjében a következők: dicsőség, hatalom, tisztelet, imádás, erő, fölség, magasztalás. Egyes kódexekben Máté az Úr Jézus ajkára adja: „mert tiéd az ország és a hatalom és a dicsőség mind örökön örökké. Ámen.” (Mt 6,15).

A cselekvő típussal csak az 5. századtól kezdve találkozunk és anyagunk szerint csak latin területen. Szent

Ágoston nyitja a sort: „Jézus Krisztus, az ő Fia által, aki Vele él és uralkodik a Szentlélek egységében, örök Isten mindörökké” (27,31,32. lapon). Folytatja Nagy Szent Leó pápa (+ 461): „Ki él és uralkodik mindörökké” (310.pos). Bekerül a Pontificale Romanumba: „Ki Veled és a Szentlélekkel él és uralkodik” (258-280 lapon), és általánossá lesz.

Gondolom, nem kell bizonyítanom, hogy az Újszövetségben az az állítás, hogy az Isten szeret, mennyivel gyakoribb, mint az, hogy uralkodik. Jézus ajkán egy ízben sem találjuk, ha nem számítjuk a minákról szóló példabeszédet (Lk 19,14,27). Szent Pálnál egy-egy ízben „uralkodik” (basileuein) Krisztus (1Kor 15,25), a kegyelem (Róm 5,21), a korintusiak és Pál (1Kor 4,8). Ezzel szemben négy ízben „uralkodik” a Bűn és a Halál (Róm 5,14. 17. 21; 6,12) és így negatív értelemben a korintusiak (1Kor 4,8), ill. uralkodnak az evilági országok királyai is (1Ti 6,15). Csak a Jelenések könyvében kap ez a szó egyértelmű pozitív jelleget: Krisztus is, az üdvözültek is uralkodnak (hét előfordulás: 5,10; 11,15.17; 19,5; 20,4.6; 22,5). Azaz az Újszövetség egyetlen könyvében, amely - apokaliptikus víziókban bár - erőalkalmazást dicsér. A szeretet magatartása pedig vitán felüli isteni magatartás az Újszövetség egészében, még a Jelenések könyvében is az, bár igen kis gyakorisággal (az „agapan” mindössze 4 ízben, az „agapé” pedig csak 2 ízben fordul elő; 1,5; 3,9; 12,11; 20,9 ill. 2,4.19; e zárójelen belül le is kell írnom egy kérdő mondatot: Nem vall ez János szerzősége ellen?).

Ha jelentkezhetett hagyománytalanul - mert először az 5. században - a cselekvő típusú záró formula, lehet-e kifogásolni, hogy a 20. században ugyancsak hagyománytalanul jelentkezik ennek egy olyan módosítása, amely egyértelműen biblikusabb és dogmatikusabb is? Istenre bízva a dolgot, bizakodom, hogy az a biblikusabb és dogmatikusabb és az Istenről mindenképpen többet és szebbet mondó záróformula, amely az Isten népe részéről elfogadásra talál... és hagyománya lesz ennek az elfogadásnak a következtében.

Megjelent: Karácsonyi Ajándék 1976, 6.kötet

CSEPREGI GYULA

HOVÁ TÚNT AZ ÖRÖMHÍR?

(KÖNYVAJÁNLÓ - PHILIP YANCEY HARMAT KIADÓ 2017)

Évek óta lankadatlanul figyelem, hogy Philip Yancey amerikai keresztény újságíró milyen újabb művével jelenik meg a Harmat kiadó. Számos könyve 25 nyelv között magyarul is megjelent. Eleinte kissé zavart sajátos amerikai stílusa, de a mondanivalója segítségével túltettem magam rajta. A kalandos életutat bejáró író az Amerikai Egyesült Államok déli államaiból, fundamentalista, rasszista, fehér, merev törvénykező közösségből

származik, de mára nagyon árnyaltan, széles kitekintéssel tud gondolkozni, és írni a kereszténység és a hit kérdéseiről. Jelen műve megírására az készítette, hogy tapasztalata szerint világszerte – de különösen Észak-Amerikában és Európában növekszik a kereszténységgel szembeni ellenérzés, negatív vélekedés, és látása szerint a keresztények között egyre kevésbé tapasztalható a kegyelem megélése, átadási készsége, eltűnőfélben van az örömhír üzenete. Ezt a tapasztalatát nemzetközi és saját statisztikákkal is alátámasztja, és a jelenség okait, a probléma lehetséges megoldásait boncolgatja. A világot járó író és előadó egyre több helyen kerül pársz viták középpontjába, és mindkét oldalról kap hide-

get-meleget. Mind keresztényektől, mind kívülállóktól olyan sommás ítéleteket hall, hogy mostanra a kérdéssel kapcsolatos vezérgondolata: „Nem az a kérdés, hogy egyetérték-e valakivel, hanem az, hogy miként viselkedem azzal, akivel homlok-egyenest ellentétesen gondolkodom.”

Idézi János apostolt: „Jézus az Atyától jött, teljes volt kegyelemmel

és igazsággal.” Az egyház mindig fáradhatatlanul küzdött az igazságért, erről tanúskodnak a zsinatok, hitvallások, dogmatikai könyvek, egyházzsakadások. Bár csak hasonló buzgósággal ügyködött volna a kegyelem bemutatásában is. Sajnos a büntudat terjesztésében hatékonyabbak vagyunk, mint a kegyelem továbbadásában. Updike provokatív mondata szerint: „A templomoknak [...] az én szememben éppen annyi közük van Istenhez, mint a reklámtábláknak a Coca-Colához: szomszédok prédikáltak, de sohasem oltották.”

Az író keresztény kultúrába ágyazott szekuláris társadalmunkat posztkereszténynek nevezi, amelyben – bármilyen jellegű is a hatalmon levő párt (Amerikában vagy bárhol a nyugati világban) – a valódi kereszténység kisebbségben van és ellenszélben működik. Ha sikerorientált és a fogyasztást célnak tekintő világunkban az egyházak nem képesek híveikből kontrasztársadalmat alkotni, szavaikkal és tetteikkel az egzisztenciálisan és erkölcsileg leszakadtak mellé állni, akkor nem képviselik, hanem meghazudtolják az evangéliumot. Ezzel a veszéllyel akar szembeszállni ez a könyv, amikor buzdító és felemelő példákkal bizonyítja, hogy a kegyelem megélése csodákra képes, az örömhír magvai boldogságot teremnek. Az évekkel korábban megjelent „Meghökkenítő kegyelem” című művét is melegen ajánlom elolvasásra, ami nekem életre szóló élményeim közé tartozik.

GYÖRGY ATTILA

A KERESZT, AMI SÉRTŐ...

Hát, ezt is megértük. Úgy suhant el kétezer év, mint egy könnyű, tavaszi szellő. Mondjuk, ahol én élek, konok, kemény, fafejű székelyek között: a szellő hóvihár. Európában már nem divatos, nem korrekt, nem halálfüle, direkt nem mondom, hogy nem piszi, nem. A lényeg: a kereszt ma már sértő. Még egyszer leírom: a kereszt sértő. Harmadszorra is: a kereszt sértő.

Melyik Európának? Amelyik az általunk ismert civilizált világot teremtette?

A felfedező, bátor, harcos Európának? A reformátoroknak? A reneszánsznak? Hagyjuk is. Nem. Ez egy másik világ. Szomorúan, tényleg szomorúan, de hagyjuk meghalni azt a világot, ahol harmadik nemet vezetnek be az anyakönyvekbe, ahol minden lehetsz, csak keresztény nem, közben Heidelbergben üvölt a műezzin, Göttingenben már nincs külön férfi és nő illemhely, és Németországban állatbordélyok nyílnak.

Néha-néha, úgy naponta kétszer történik egy terrorcselekmény, pár száz ember meghal, már el sem éri az ingerküszöbünket. Napi hír. De a kereszt... Igen, azt le kell venni, a fene sem érti miért, tényleg megbolondult a világ? Igen, megbolondult. A kereszt amúgy nem a muszlimokat sérti. Erre hivatkoznak, de soha, egyetlen vezető mollát, ajatollahot, bárkit nem hallottam erről így nyilatkozni. Szerintük is a Könyv emberei vagyunk, békességben élünk, Insalláh.

Nem. A kereszt másokat sért. Nem tudom megnevezni, nem is akarom. Ki tudná ma már, ki ácsolta az ács fiának a keresztet? Fátylat rá. De a keresztre nem. Nem vagyok vallásos ember, katolikus létemre legalább tíz éve nem gyóntam. Feleségem unitárius. Nem járok templomba, ahogyan errefelé mondják: romlott katolikus vagyok. De a kereszt, az szent. Mert jelkép, mert hozzám tartozik, akkor is, ha éppen sztoikus vagyok, buddhista, alijázott magyar, libanoni vagy kínai adventista. Ez jelkép.

A kereszt régebbi, mint a kereszténység, már a kőkorszaki barlangokban jelen van, mint a négybe osztott mindenség, lehet horgokat rakni rá, lehet kettős kereszt, lehet hármás, lehet jeruzsálemi: de kereszt. Ennek az Európának a jelképe. Amit mi szeretnénk annak hinni: de nem. Csak mi vagyunk Európa, itt, a kicsi kisbetűs európa közepén, kicsi országok, kicsi falukkal, karcsú templomokkal és erőtemplomokkal, de a tornyon ott a kereszt.

Amúgy a lakóházaknál is. Mert megvéd. Villámlástól, istennyilától és ettől az örülettől is. Amikor már az is bűn lassan, ha az ember keresztbe teszi a lábát. Keresztbe teszi a kezét. Keresztet már csak az vet harangszókor, aki teljesen elvetemült európai kövület. Ilyenkor köszönünk egymásnak. Kenyérre még a rendes ember keresztet rajzol, mielőtt megszegi.

Igen, ez Európa. A Kereszt. Viseljük. És nem engedjük levenni, mert a mi terhünk.

MÁRCZI IMRE

A TÖRTÉNELMI MEGÉRTÉS ÉS HORIZONTJA (DANIEL QUINN "IZMAEL" CÍMŰ ÚJBÓL MEGJELENT KÖNYVÉRŐL)

Az emberiség története egyetlen történet, de nem az

egyetlen lehetséges történet, talán ebben lehetne összefoglalni az "Izmael" mondani- valóját. A könyv 1992-ben jelent meg az Egyesült Államokban, és ma már a Föld Napja Alapítvány jó- voltából magyarul is olvashatjuk. Nemigen lehet besorolni sem- milyen hagyományos kategóriába. Regény- nek rossz, elbeszélés- nek hosszú, esszének lírai. Fikció, de nem

tudományos írás. Talán filozófiai, pontosabban öko- filozófiai tanmesének lehetne tekinteni. Témája azonban véres valóság: Arról szól, hogyan pusztítjuk el az élet- teret magunk körül és ezzel lassan, de biztosan magun- kat is. Quinn mellőz minden adatot és bonyolult leveze- tést. Helyette kitér a történelem hagyományos fogal- mára. Az emberiség történetét a Föld és élővilága törté- netének részeként értelmezi. Felteszi a magától érte- tődő, de eddig szőnyeg alá söpört kérdést: Milyen ala- pon tekinti magát az ember az evolúció céljának, csú- csának? Hiszen biológiai adottságaiban semmi sem kü- lönbözteti meg az élővilág többi fájától, és melleleg az evolúció sem ért véget! Az ember önkényesen teszi ma- gát a legfelsőbb helyre.

Ez azonban nem volna baj, ha nem vonná ki magát az egyetemes léttörvények; jelesül a biológiai törvények alól is. Magát a világ korlátlan urának tekintve feldúlja, kirabolja és pusztítja a többi fajt és azok élő helyeit. El- tekint attól a csekélységtől, hogy ezzel saját létalapját is megsemmisíti.

Hogy fajulhattak a dolgok idáig? Quinn a zsidó-keresz- tény teremtés történetéből indul ki, ez ugyebár az ember történetének kezdete. De sokkal több annál: A modern nyugati, civilizált ember önértelmezésének alfája is. Azé az emberé, aki a maga képére és hasonlatosságára kívánja átalakítani a Földet, mellőzve azt a kérdést,

hogy mi is, ki is az EMBER igazán, és fittyet hányva arra, hogy átalakítható-e a Föld.

A gorilla, akinek a szájába adja gondolatait a szerző vi- lágosan beszél: Az ember rossz útra tévedt, amikor ön- megvalósítását a globális biológiai egységből való kilé- péssel kezdte. A Káin és Ábel történet Quinn értelme- zésében két életminta összeütközéséről szól: Arról, hogy az ember a földművelés révén elkezdett felhal- mozni és ezzel a többi faj rovására szaporodni. A fel- halmozókat, vagyis a mai fogyasztói ember elődeit Qu- inn "elveőknek" nevezi. Nyomokban fennmaradt azon- ban a másik, a "meghagyó" minta is, melyet leginkább a primitíveknek tekintett kultúrák őriznek. Ezek a szá- mukra adott életterbe, illetve ökoszisztémába szervesen beleilleszkedve élnek ezerévek óta? és élnének további ezer évekig, ha az elveők el nem pusztítanák őket. "A Meghagyók voltak az emberi történelem első fejezete. Hosszú, eseménytelen időszak volt ez? mondja Quinn? Az ő fejezetük az emberi történelemben körülbelül tízezer évvel ezelőtt véget ért azzal, hogy a Közel-Ke- leten megszületett a mezőgazdaság. Ez az esemény je- lezte a második fejezet, az Elvevők idejének kezdetét. Igaz, hogy élnek még Meghagyók a világban, de ezek kort tévesztettek, régimódiak, olyan emberek, akik a múltban élnek, akik egyszerűen nem veszik észre, hogy az ő fejezetük az emberi történelemben véget ért. Ez az emberi történelem általános formája, ahogy azt a kul- túrában magyarázzák."

Az élelmiszertermeléssel az ember ugyanis kivette az Isten kezéből az élet feletti uralkodás jogát. Azzal, hogy a gyűjtögetés helyett termelni kezdett, technikát hozott létre, függetlenítette magát a Gondviseléstől. Talán nem véletlen, hogy a világ legjelentősebb vallásalapítói, pró- fétái nagyjából akkor léptek fel, amikor az elvevő ma- gatartás következményei mutatkozni kezdtek, és valam- ennyien az ember belső, szellemi, transzcendens távla- tait igyekeztek kibontani és világosan elítélték az erő- szakot, hatalmat, gazdagságot? ami akkor is, azóta is a termelés, technika, felhalmozás révén jön létre. Ez nem végzettszerűen tör ránk, hanem tudatos választás ered- ménye. Quinn könyvének is ez a motívuma: Egy ma- gunk választotta, de ROSSZ történet, minta rabjai va- gyunk. A dolgok tehát megváltoztathatók. Hogyan? A szerző sugallja a választ, de nem ad receptet. Vissza kell térni a Meghagyók történetéhez, ez nyilvánvaló; de közben nyolcezer évet tettünk meg a másik úton és lét- rehoztunk egy olyan világot, amely már szinte önmagá- tól megy abba az irányba, amelybe beprogramozták. Ennek a világnak mindenestül rabjai vagyunk. Beépült tudatunkba, ezért alig vagyunk képesek arra, hogy fel- tegyük a kérdést: Nem lehetne másképp? Alternatívák kidolgozása pedig végképp meghaladja a fantáziánkat, ami azért is meglepő, mert még fellelhetőek és ismertek azok a minták, amelyek a meghagyó magatartás szerint

működnek. Az Izmael című könyv legfőbb érdeme talán az, hogy érthető formában teszi fel ezt a kérdést.

A szerző vallástól, világnézettől függetlenül írja könyvét. Teheti, mert témája, megfogalmazása felette áll minden felekezeti, dogmatikus szemléletnek. Ilyennek tapasztalja a valóságot, és felteszi a kérdést, hogy miért ilyen. Nem elégszik meg olyan általános válasszal, miszerint az emberi önzés vagy butaság lenne az ok, hanem kibontja ennek működési módját, rámutatva a kultúra, a tömegkommunikáció, a nevelés-oktatás szerepére is a világ jelen uralkodó mintájának fenntartásában.

Quinn könyve talán a legfelforgatóbb gondolatokat veti fel Jézus óta. Az összehasonlítás nemcsak azért kívánkozik, mert ugyanolyan radikális nemet mond a civilizációs mintára, mint Jézus "Én pedig mondom nektek..." kezdetű mondataival. Azért is, mert az emberi lét fennmaradásának, sikerének kulcsát mindketten ugyanabban az irányban mutatják. Lemondani a hatalomról, nagyságról, esztelen fogyasztásról. Egyikük sem optimista. "...ebben a kultúrában az emberek kizárólag azt akarják, hogy akkora hatalmuk és vagyonuk legyen az Elvevő börtönben, amekkorát csak meg tudnak szerezni. Füttyülnek rá, hogy börtön és füttyülnek rá, hogy elpusztítja a világot. ? mondja Quinn. ? Pedig nem a hatalom és a javak újraelosztása a döntő; sokkal inkább magának a börtönnek a lerombolása." Ismerős szavak, nem? Valaki kétezer éve mondott már valami hasonlót: Térjete meg, vagyis alakítsátok át tudatokat, szabadjatok meg a szokások bilincseitől és kezdjete meg új, másfajta életet. Jézus a szerető Atya képében mutatta fel azt a végső valóságot, ami az ember létének igazi alapja, és megrajzolta azt az erkölcsi magatartást, ami az életet sikeressé teszi. Quinn csak ennyit mond: Az ember szabadon tagadja meg a lét biológiai törvényeit és ezzel elpusztítja a világot és vele együtt önmagát is. Hogy ez nemcsak erkölcstelen, hanem ostoba program is egyben?? Akinek füle van, hallja meg!

GROMON ANDRÁS

BELESZÓLT-E JÉZUS TÁRSADALMI KÉRDÉSEKBE?

Valaki egyszer egy vitában azt mondta, hogy Jézus nem szólt bele társadalmi kérdésekbe, különösen nem strukturális problémákba, hanem mindig csak az egyént szólította meg, csupán az egyes ember életét akarta megváltoztatni, és nem azt a társadalmi berendezkedést, amelyben az egyén él. – Az erre az alternatívára adott válasz minden korban döntő jelentőségű, de különösen Marx óta („a vallás ópium...”) nem mehetünk el mellette szó nélkül.

Újból végigolvastam tehát az evangéliumokat ebből a szempontból, vajon tényleg beszólt-e Jézus társadalmi és strukturális kérdésekbe, vagy valóban csak az

egyes emberhez intézett-e morális intelmeket. Nem titkolt reményem szerint ez a kis összeállítás hozzásegíthet ahhoz, hogy Jézus üzenetének „új” oldalát ismerjük fel, és tudatosítsuk azt a „társadalmi” dimenziót, amelyről talán nem túlzás azt állítani, hogy az egyház történelme folyamán eddig még igazán sosem ismerték fel és igazából sosem vették komolyan. Talán ennek az egyébként *oly tragikus huszadik századnak a hozzájárulása lehetne az evangélium ügyéhez*, hogy „fölfedezi” és komolyan veszi, azaz életre váltja Jézus tanításának társadalmi vonatkozásait.

Lássunk tehát hozzá! Már az evangéliumi szövegek analízise során világossá vált, hogy a címben felvetett kérdésre igennel kell válaszolni. A szintézis vázlatának elkészítésekor pedig kiderült, hogy *Jézus „beleszólása” három területre vonatkozik, hármas irányultságú: „morális” beleszólás, „strukturális” beleszólás és „politikai” beleszólás*, így ennek a három szempontnak a tárgyalása adja tanulmányunk törzsét. A kifejtésben oly módon járunk el, hogy az „enyhébb” területtől haladunk a „kényesebb” felé, valamint az „elvonttól” a „konkrét” felé.

I. Morális beleszólás

Bárki, aki azzal az igénnyel lép föl, hogy morális tanítást adjon az embereknek, akarva vagy akaratlanul, közvetlenül vagy közvetve máris beleszól társadalmi kérdésekbe, mivelhogy „senki sem sziget”, az egyes ember nem remete, hanem társadalmi lény. A morális tanítás fajtáira felhozott néhány példából mindjárt világos lesz a tételünk. 1) Amit e világi országod uralkodói mondanak neked, azt tekintsd Isten szavának.... a mindenkori uralkodók mindenkori szavát a szerint, hogy kinek az uralma alatt élsz! 2) Semmit se törődj azzal, hogy mit csinálnak az uralkodók, a legkevesebb közöd legyen hozzájuk, szavukhoz, magatartásukhoz! Te csak a családdal és a család eltartásához szükséges kenyérkereső munkával törődj! 3) Dönts meg erővel minden igazságtalan rendszert! 4) Ne dönts meg erővel az igazságtalan rendszert sem, de te a saját lelkiismereted parancsai szerint élj! 5) Szeress minden embert!

Az ilyen és másfajta intelmeket mindig egyes emberek teszik magukévá, de ha magukévá tették bármelyiket is, annak társadalmi következményei vannak, mert minden magatartásunknak hatása van a többi emberre. Sőt politikai következményei vannak, mert egyetlen államhatalom sem lehet közömbös a társadalmi hatáskifejtésekkel, és így az egyes emberekhez intézett morális intelmekkel szemben sem. (A hatalom reakciója a fenti öt intelme: Ad 1: summa cum laude, ad 2: cum laude, ad 3-5: börtön... akasztófa – az intelmet magukévá tevő egyes emberek hatékonyságának függvényében.) Különösen nyilvánvaló, hogy minden morális tanításnak, illetve minden morális cselekedetünknek társadalmi kihatása van, ha valaki olyan „aktív” morális tanítással lép föl, mint Jézus, aki sem passzív erkölcsöt (pl. „Nyugodj bele a szenvedésekbe és viseld őket türelmesen!”),

sem magán-erkölcsöt (pl. „Légy kedves a feleségedhez, szerezd a gyerekeidet!”) nem prédikált. Nyíltan „aktív” és „közérdekű” igényekkel lépett föl, amikor program-szerűen ebben a (forma-)etikai felszólításban foglalta össze tanítását: „Úgy világítson világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jótetteiteket”(Mt 5,16)!

Társadalmi szempontból vizsgálva Jézus etikáját, rögtön világossá válik, milyen társadalmi, strukturális és politikai kihatásai vannak, azaz etikájának megvalósítása társadalmi, strukturális és politikai változásokat von maga után, ami pusztán karitatív célzatú morális esetén nem áll fenn. (Hogy egy apró és egy nagy példát mondjunk: a segítőkész udvariasság a tömegközlekedésben, vagy Teréz anyáék hősies törődése a „szegények legszegényebbjeivel” nemigen változtat a világ folyásán, „marad a tört vér, fekete folt”.) Ebben az első pontban azonban egyelőre elvi síkon maradunk, s ezért most Jézus „morális beleszólását” a társadalmi kérdésekbe így fogalmazzuk meg: **fenekestül felforgatta a közgondolkodás értékrendjét, mégpedig a leginkább társadalmi vonatkozású területeken:** a pénz, az erőszak és az uralkodás, valamint a szexualitás kérdéseiben. Tételünk szemléltetésére elég lesz néhány utalás.

1. Vajon nem a „legdurvább” beleszólás-e a „közügyekbe” kijelenteni, hogy „nem a **vagyonban** való **bővelkedéstől függ az ember élete**” (Lk 12,15), és következképp arra buzdítani, hogy „ne gyűjtsetek kincset a földön” (Mt 6,19), amikor köztudomású dolog, hogy „mindenki a piacról él” és szeretne „kettőről háromra jutni”, s legfőképpen, hogy „pénz beszél, kutya ugat”? Nem éppen az egész társadalmi gépezet motorját akarja-e tönkretenni az, aki ilyesmire biztat, és a pénzt sátáninak, azaz minden gonoszság forrásának és foglalatának nevezi (vö. Mt 6,24 és Lk 16,9.11)? Ennek a szemléletnek és a belőle fakadó következtetéseknek a valóra váltása nem vezetne-e egy minden eddigittől eltérő társadalmi berendezkedéshez?

2. Nem kevésbé radikális beleszólás a „közélet” dolgaiba az, amit Jézus az **erőszakról** és az **erőszakmenteségről** tanít. Ennek lényegét az ellenségszeretet parancsa foglalja össze (Mt 5,44), ami nemcsak a passzív megbocsátást (Mt 18,33) és az önvédelemről való lemondást (Mt 5,39) jelenti, hanem arra is int, hogy aktív alakítói legyünk a társadalmi viszonyoknak, és fizessünk a rosszért jóval (Mt 5,39.40.41.44)! Egyáltalán: Jézus (saját rendszerén belül) megszünteti az ellenség fogalmát, amikor az ellenséget is a „felebarát” kategóriájába sorolja (Lk 10,29-37; tudvalevő, hogy a zsidók és a samaritánusok esküdt ellenségei voltak egymásnak, ld. Lk 9,52-53; vö. még Jn 4,7-9!). Ez ne lenne társadalmi jelentőségű?

Jézus ide vágó tanításának logikus következménye és „minősített esete” az **emberölés tilalma** (Mt 5,22; 19,18 stb.), ami az úgynevezett önvédelem esetén is fennáll (Mt 26,51-52 és Lk 22,49-51, tételesen: Jn 18,36!)! Sőt!

Tiltja már az ölésre vezető haragot (Mt 5,22) és gyalázkodást is (uo.). Ez aztán már igazán a társas kapcsolatok porondja! Mert a gazdag még talán elmondhatja bizonyos értelemben, hogy „igaz, jól élek, míg mások nyomorognak, de én jó ember vagyok, nem bántok senkit!”, ám aki öl, vagy gyalázkodik vagy akár „csak” haragot tart? Ezzel persze még csak a személyes (nem hivatalos) magángyilkosságok körét érintettük, az emberölés szervezett, „jogilag megalapozott”, legális formáira alább térünk majd ki.

3. A meghatározó társadalmi alapok közé tartoznak az uralmi viszonyok: kinek sikerül a hatalmat megszereznie, **ki uralkodhat, kiken és hogyan**. Mindannyian magunkkal hozzuk ösztönvilágunkban az uralkodás, a társadalmi nagyság (dicsőség, hírnév) vágyát. Ha van valaminek társadalmi vonatkozása, akkor ennek igen! És Jézus itt is feje tetejére állítja a dolgokat: a pusztai kísértések kapcsán ő maga is elutasítja az uralkodás pozícióját (lényegileg mindhárom kísértésben erről van szó! – Mt 4,1-11; Lk 4,1-12), és övéit is ismételtelen arra buzdítja, hogy **uralkodás helyett szolgálatra, társadalmi nagyság helyett társadalmi kicsiségre törekedjenek**, a társadalom legkisebb egységeitől kezdve (Mk 9,33-35: a Tizenkettő egymás között) a nagyobbakon át (vö. Lk 14,7-11: lakodalmas társaság) a legnagyobbakig (vö. Mt 18,1-4: a nagyon is e világian értett „mennyei országa”, sőt az eszkatalogikus-kozmosz dimenzió, a „dicsőség” Mk 10,37.43-ban).

Nem nehéz rávetíteni ezt a tanítást a családi, munkahelyi és közösségi viszonylatokra, de a legtágabb értelemben vett társadalmi vonatkozásai is nyilvánvalóak, akár az egyes keresztény, akár a kisebb vagy nagyobb egyházi közösségek számára. Hiszen a mindenkori uralkodó osztály mindig és mindenütt megköveteli az egyes embertől, hogy dicsóítsa az ő uralmát és ily módon legyen (bár elnyomottként, de) „társuralkodó”, az egyháztól pedig (a kezdeti idegenkedés után) azt, hogy ténylegesen vállaljon részt a hatalomból (természetesen úgy és annyit, amennyit engedélyez számára): a trón és az oltár, a kard és a kereszt szövetsége teszi lehetővé a legteljesebb és legbiztonságosabb uralkodást. És ezek a dolgok aligha függetleníthetők a jézusi szolgálat és kicsiség eszméitől.

4. Van még egy negyedik kérdéskör is, amelybe Jézus elvi síkon beleszól, bár ez mindmáig társadalmi tabu (már önmagában ez is bizonyítja, mennyire társadalmi, és nem magánügy): a házasságok kivüli szexuális kapcsolatainak problematikája ez. Jézus azonosul „a régieknek szóló” parancsal: „**Ne törj házasságot!**” (Mt 5,27), sőt már a szándékos (*prosz to* a görögben, 28.v.) megkínárást is házasságtörésnek minősíti. Ezeknek a parancsoknak a társadalmi jelentősége külön szociológiai és pszichológiai tanulmányt érdemelne!

Ezekkel a tanításaival Jézus – ha csak elvileg is, ha csak közvetve is, de – ténylegesen beleszólt társadalmi kérdésekbe, mégpedig a mindenkor legégetőbbekbe, sőt úgy látszik, ennek a szerepének tudatában is volt, és tudatosan is vállalta, hiszen kereken és „tételesen” megmondta: „Engem gyűlöl a világ, mert én bizonyítom, hogy cselekedetei gonoszak” (Jn 7,7). Mi több, ez tanítványainak is feladata: rajtuk keresztül (mert hogyan másképp?) fogja a Lélek „vádlni bizonyítani a világnak a bűnt, az igazságot és az ítéletet” (Jn 16,8-11).

II. Strukturális beleszólás

Strukturális beleszóláson Jézusnak azokat a kijelentéseit és tetteit értjük, amelyek a(z akkori) *társadalom* többnyire államhatalmilag igazolt, támogatott, sőt fenntartott *szervezeti felépítését és begyökerezett*, „*törvényerejű*” szokásait, *egyszóval struktúráit érintik*. – E fejezeten belül is a „könnyebb esetektől” haladunk a „nehézbe” felé.

1. Kezdjük röviden *a válassal*, így egyúttal az első fejezet utolsó pontjának témáját is folytatjuk. Nyilvánvaló, hogy egyetlen társadalom sem tekinti a házasságot magánügynek, hiszen több-kevesebb törvénnyel veszi körül és igyekszik szabályozni, tehát a házasság messzeemenően társadalmi ügynek számít, következésképpen a válasz is. Aki tehát a nyilvánosság előtt, tekintélyi módon, normatív igénnyel nyilatkozik a válásról, az bizony nagyon is beleszól egy társadalmi kérdésbe, és pedig olyanba, amely gyakorlatilag a társadalom minden tagját érinti, nem hagyva figyelmen kívül a hatóságokat sem.

Márpedig Jézus ezt tette: a nyilvánosság előtt (Mt 5,1-2; 19,3), tekintélyi módon („én pedig azt mondom nektek”: Mt 5,32), normatív igénnyel (Mt 5,32; 19,3-9) szól hozzá a válasz elméletéhez és gyakorlatához (Mt 19,4-6.8-9) – ráadásul úgy, hogy *ellene mond az uralkodó elméletnek és gyakorlatnak!* Ez a magatartás a zsidó társadalomban hármasszóval (és hármasszóval) minősült: a) Az uralkodó felfogással ellentétesen szólt bele egy mindenkit érintő társadalmi kérdésbe. b) Ezáltal nemcsak a jelen „törvényerejű szokásaival” szállt szembe, hanem felforgatta a hagyományokat is. c) Az isteninek tartott törvények fölébe helyezte magát. Így amit a válásról tanított, az egyszerre minősült törvényszegésnek (a), néplázításnak (b) és istenkáromlásnak (c), s ebből is látszik, mennyire társadalmi kérdésről volt szó.

2. Ennél is drasztikusabb megnyilvánulása volt Jézusnak, hogy minden tétovázás nélkül *egyszerűen túllépett a bevett társadalmi, nemzeti korlátokon, sőt semmisnek tekintette őket*. Két részletben vizsgáljuk meg ezt, egy tágabb és egy szűkebb körre vonatkoztatva.

a) Minden társadalomban többé-kevésbé külön „kasztot”, és többnyire megvetett kasztot alkotnak a *beteg*ek, nyomorékok, akiket az egészségesek igyekeznek elkerülni. A zsidó társadalomban különösen is így volt ez (vö. pl. Jn 9,34)... Jézus már a gyógyításainak és azok

módjának pusztán tényével túllépett ezen a társadalmi korlátokon, de ezt most nem részletezzük. Csak két olyan dolgot említünk, amely látványosan szemlélteti beleszólását ebbe a társadalmi kérdésbe. – 1) Mt 8,3 tanúsága szerint Jézus úgy gyógyított meg egy leprást, hogy megérintette őt! Kétszeres „beleszólás” volt ez a részéről: egyfelől nem zavarta el a leprást, aki az előírások ellenére (3Móz 13,45-46) a közelébe merészkedett, ahelyett hogy illő távolságban megállt volna, és onnan kiáltott volna (ld. Lk 17,13), másfelől megérintette a leprást, fittyet hányva ezzel az előírásoknak, és kifejezésre juttatva, hogy teljes emberi közösséget vállal vele... – 2) Lk 14,13-ban Jézus arra buzdítja vendéglátóját, hogy a megvetett és kizárított békákat, sántákat és koldusokat hívja meg a lakomára....

Amit az imént elmondtunk, fokozottan vonatkozik az ún. „*nyilvános bűnösök*” esetére, Jézus ebben a tekintetben is gond nélkül felrúgta a társadalmi korlátokat, és nagyon sokszor kellett ezt tennie, hogy kialakulhasson róla a sommás vélemény: „A vámosok és bűnösök barátja!” (Mt 11,19). A szimbólumokra rendkívül fogékony zsidóknak mindennél többet mondott, hogy együtt evett a vámosokkal és bűnösökkel (Mt 9,10-11). Ennek a közösségvállalásnak legékezebb kifejezése és talán „csúcsa”, hogy a Tizenkettő közé meghívott (Mt 9,9) egy vámost (Mátét) is, aki nemcsak népnéző tevékenysége miatt számított nyilvános bűnösnek, hanem azért is, mert a gyűlölt megszálló hatalommal, a rómaiakkal működött együtt.

De Jézus nem állt meg itt. Nagyobb korlátokat is ledöntött. A *szamaritánus-kérdés* félig nemzeti (félzsidók voltak), félig nemzetközi ügynek tekinthető (elkülönültek). Zsidók és szamaritánusok kölcsönösen utálták egymást és ennek megfelelően viselkedtek. Erre a zsidó Jézus az ellenségnek számító szamaritánusokat felebarátnak (gyakorlatilag: honfitársnak 3Móz 19,18!) minősíti (Lk 10,29-37), ennek megfelelően is viselkedik velük (Lk 9,51-56 Jn 4,7-26), sőt nemegyszer példaképül állítja őket (!) a zsidók elé (Lk 10,33-37 17,15-18)...

S még ennél is tovább ment. A korabeli zsidóság számára aligha volt fájóbb dolog a *római megszállásnál*, és minden zsidó számára, aki valamit is adott magára, becsületbeli ügy volt a rómaiakkal nem érintkezni és gyűlölni őket... Jézus pedig ezt a nemzetközi korlátot is felborítja, amikor azt mondja: „Ha a római légionárius – az ő törvényeik értelmében – arra kényszerít, hogy cipeld ezer lépésnyire a holmiját, menj el két annyira, kifejezve ezzel, hogy nem ellenségnek tekinted az elnyomó pogányt, hanem felebarátnak (= honfitársnak)” (vö. Mt 5,41). (Tulajdonképpen ide vehetjük a kafarnaumi százados szolgájának meggyógyítását is – Lk 7,1-10 –, hiszen a százados, ha nem volt is római, de pogány volt, és ha a zsidó uralkodó, Heródes Antipász szolgálatában állt is, de elnyomó volt. És ennek az embernek

tesz Jézus gyógyító szolgálatot, mi több: példaképpül állítja őt a zsidók elé, mondván: „Bizony mondom nektek, senkinél nem találtam ekkora hitet Izraelben!”)

b) A társadalmi korlátokon való túllépésnek szűkebb körű, sajátos esete az, hogy Jézus *a családi-vérségi köteleket messzemenően alárendeli a szellemi köteleknek* (konkrétan: az Isten Országának), és ezzel „durván belegázol” minden társadalom alapsejtjébe és alapkövébe, a családba. (Jól lássuk: nem eleve szembeállításról van szó, hiszen még a kereszten is gondja van anyjára – Jn 19,27 –, hanem alárendelésről...)

Általános érvényű tételként megfogalmazza, hogy az emberi összetartozás alapja számára nem a családi, vérségi kötelék, hanem az Istenhez tartozás, az Atya akaratának teljesítése (Mt 12,46-50)! Alkalomadtán le is vonja az ebből adódó következtetést: az Isten országának hirdetése fontosabb (lehet), mint megvárni apánk halálát és eltemetni őt (Mt 8,21-22). S minthogy a halottakat eltemetni a rokonok dolga, ebben az is benne van, hogy az Isten akaratát nem teljesítő rokonokat (vö. Mt 12,50) halottaknak minősíti (Mt 8,22)... Kijelenti, hogy aki apját vagy anyját, fiát vagy lányát jobban szereti, mint őt, az nem méltó hozzá (Mt 10,37)...

Jézus tudatában van annak, hogy ezzel a beleszólásával mit idéz elő: „Halálra adja majd testvér a testvérét, és apa a fiát, a gyermek szülei ellen támad és megöleti őket” (Mt 10,21). De ezt nemcsak vállalja, hanem egy hihetetlenül merész mondatában szinte programmá is teszi: „Azért jöttem, hogy elkülönítsem az embert apjától, a leányt anyjától” (Mt 10,35), bár rögtön kiderül, hogy ez nem cél, hanem következmény: „Saját házanépe lesz az ember ellensége” (Mt 10,36) – az ő „beleszólásának” következményeként!

3. Ám a társadalmi-nemzeti korlátok túllépésénél is mélyebben szól bele a társadalom strukturális viszonyaiba az, hogy Jézus *alaptalannak* (Mt 7,3-5; Jn 8,7), *tehetetlennek* (vö. Mt 13,29) és *károsnak* (Mt 13,29), *következésképp fölöslegesnek* (Mt 13,30) minősíti, és *a maga részéről tiltja is az ún. igazságszolgáltatást*. Úgy ahogy van, teljes egészében, vállalva ennek mindenfajta következményét.

A sor elejére a Hegyi beszéd általános érvényű tiltása kívánczok: „Ne ítéltetek, hogy meg ne ítéljenek” (Mt 7,1)! A bírói vagy *bírói jellegű ítékezés tiltásáról van itt szó*, azaz olyan ítékezésről, amely az elítélt megbüntetéséhez vezet. (Lk 6,37 megtoldja az előbbi felszólítást egy másikkal, mely értelmezni látszik az elsőt: „Ne ítéltetek el senkit, hogy titeket se ítéljenek el!” Az első felszólításbeli *krinó*-val szemben a másodikban a *katakadzó* szerepel, melynek értelméről világosan tanúskodik a hegyi beszédre oly érzékeny Jakab-levél: „Elítéltetek és megöltetek az Igazat...” – 5,6)

A Hegyi beszéd elvi tételét félremagyarázhatatlanul fejti ki a búzáról és a konkolyról szóló példabeszéd (Mt 13,24-30, és ennek kifejtése: Mt 13,37-43): A világból

nem szabad „kigyomlálni” = *kürtani* a gonosz embereket (29. v.), hagyni kell, hadd éljenek-növekedjenek (!) a világ végéig (az „aratásig”, 30. v.)! Ez aztán társadalmi kérdésbe való beleszólás a javából!

De Jézus komolyan gondolja ezt, és alkalmazza is mind a „*polgári*”, mind a „*büntetőjogi*” *perekre*! (Minthogy a „gyomlálás” „kultúremberek” között perek formájában szokott zajlani.) – *Az előbbire* három példa is van: az egyik azt tiltja, hogy én kezdeményezzek pert és juttassam annak révén börtönbe embertársamat (Mt 18,30.33), kettő pedig azt, hogy az ellenem kezdeményezett perbe belemenjek: „Békülj ki idejében, még útközben ellenfeleddel, hogy át ne adjon a bírónak...” (Mt 5,25)! Hogyan? „Ha pörbe fogva el akarják venni kötösödöt, add oda a köpenyedet is” (Mt 5,40)! – *Az utóbbira* példát a házasságtörő asszony esete kapcsán mutatott (Jn 8,3-11), félreérthetetlen tanúságot téve arról, hogy az állami igazságszolgáltatást és ítélet-végrehajtást is helyteleníti. Ezt határozottan állíthatjuk, mivel „Mózes törvénye” nem csupán vallási okmány volt, hanem egyúttal Izrael (Palesztina) államalkotmánya és büntetőjogi törvénykönyve is! Jézus tehát nem habozott az országában érvényes Rendet alapjaiban kétségbe vonni...!

Mindezt Jézus önmagára is vonatkoztatta és *személyes példájával támasztotta alá*: megtiltotta övéinek a vele ellenséges magatartást tanúsító, „ösellenség” samaritánusok megbüntetését (Lk 9,51-56) megtiltotta Péternek, hogy a vele szemben igazságtalanul eljáró (vö. Jn 10,32) templomrendőrséggel szemben „igazságot szolgáljasson” (Mt 26,52), és Pilátusnak is kifejtette, hogy nem óhajt önmagának (erőszakkal) „igazságot szolgáltatni” (Jn 18,36).

Ide tartozik még az *eskü* határozott és minden kibúvót kizáró tilalma (Mt 5,33-37; annál is inkább, mivel esküre általában az „igazságszolgáltatás” folyamatában van szükség). Jézus ezzel ugyancsak a társadalom egyik (a közfelfogás szerinti) alappilléret ingatja meg. Elég ezt néhány mai helyzetre alkalmazni, s máris kézzelfogható, hogy bizony megint nagyon is társadalmi kérdésbe szól bele Jézus. Tegyük föl, hogy egy munkavállaló nem hajlandó letenni a hivatali esküt, vagy egy „sorköteles” nem hajlandó letenni a katonai esküt... Megmozdul ugyebár az egész állami apparátus...

III. Politikai beleszólás

Tisztázzuk először, mit értünk politikán és politikai beleszóláson! Politikán *a szó közhasználatú értelmében* a hatalomgyakorlást, illetve az erre való törekvést értjük, és természetesen beleértjük a (fegyveres) erőalkalmazást is (hiszen az eddigi történelem során enélkül még egyetlen rendszer sem állt fenn). Ebben az értelemben persze Jézus nem szól bele politikai kérdésekbe, sőt nyugodtan állíthatjuk, hogy az ilyen értelmű politikába való be-nem-avatkozás volt egész működésének alapprogramja (ha ezt a programot a fonákjáról nézzük):

Máté is (4,1-11), Lukács is (4,1-12) Jézus nyilvános működésének élére állítja megkísértésének történetét, amelyben mind a három kísértés visszautasítása lényegében a „hatalom és dicsőség” (Lk 4,6) visszautasítását jelenti. Ehhez az alapálláshoz aztán egész további élete során hűséges maradt, semmiféle hatalmi rendszert nem óhajtott a bevett evilági módszerekkel megdönteni: sem a római világbirodalmat, sem a helyi zsidó uralmat, és amikor ez a hatalom az életére tört, nem kért az Atyától „tizenkét ezred angyalt”, hogy fellépjen ellene és legyőzze, vö. Mt 26,53).

Mindez azonban korántsem jelenti azt, hogy Jézus közömbös lett volna a fennálló politikai (uralmi) viszonyokkal, s főleg ezek következményeivel szemben. Ellenkezőleg! *Ha tehát a „politika” szót sajátos értelemben használjuk, azaz a „polisz”, az emberi társadalom (beleértve az államapparátust is) közérdekű ügyeibe történő aktív, de mindenfajta erőalkalmazást eleve kizáró beleszólást értjük rajta, akkor* – amint rögtön látni fogjuk – nagyon is azt kell mondanunk, hogy *Jézus beleszólott politikai kérdésekbe is.* A rendelkezésünkre álló anyagot két csoportra osztjuk: „vallási kérdésekre” és „társadalmi kérdésekre”, ezek Jézus „politikai” beleszólásának fő területei.

1. Jézus beleszólott a **vallás** kérdéseibe. – Két előzetes megjegyzést kell itt tennünk. Egyrészt meg kell állapítanunk, hogy ezt a témát tárgyalhattuk volna a második fejezetben, a strukturális beleszólás eseteként is, de súlyánál és lényegénél fogva – ld. a második megjegyzést – mégis jobbnak látszott idevenni. Másrészt meg kell indokolnunk, miért minősítjük a vallást politikai kérdésnek. Nagyon egyszerű a válasz. Köztudomású, hogy egyetlen államhatalom sem tekinti a vallást magánügynek – függetlenül attól, mi áll az alkotmányban –, de ennek okait most nem részletezzük (vö. fönt I.3.). A Jézus korabeli zsidó államra ez fokozottan, sőt a világtörténelemben szinte egyedülállóan érvényes (talán csak az iszlám mutat fel hasonló jelenségeket). Ugyanis a zsidók, a politikai vezetők és a nép, az „állam” és a „társadalom” egyaránt lényegében teokráciának tekintették államformájukat, de igazában egész létformájukat (bármennyit torzult is ez a kezdetektől Jézus napjaiig). Ez azt jelenti, hogy *a szó közhasznú értelmében vett politika (hatalomgyakorlás) és a vallás teljes mértékben összemosódott*, tehát minden politikai kérdés egyúttal vallási kérdés is volt, és megfordítva, minden vallási kérdés egyúttal politikai kérdés is. Nagyon jól tükrözi és szemlélteti ezt az a tény, hogy – legalábbis Jézus korában és az uralkodó személyét leszámítva – a politikai és a vallási vezetők ugyanazon személyek voltak, belőlük állt Palesztina legfőbb hatalmi testülete, a Nagytanács, élén a Főpappal. De az „alacsonyabb rétegekben” is a vallási vezetők voltak egyúttal a társadalmi élet vezetői is (farizeus vagy szadduceus írástudók). – Most már rátérhetünk a tárgyalásra.

Jézus nem volt ellenséges korának „vallási rendszerével” szemben: eljárt a jeruzsálemi templomba, „szokása szerint” a zsinagógákban (is) tanított (vö. Lk 4,16), és a meggyógyított leprást az előírások értelmében (3Móz 14,2-32) elküldi a paphoz, hogy mutassa meg magát és ajánlja föl a szokásos áldozatot (Mt 8,4). – *De kérelhetlenül föllépett a vallási visszaélésekkel szemben*, és gondolkodás nélkül megszegte a vallási (tehát politikai következményekkel bíró) előírásokat és szokásokat, ha azok Isten akaratával, a szeretettel ellentétesek voltak. Legenyhébb formája ennek, hogy *megbélyegezte a kép-mutató vallásosságot* (alamizsna: Mt 6,1-4; imádság: Mt 6,5-8; böjt: Mt 6,16-18; perselypénz: Lk 21,1-4), és ezért azt tanította, hogy az embernek nem szabad addig áldozatot bemutatnia, amíg rendezetlen nézeteltérései vannak embertársával (Mt 5,23-24; ha ezt mindenki komolyan vette volna, akkor az áldozatbemutatásból hasznot húzó papságnak és főpapságnak hamar felkoppott volna az álla...).

Sorsdöntővé vált Jézus számára, hogy beleszólott a vallási élet két fő területének kérdéseibe: felülbíráta *a szombat* törvényét (elsősorban gyógyításaival, de nemcsak azokkal, vö. Mt 12,1-8; Jn 5,8-10), és *a rituális tisztasági előírásokon* is túltette magát (vö. Mk 7,2.5). De a vallási (és politikai!) törvénynek más vonatkozásban is ellene mondott, sőt tagadta érvényességét: gondoljunk akár a válással (Mt 19,7-9: „Mózes parancsolta... de ... mondom nektek”), akár a házasságtörő asszony megkövezésével kapcsolatos (Jn 8,5-8: „Mózes azt parancsolta... aki bűn nélkül van közületek, az ...) állásfoglalására (ez utóbbi esetben az országban érvényes büntetőjog érvényességét vonta kétségbe!). Mindennek „betetőzéseként”, s ha tetszik, szimbolikus összefoglalásaként *„megtisztította” a Templomot*, kiutasítván onnan a kereskedőket (Mt 21,12-13; Mk 11,15-17; Lk 19,45-46; Jn 2,14-17); ennek a cselekedetnek az éle – túl a kereskedőkön – ugyancsak a nép vallási vezetői, a főpapok ellen irányult.

(Zárójelben megemlítünk itt még egy mozzanatot, amely önmagában is kimerítette volna a „(vallás-) politikai beleszólás”, egyszerűen szólva: a felforgatás fogalmát. Jézusnak arra a kijelentésére gondolunk, mely szerint vallás és vagyon, Isten szolgálata és a pénz szolgálata kölcsönösen kizárják egymást, ld. Mt 6,24. Ilyesmit képviselni abban a társadalomban, melyben a „legvallásosabb” emberek egyúttal a legvagyonosabbak és fordítva, a legsúlyosabb tekintélyrombolásnak és bomlasztásnak minősül. De a legélesebb beleszólás a társadalom minden más rétegének az életébe is...)

Mindez együtt nemcsak azt jelentette, hogy Jézus számos esetben szembehelyezkedett a vallási és politikai törvénnyel és annak hivatalos képviselőivel, és nemcsak azt, hogy – legalábbis elvben – alapjaiban ingatta meg a rendszer vallási és politikai épületét, hanem azt is, hogy az egész vallási és politikai rendszernek fölébe

helyezte önmagát – és ezt nem csupán tudatosan vállalta, hanem nyíltan hirdette is: (pl. Mt 5,22.28.32.34.39.44; Mt 19,7.9; Jn 8,5.7). Kell-e ennél nagyobb és nyíltabb „politikai” beleszólás? De azért akadnak még kifejezettebb esetek is!

2. Jézus pártos „**politikai**” **állásfoglalást** tett. Jézus „*pártosan*” *állást foglalt a szegények, a (társadalmilag) kicsinyek (gyöngék) és az üldözöttek (szelídek) mellett.* Teljesen világos ez már „kezdeti” nagy „programbeszédében” (Hegyi beszéd, Mezei beszéd: Mt 5,3.5.7.9.10; Lk 6,20-23), majd az egész nyilvános működése során tanúsított, e programnak teljesen megfelelő magatartásából: szinte mindig az említettek körében és értük dolgozva látjuk őt. De későbbi nagy beszédek is tanúskodnak erről, főként a szívtelen gazdag és a koldus Lázár példabeszéde (Lk 16,19-31) és „az utolsó ítélet tablója” (Mt 25,33-40): Jézus az éhezők, nincstelenség, betegek és bebörtönzöttek, illetve a velük jót cselekvők és közösséget vállalók oldalára áll, teljes együttérzéséről, elismeréséről („boldogok vagytok”: Lk 6,20-23; „Atyám áldottai”: Mt 25,34) és melléjük állásáról („jobbára állítja”: Mt 25,33) biztosítja őket.

De nemcsak erről, hanem arról is, hogy *magá Istent is az ő oldalukon áll:* ugyanis a „tiétek az Isten országa”, „majd kielégítenek”, „nagy jutalmatok lesz a mennyben” (Lk 6,20-23), „majd nekik is irgalmaznak”, „ők Isten fiai” (Mt 5,7.9), „az angyalok Ábrahám ölébe viték” (Lk 16,22), „Atyám áldottai” (Mt 25,34) kifejezéseket nyugodtan fordíthatjuk így: a ti oldalatokon áll Isten, a tiétek Isten, veletek van és lesz Isten. Áttételesen ide vonatkoztathatjuk azokat a helyeket is, ahol Jézus arról beszél, hogy nem azokat jött hívni, akik magukat igaznak tartják (mert ezek többnyire a társadalom nagyjai és hatalmasai), hanem a magukat bűnösnek tartókat (mert ezek többnyire a társadalom kicsinyei): Mt 9,13; Lk 19,1-10, illetve arról, hogy Isten jobban örül egyetlen megtérő bűnösnek, mint kilencvenkilenc igaznak, akik azt állítják magukról (vö. Lk. 16,15!), hogy nincs szükségük megtérésre (Lk 15,1-2.3-7.8-10; vö. még Lk 15,11-32; 18,9-14).

E tanításait Jézus számos szimbolikus cselekedettel erősítette meg, ezekből most csak kettőt emelünk ki: a szegények teherhordó állapotán, a számon vonult Jeruzsálemben (Mk 11,1-11), és főként: a szegénység, a kicsiség és az üldözöttség teljességében, a kereszten fejezte be életét.

Ezek után aligha maradhat kétsége bárkinek is, beleszólt-e Jézus politikai kérdésekbe. Persze, a maga módján. De erre a befejezésben még kitérünk. Előbb vessünk egy pillantást a dolgok „fonákjára”!

IV. Az okozat árulkodik az okról

Tegyük fel, hogy Jézus *tanításából* nem maradt volna fenn semmi, csak az életéről tudnánk annyit, hogy nyilvános működését tanítással, gyógyítással és ördögűzés-

sel töltötte, majd alig háromszáz évvel későbbi tevékenység után népének politikai és vallási hatalmasai a kor akasztófáján kivégezték, ráadásul úgy, hogy e cél érdekében az elnyomott ország politikai és vallási vezetői nem áttaláltak szövetkezni az (általuk egyébként mélysegesen gyűlölt) megszálló hatalom legfőbb képviselőivel. Ennyi is elég lenne ahhoz, hogy meglehetősen biztos választ adjunk a dolgozat címében felvetett kérdésre, hiszen élete és sorsa között ok-okozati összefüggést kellene fölfedeznünk, melyben az okozat árulkodna az okról. Ugyanis *gyógyításért és ördögűzésért nem szokás embereket kivégezni*, vagy ha mégis megesik (a mitikus-mágikus ókorban ez nem zárható ki), akkor sem az ország belügyminisztériuma és egyházi főhatósága szokott ezzel foglalkozni, beleértve a legfőbb politikai és vallási vezetőt is (hanem a helyi hatóságok), s pláne nem a megszálló hatalom legfőbb képviselőjének bevonásával, tőle megszerzett engedéllyel és eszközökkel. Tehát **csakis a tanításában kereshető kivégzésének az oka!** Ebből pedig kényszerítő erővel következik, hogy ennek a tanításnak (vagy legalábbis következményeinek) *olyan elemeket (is) kellett tartalmaznia, melyek a legmesszebbmenően keresztelték a kor társadalmi nagyjainak, a politikai és vallási vezetőknek az érdekeit, azaz – így vagy úgy, de mindenképpen – beleszólást jelentettek társadalmi-politikai kérdésekbe mégpedig olyan mértékű és súlyú beleszólást, amelyért a világ minden „jogállamában” kivégzés jár.*

Mindezek után is természetesen bárki azt mondhatja, hogy egyrészt Jézus csak tanításával szólt bele társadalmi-politikai kérdésekbe, de tetteivel nem avatkozott bele ezekbe, másrészt még tanításában is megmaradt az egyes emberekhez intézett morális intelmeknél, és sohasem biztatott a társadalmi és politikai struktúrák megváltoztatására.

Röviden a következőket felelhetjük ezekre az ellenvetésekre. Ami az elsőt illeti: *Aki „politikájában” eleve lemond a szúró-, vágó- és löfegyverekről, annak aligha marad más „fegyver” a kezében, mint a szó...* Ami a másodikat illeti: Egyfelől Jézus korának társadalmi korántsem volt annyira „társadalmiasított” és „strukturálisított”, mint a miénk (pl. a kor társadalmi és politikai bajait nem feltétlenül szakszervezetek szervezésével és tüntetésekkel kellett volna megoldani). Másfelől – s ez az előzővel összefügg, de annál fontosabb –: amint a szentírás egésze sem, úgy Jézus maga sem akart mindenkor minden kérdésre választ adni. Így aztán nem vehetjük szemére, hogy miért nem adott határozott útmutatást például a népességszabályozással (születésszabályozással) vagy a környezetszennyezéssel (környezetvédelemmel) kapcsolatban, hogy az atomfegyverkezés problémáit ne is említsük. De megadta azokat az alapelveket, amelyekből mindenkor minden problémájára kikövetkeztethető a válasz. És ezeknek a következtetések-

nek a levonása, legalábbis Jézus követői számára – kötelesség. Akkor is, ha olyasmire vezet, amit „Jézus nem csinált”.

Emellett persze készségesen elismerjük, hogy *Jézus elsődlegesen nem társadalmi reformer volt. De abból, ami elsődlegesen volt, tudniillik az Ige hirdetője* (vö. Mk 1,38), ez is következik. Ezért aztán nem akarunk megfedkezni arról, hogy az ítéleten elsősorban azt fogja számon kérni tőlünk, adtunk-e enni az éhezőknek (Mt 25,35), közvetlenül (pénzzel és étellel) és közvetve (adakozásra tanítva és felszólítva másokat is), olyan módon és olyan mértékben, ahogyan azt korunk lehetővé tette volna – és hogy békességszerzők voltunk-e (vö. Mt 5,9). És végső soron arról sem akarunk megfedkezni, hogy „nemcsak kenyérral él az ember” (Mt 4,4)...

(1985)

FARKAS ISTVÁN

AZ ALKALMAZKODÁS CSODÁJA

*Az Atya a magunk egészségében teremtett bennünket,
azért mindnyájunkat a magunk maradéktalan egészségében vár
vissza Magához,
és csak maradéktalan egészünkben fogad el...*
(Lénárd Ödön)

*Boldog akinek van lelke és az is, akinek nincs,
de fájdalom és szenvedés annak a sorsa, akiben csak csírázik.*
(Gurdjieff)

Amikor 1999-ben a napokig tartó ónos eső miatt fenn Dobogókőn és környékén egészen le a Normafáig mindent legalább tíz centi vastag jég borított, az eredmény katasztrofálisnak tűnt. Egész hegyoldalakról tűnt el az erdő. Azon a kis területen, amit fenn magunkénak nevezünk, legalább 15 csertölgy és gyertyán dőlt ki, tört derékba vagy vesztette el teljes koronáját. Napokig tartott a romok eltakarítása és hetekig a kidőlt fák feldolgozása, összevágása és behordása. A látvány elkésértőnek és katasztrofálisnak tűnt. Amikor néhány évvel később a szomszédasszony eladta a maga részét, az új tulaj feljött, szétnézett és első teendője volt, hogy az összes maradék fát, egyetlen gyertyánt kivéve kivágatta mondván: nagyon rondák. Helyükre ezüstfenyőt és tujákat és orgonabokrokat ültetett, mert ahonnan jött, Sasalmon ezek voltak a régi, eladott kertjében.

Igen. Nem örültem én sem, bár mindent megtartottam, ami tavasszal úgy nézett ki, hogy van benne élet. Fenn a „kert” végében az egyik csertölgynek csak egyetlen ága maradt meg. Bíztam benne. Nemhiába. A következő nyár folyamán a régihez tapadva egy keskeny új törzs indult el letről a gyökértől. Rendszeresen feljártam hozzá, hogy gyönyörködjek életerejében. Mikor tavalyelőtt ismét eljegesedett fenn minden és újra törtek a

fák és az ágak, a csertölgy régi és új törzse már összenőtt, egybenőtt és így nem törte derékba a jég. Alkalmazkodott a körülményekhez, a nála nagyobb törvényéhez – mondjuk.

Ugyanakkor, ha másképp próbálom nézni – megfordulva -, akkor azt látom, hogy egy nagy egész – nevezük bioszférának -, minden pusztítónak látszó hatás ellenére feladata beteljesítésére még tovább táplál és fenntart önmagán belül egy egyedet. Nehéz így nézni. Nem így tanultuk.

*

Bármelyik mitológiát, vallási tanítást olvastam is, amely visszament a Kezdetben „dátumig”, azt találtam, hogy akkor, ott valami, ami éppen volt, megváltozott. A Van valamit elhatározott, annak megfelelően cselekedett és a világ lett. Aztán leült pihenni és engedte – úgy, ahogy kigondolta, elhatározta és megteremtette, vagyis létrehozta - lenni. Ugyanakkor beszámolnak ezek az írások arról is, hogy miközben pihen, azok a törvények, amik mentén az egészet kigondolta, működtek és azóta is működnek: az eredeti döntés mentén a terv működik, bár látszólag világok születnek és pusztulnak el. Ezeknek az alapvető törvényeknek a neve, a száma és a működési területe ugyan változó, de a legtöbb „leírásban” kettőre vagy háromra korlátozzák.

Fellép egy szükséglet. Valami szűkössé válik vagy előre láthatóan le fog szűkülni vagy csak egy érezhető hiány lép fel valamiben, ami létkérdés. Nincs más megoldás: az áldozathozatal elkerülhetetlen. Valamit, ami eddig látszólag jól működött, de amiről kiderült, hogy rossz vége lehet, lesz, azt meg szükséges változtatni. És végiggondolva ott a megoldás. Fájdalmas, veszteséggel járó, erőt, energiát fogyasztó befektetés, de elkerülhetetlen. Létre kell hozni egy apparátust. Szó sincs szórakozásról, sem többlet bevételről, sem önkényes hatalomgyakorlásról és még jótékonykodásról sem. Egyszerűen szükséges. Ha valami érdekében, ami addig jónak tűnt nem kerül meglépésre a szükséges, akkor idővel fokozatosan esetleg végérvényesen leromlik, eltűnik.

Ugyanakkor az egész folyamat úgy van kitalálva, hogy a „megpihenő alkotó” terve az alapvető szükséglet, az alapvető hiány pótlására fokozatosan beépül a létrejövő „világokba”, vagyis minden világ és az azokon belüli létrejövő egyre kisebb önálló belső részvilágok ugyanazt a tervet tartalmazzák: amellet, hogy rövid vagy hosszabb létük fenntartásához a magasabb szintről mindent megkapnak, „érezkelik” az alapvető szükségletet, mely az őket magába foglaló világ közvetítésén keresztül beléjük épül, és a folyamatban a saját, kialakuló törvényeik alapján a helyüket is, így ezt a helyet mechanikusan vagy éppen fáradságosan be is töltik. Ez a kettős cél azonban ütközik egymással. A létrehozott egyedekben a folyamat fenntartásának, létük fenntartásának minden szinten egy ideig erősebbnek kell lennie, mint a közvetített alapvető szükséglet, hogy a folyamat ne álljon le. Így a fellépő véletlenek és mechanikus hatások

miatt eltérések jönnek létre, amikhez alkalmazkodást csak a felette lévő, az eltérülési pontot is magába foglaló szint képes figyelembe venni és az alapvető szükséglet igényének megfelelően hozzá alkalmazkodni, hogy az alapvető szükséglet betöltése ne csorbuljon. Mint egy kertben, ahol tavasszal a fák kirügyeznek, majd virágba borulnak és őszre megjelennek az érett körték, almák és szilvák. Vagy a konyhában a gazdaszony felügyelő szeme alatt lassú tűzön megfő a krumpli vagy a rizs. Minden teremtményben van egy „hívó hang”, hogy betöltse azt, ami, és a hívóban van egy remény, hogy igen, be fogja tölteni; és van egy „gravitáció” is. És a két ág, a „hívó” és a „gravitáló” minden pillanatban és minden ponton ütközik, áthatja és táplálja egymást. Vagy ahogy az alkímisták mondanák: ólom nélkül nem lehetne aranyat készíteni, de ehhez a készítéshez egy kis aranyra szükség van.

Ugyanakkor a rám ható törvények száma itt, ma – a gravitációtól, a nemiségen és feleségem szaván át a társadalmi és erkölcsi törvényekig – szinte korlátlan számú. A gondolat akkor ébredt bennem, amikor mindent saját életemben, élethelyzeteimben és környezetemben és magamban újra és újra tapasztalhattam. A gondolat természetesen nem bennem született, hanem nagy elődeim közvetítette befolyás hatására ébredt. Bár ezt lassan valamennyire megértettem, életem folyására alig volt hatással, mert ez az értés nem épült be az életgyakorlatomba vagyis lényembe. Nem vált bennem napi programmá. A fejemben maradt. Csak a személyes tapasztalatok és a megdöbbenő rácsodálkozások megerősítő hatása indított el lényem valódi helyének és lehetőségének keresésére. Szerencsére nem voltam egyedül.

*

Első ránézésre azt lehetne mondani, hogy minden esetben a kicsi, a gyengébb alkalmazkodik, igazodik a nagyhoz, az erősebbhez. Sok minden utal erre: történelmi-társadalmi- és természeti tapasztalatok, a mechanika törvényei, a pénzvilág törvényei, stb. Ugyanakkor van valami hatalmas minden egész mögött, ami hozzá viszonyítva állandó, de nem azért mert hatalmasabb és nagyobb és erősebb, hanem azért mert képes minden benne zajló apró változáshoz alkalmazkodni. Úgy is mondhatnám: „minden a javára válik”. Ez az állandó a folyamatos változás ellenére, a folyamatos alkalmazkodáson keresztül marad állandó. Olyan, mintha éppen a folyamatos változás éltetné, tartaná fenn.

Innen nézve, ahol én állok, a fejem számára a folyamatos változás minden általam belátható szinten káosznak látszik. Időben és térben érthetetlen, céltalan kavargás: születések, küzdelmek és pusztulások láncolata a galaxisoktól, rajtam keresztül egészen a molekuláig. Lehetséges-e másképp nézni? Hamvas szerint igen: „...minden ember minden mozdulatát a teljesen nyílt cél jellemzi, hogy az jó legyen, ami viszont annak az emberi létbe épített szándéknak felel meg, hogy azt a mértéket

érje el, amely mérték a gyakorlati célszerűségen messze túl fekszik.” (Metapoiesis)

*

A hetvenes évek legelején, amikor apám már jóval túl lépte a hetvenet fel kellett adniuk azt a kis kertet, amit húsz év alatt egy köves talajú „szemétteléből” Paradicsomkertté varázsoltak. Mint az egyszerű emberekben, bennük is élt az a vágy, amire az Evangéliumok is utalnak: a rossz talajt termékennyé tenni, hogy a mag megeredhessen és gyümölcsöt hozzon. Apám állapota azonban az ötvenes években elszenvedett pszichikai behatások következtében romlani kezdett. Így anyám, aki már maga is hatvan felé járt, érzekelve a szükségletet, miszerint egy egész életében aktív és a jó hegyi levegőt szerető ember hátralévő éveit nem töltheti egy harmadik emeleti bérlakásban, keresni kezdett. Elmondása szerint érezte, hogy mindaz, ami apámban élete során létrejött és összegyűlt – beleértve utódaira és környezetére gyakorolt hatását is -, gyengülő fizikai állapota ellenére is még gazdagodhat, lénye még teljesebb. Eladta a kertet és barátnői unszolásának köszönhetően közösen megvettek egy kis erdőszt Dobogókőn, majd azt felosztva, felépíttettek rá egy-egy kis téglaházat. Apám, utolsó tíz évében nyaranta rendszeresen itt, ebben a kicsit másféle Paradicsomban töltött anyámmal néhány hetet. Amikor apám lelke visszatért teremtőjéhez és már anyám erőnléte is gyengülni kezdett, kérdésére, hogy mi legyen az erdő sorsa, válaszunk ez volt: igen, vállaljuk! Ennek az igennek akkor még semmi más, csak érzelmi alapja volt. Korábban egy évet – szükségből – itt laktunk és minden nehézsége ellenére erősen hozzákötődtünk. Nem akarom részletezni, de lassan, fokozatosan átadódott belém, belénk is az az érési folyamat, gazdagodás amiről anyám, apámmal kapcsolatban kezdetben álmodott és beszélt. Honnan jött belé? Vagy már benne volt? Ki tudja. Az ő létezése, maga a lénye is gazdagodott még utána majd harminc évig. Pedig eltérés még a kerttel kapcsolatosan is volt elég. Ezt sem részletezem, csak néhány pont: örökösök, barátnők halála, gyengülő fizikai állapot, az erdő pusztulása, építkezések, „fázom, cseréljük el valami melegebb helyre!”. És mégis! Az eltérések, sérülések pont úgy kivédésre kerültek, ahogy a csertölgynél. És a lehetőség a mai napig fennáll: a gondolat, miszerint mindennek ellenére, valami nála nagyobb, létezése által még gazdagodhat, mert a nála nagyobb, az őt magába foglaló emlékszik még arra, hogy az alapvető törvény ezt számára lehetővé sőt, szükségessé is teszi. Így képes, egyenesen köteles a nagyobb alkalmazkodni a benne belül lezajló változásokhoz. Ezért a benne lévő, a részeit újra és újra hívja szükséglete - feladatuk, hivatásuk, létük - beteljesítésére.

*

Különös, hogy erre a szemléletre őseink még emlékeztek – talán azért, hogy továbbadják nekünk:

„A rábaközi hagyatékban természettudományos pillérű ama meggyőződés is, hogy anyag és szellem nem ellentétek, hanem különbségek: a szellemanyag (ma úgy mondhatnók: energia) más-más megjelenési formái.

Az emberekbe is ebből jutott és jut, közvetve, vagy közvetlenül. Ez a szellemanyag adagolható-szétosztható, összeadható, átadható... Csak az a szellemkvantum vesz kárba, mely a sátánhoz jut. Ezáltal az Istenség anyaga fogy. A fogyást, végül is az Élet Egyensúlyának fölborulását elkerülendő az Istenségnek épp úgy szüksége van az ember támogatására, mint az embernek Istenére... A teremtésmondák szerint a „nem eleven világ” tehát a fogható anyag teremtésére „ráment” az Istenek szellemanyagának harmada.. (Az emberben) ez az energia szellemkvantummá alakul át. Az egyén szellemi gazdagsága növekszik. Az energiát szervezete étel-ital (levegő és benyomások) formájában pótolja, hogy annak egy része ismét tudássá változzék és ily módon visszakerüljön az istenség Érzelmi és Értelmi szellemanyagába” - írja Máté Imre a Yotengrit 1. könyvében, 2004-ben.

Ugyanakkor biztató az a szemléletváltás, ami ezzel kapcsolatban itt-ott a mai tudományból is eljutott hozzám: *Mára minden megváltozott. A közben eltelt húsz évben a fizikusok, matematikusok, biológusok és csillagászok felállítottak egy másfajta gondolatsort. Az egyszerű rendszerek komplex viselkedésűvé válhatnak; a komplex rendszerek meg viselkedhetnek egyszerűen. És ami a legfontosabb: a komplexitás törvényei egyetemes érvényűek, és egyáltalán nem függenek a rendszert alkotó atomok sajátosságaitól.* (James Gleick: *Káosz*, 1987. 223.o)

Vagyis az eddig általam, a fejem által káoszknak gondolt folyamatokba bele van rejtve a komplexitás törvénye, vagyis a rend.

A törvények az isteni együttműködés eredményei: Isten kitalálja a szimmetriákat – és az ördög a szimmetriák megtörését. Így megy a világ: a Semmiből az anyag felé. Egyedül az ember képes ezt a folyamatot megfordítani. (Basarab Nicolescu, 1986).

A szimmetria – bármily távan vagy szűken is értelmezük – egyike azoknak a fogalmaknak, amelyek segítségével a történelem folyamán az emberek igyekeztek a rendet, szépséget és tökéletességet megérteni és megvalósítani. (H. Weyl)

Amikor laikusként először csodálkoztam rá a Lorenz-attraktorra és a pillangó-hatásnak nevezett elvre, akkor mintha felreppent volna bennem valami áhá-szerű.

*

Jézus tanítása erről a csodás alkalmazkodásról olvasatomban ez: a belénk vetett, lehelt kicsiny magot, kicsiny testvért táplálni, hogy felnőjön és gyümölcsöt hozzon; a termést csűrbe gyűjteni, amit nem lopnak el s amit betakarítani angyalok jönnek. Hirdetni az örömhírt, ezt a bárki számára nyitott lehetőséget, mert sok az aratni-

való, amire fenn szükség van. Ő is visszaviszi, amit összegyűjtött és helyet készít a tanítványai gyűjtésének is. Aki nem gyűjti ezt az „anyagot”, attól még azt is elveszik, amije volt és annak adják, akinek sikerül többet gyűjtenie. Boldogok, akiknek nincs tele mindenféle limlommal a csűrje, mert abba lehet gyűjteni. Ők lehetnek a jó föld, ha..., ha kitisztítják a kertjüket, befogadják a magot és engedik fává, majd termést hozó gyümölcsössé, „megtelt csuporrá” válni. Isten jobbán állnak majd – mondja a keresztény tanítás. Hogy ezt Jézus honnan vette – az Atyától hozta, tanulmányai révén kapta, vagy éppen a Jordánál „esett rá” -, azt nem tudom, de nem is lényeges. Át volt itatódva vele és egyre jobban és jobban, egyre nyilvánvalóbban élte környezete és tanítványai elé ezt a megnyilvánulásaiban egészen más célú, együtt-érző, együtt-tudó, türelmes, irgalmas, figyelmes, tisztán látó, előrelátó, rendíthetetlen más lényt azért, hogy lássák: hogyan szükséges és lehetséges a felettük lévő és ugyanakkor a körülöttük lévők számára harmóniában élni.

*

Mit is gyűjteni? „Szitáló ködnél finomabb szellemanyagot” – ahogy a rábaközi hagyomány mondja? „Harmatosságok égi magasok...”, ahogy Adventkor énekelve kérjük? Szeretetet a jót-cselekvésre, ahogy a keresztény hagyomány mondja? Vagy a másik oldal szemlélete szerint: befektetni egy kis, vagy éppen jelentős anyagi javat, hogy az egyre szélesebb és egyre sokoldalúbb hálózat révén egyre több és több javat (vagyis hatalmat, tekintélyt, sikert és gazdagságot) fialjon. Az előbbi „szellemanyagra” azonban, ha összegyűlt, minden a világban igényt tart, mert tápláló, mozgó, építő, élető, aktív. Az utóbbi folyamat is erre épül. Nagy munkát igényel, hogy ne szétszóródjon a világban, hanem az emberben összegyűlhessen. Ha összegyűlt, akkor hat az elmén át a lényre és a világban is. Olyan mértékben, hatáskörben és irányban hat, ahogy a minősége, a mennyisége és a felhasználó szánt szándéka, vagyis lény minősége azt lehetővé teszi. Természetes megnyilvánulása a világban: az összegyűjtött belső bőségből kifejlődik egy „másmilyen test”, aminek a jellemzője már az adás, a gyengébb szolgálata és a türelmes szelídség vagyis, az együttérzés és az objektív értelem – vagyis a szeretet; vagy éppen az ellenkezője: a külső bőséghez még szerzés, érte marakodás és vele hatalmaskodás, – vagyis a világiakban gyarapodás, azaz pusztán az élet, benne az én szolgálata. Ha a befogadó nyitott a kiapadhatatlan forrásra, ez az anyag nem fogy el, hanem benne összegyűlik és „testet ölt”. A forrás közös minden élő lénynél, de a befogadás minősége, a hogyanja a döntő: a táplálék, a levegő, a benyomások és befolyások felvételének hogyanja. Mindent a Földtől, a Naptól és környezetünkől, a bioszférától – vagyis egy magasabb szintről kapunk. Azonban ez a megnyílás és összegyűjtés az embernél, bár a legfinomabb komponensek ösz-

szegyjűjtése egyedül neki lehetséges itt a Földön, valamilyen ok folytán nem megy magától. Állandó éber összeszedettséget igényel, hogy megnyíljon, hogy ami el akarja dugaszolni (reakció, ítélet, félelem, megszőkás) folyamatosan kipucolásra kerüljön és ami össze-gyűlt az ne szóródjon csak úgy szét. Folyamatos munka és önként vállalt szenvedés mindkét esetben. A gyűjtő lényé minőségén fordul minden. Aki nem gyűjt, szét-szór és ezzel lehetővé teszi a gyűjtőknek a többet gyűjtést. A felhasználás iránya pedig az egyéni emberen magán múlik. Egyre nagyobb, keményebb, erősebb, okosabb, ellenállóbb, zártabb mag lesz belőle; egyre jobban szétfolyó, leromboló megsemmisülő lény lesz belőle; vagy elindul a tudatos figyelem, vagy csak a nem-szét-szórás hatására egy folyamat: a kemény talajt felszántják, a köveket kihordják belőle, a tuskés bozótot eltakarítják, hogy a mag elhalva a jó földben kihajtszon, lombot növevessen, virágba boruljon, majd termést hozzon minden szint számára, amivel kapcsolatban van – csak úgy. Látszólag, egy ponton túl az egész magától történik. Különös módon a folyamat létrehozásának és működése fenntartásának törvényei ugyanazok mindkét esetben. Az iránya más: lefelé vagy felfelé, avagy kifelé vagy befelé. Más szóval: egyre több külső törvénynek alárendelődni, vagy megszabadulni néhány általános törvénytől és ezáltal egy magasabb törvényi rendnek engedelmessékedni. Nagyon szemléletesen ír erről az első szemléletről Hamvas Béla Veress Józsefhez írt levelében:

Mi az ami ma történik? Szellemmentes elzárkózás a teljesség elől. Ma az élet a létezés kizárólagos lehetősége. Az élet pedig az egész létezésnél határtalanabban szűkebb. A halál után való megsemmisülés gondolata az embert a végsőkig felizgatta. Az ember az életre mint az egyetlen lehetőségre veti magát, azt kifosztja és kiszajtolja és kirabolja. Íme az elszegényedés, a megromlás, az elsötétedés, a vizsály, a mohóság, a sorvadás, a pusztulás oka.

Ami a Földet, majd rajta a mérhetetlenül gazdag bioszférát és benne az embert valamilyen céllal – egy alapvető szükséglet érdekében – létrehozta, annak folyamatosan alkalmazkodnia szükséges a Föld, a bioszféra és benne a maga is változó és változást is okozó emberhez, hogy az alapvető szükséglet betöltésre kerüljön. Egy ideig. Minden pillanat egy kísérlet. Sikerült? De más egy galaxis pillanata, más egy csillag és más a Földé. És más a visszatérő ágon is minden szint pillanata. Mára már nagyon sokat tudunk a Föld alkalmazkodásáról a Naphoz, a Holdról a Földhöz, a bioszféra alkalmazkodásáról a Holdhoz és egyre többet az emberiség életvitelének alkalmazkodásáról a bioszférához. De ki figyel ma a visszatérő ág alapvető szükségletére is? Képes vagyok-e megállni és csak lenni - néha? Csak venni a levegőt és betölteni a helyemet? Mennyi időm is van még hátra?

*

Hogyan ír erről a fordított szemléletről a maga lehetőségei szerint egy mai biológus, Lynn Margulis Az együttélés bolygója című könyvében:

„A Gaia nem más, mint bolygónk szabályozott felszíne, amely szüntelenül új környezeteket és új organizmusokat hoz létre. A bolygó nem emberi, és nem tartozik az emberekhez. Minden találékonyság ellenére sincs olyan emberi kultúra, amely meg tudná ölni az életet a bolygón, még ha megpróbálná is. Sokkal inkább az egymással kölcsönhatásban lévő ökoszisztémák hatalmas gyűjteménye. A Földanya, mint a Gaiában szabályozott élet, áthat minden egyedi organizmust. Az emberi lények nem az élet központjai, mint ahogyan egyetlen más faj sem. Még csak azt sem mondhatjuk, hogy az emberek központi szerepet játszanak az életben. Mi csak egy hatalmas, ősi egésznek újkori, gyorsan növő része vagyunk...

A gaiái – az emberiséget tekintve – se nem gonosz, se nem gondoskodó; csupán egy kényelmes, jól alkalmazható nevet jelent az egész Földet érintő jelenségekre, mint a hőmérséklet, savasság/lúgosság és gázösszetétel szabályozás. A Gaia egymással kölcsönhatásban lévő ökoszisztémák sorozata, melyek végül is egy, a Föld felszínén működő hatalmas ökoszisztémát alkot. Ennyi és nem több...”

Ennyi és nem több – mondja a biológus. Nem is mondhat ennél többet. De belül, a „szíve mélyén” talán ott marad a nyitott kérdés: miért, vagyis minek a szolgáltatásban szabályozott? És talán még ez is: hol a helyem benne?

A Földön – ezen az elenyészően kicsiny bolygón, az ezermilliárd galaxis közül az egyik, a Tejút ezermilliárd csillaga közül egyiknek a bolygóján - ahogy a tudomány mondja - valamilyen oknál fogva kialakult egy bioszféra, amit a Naprendszer belső együttműködése tart fenn valamilyen magasabb cél érdekében. Ezen belül minden emberi lénynek egyenként is kialakul egy „bioszférája”, amit egy más jellegű, felette lévő nagyobb egész szükséglete hoz létre. Ez a egyéni bioszféra – nevezzük így -, mint minden földi élőlényé vagy csak a földi bioszférát szolgálja, vagy alkalmassá válik, mert erre is teremtve lett ezen túli szolgálatra is, amit viszont a földi bioszféra működését irányító automatikusan működő erők az ember szabad döntési lehetősége miatt nem támogatnak, csak működésükben mindenkor alkalmazkodnak hozzá, mint lehetőséghez (pl. fenntartják a hőmérsékletüket). A forrás közös, de az irány ellenkező. Egyedül azáltal válik lehetővé ez a fajta szolgálat, ha ez a szabad döntési lehetőség az egyénileg értett és érzett nála nagyobb alapvető szükségletre irányul.

Erről az együtt-értési és egyben együtt-érzési lehetőségről beszélnek nagy tanítóink többféle fogalmazásban:

„a szív” hangja, a lelkiismeret hangja, a valóság megvilágosodott látása, a lélek működése, stb. És ez egy nagyon egyszerű, hétköznapi követelmény: olyan, mint amikor egy zöldségeskofa, ha nem ismeri környezete igényeit, szokásait, lehetőségeit és szükségleteit, mint zöldséges tönkremegy.

*

Kérdésem most már kezd körvonalazódni. Mi akadályozza meg az egyszerű emberi lényt, amilyen vagyok, az alapvető szükséglet érzékelésében: értésében és érzésében? És másképp feltéve ugyanezt: mi teszi, tette lehetővé ezt az érzékelést azoknak, akik régen és ma ennek megvalósult lehetőségéről lényükön keresztül tanítanak minket? Ma már az első kérdésre is feleletet adhat a tudomány.

Joachim Bauer: Testünk nem felejt című könyvében így ír erről a kérdéstről (*dőlt betűvel*):

Nagyon szemléletes példa a hernyó, amelyből végül pillangó lesz. Hiába olyan, mintha a világozó zöld hernyó és a tarkabarka lepke két teljesen különböző élőlény lenne, valójában ugyanaz az örökítőanyaguk!

Minden egyes embernek a Földön – vallása, képzettsége, kora, neme, bőrszíne különbözősége ellenére - 100%-ban azonos az alapvető örökítőanyaga. Mégis, ahány személyiség, ahány vallás, ahány kultúra, mind más. Akkor mi az, ami közös?

Embereknél is bebizonyosodott, hogy az epigenetikus (élmények és tapasztalatok révén bizonyos genetikai reakciómintákat hosszú távú állandósulása) történésekre – és ezáltal az egészségünkre – hatást gyakorol a táplálkozás. Az utóbbi évek vizsgálatai azt támasztják alá, hogy korántsem egyedül a táplálkozás az emberek egészségére ható epigenetikus hatás. A tudományos vizsgálatok azt bizonyítják, hogy a lelkileg átélt események meg tudják változtatni az epigenetikus mintázatokat az örökítőanyagunkban, és tartós, hosszú távú hatásokat gyakorolhatnak a fontos gének leolvashatóságára. Mindenekelőtt azokat a hatásokat sikerült igazolni, amelyeket a szerető – vagy éppen hiányos – kora gyermekkori gondoskodás fejt ki az agyi génekre...

Vagyis azt mondja, hogy nem mindegy milyen táplálékot: élményt, tapasztalatot, ételt, benyomást, befolyást kapunk és veszünk magunkhoz, vagyis fogadunk be már a kezdetek kezdetén („nemcsak kenyéren él az ember...”).

Mint ezekből a példákból is látszik, az emberek egy közös emberi jelentéstérben élnek, aminek révén intuitíve megérthetjük mások érzéseit, cselekvéseit és szándékait. Az utóbbi években kristályosodott ki az az új felismerés, hogy a tükroneuronok hálózata biztosítja azt az idegrendszeri hardvert, amely ezt a jelentésmezőt lehetővé teszi. Ez a rendszer rendkívül felhasználóbarát. Spontán módon működik, és mindenekelőtt független attól, hogy működtetjük-e az elemző értelmünket. Az elemző értelem egyébként kimondottan hátrányos is lehet, ami-

kor intuitíven akarjuk felismerni, mi a helyes. Az intuíció is, az értelem is félrevezethet bennünket, ha csak az egyiket használjuk a másik nélkül...

Ha jól értem, azt mondja, hogy van bennünk egy erős, intelligens, gyors és az elemző, aktív gondolkozásunktól független idegi rendszer, amit a közösség érdekében közös jelentéstér alakít ki minden benne élő emberben. *Ugyanakkor nincs az a racionális elemzés, amely képessé tenne bennünket arra, hogy egy másik embert empatikusan, vagyis együttérző perspektívából megértjük... Hogy milyen fontos szerepet játszik az intuitív módon elérhető, közös jelentéstér, amelyben kölcsönösen felismerjük egymást mint embert, az legkésőbb ott mutatkozik meg, ahol nincs vagy már nincs meg ez a kölcsönösség. Ha az ember nem tudja azt érezni, hogy ugyanabban a jelentésmezőben él, amelyben a többiek otthon érzik magukat, akkor ebből problémák adódhatnak.*

Ugyanakkor azt mondja – ha jól értem -, hogy van egy u.n. intuitív képességünk is, ami közösségi szinten képes együtt érezni, figyelmes és türelmes lenni másokkal és ez a két rendszer (az idegi és az intuitív) teszi lehetővé, hogy súrlódásmentesen éljünk egymás mellett. *Azzal, hogy a tükroneuronok rezonálni kezdenek, és ráhangolódnak a megfigyelt cselekvésekre, többet is tesznek annál, mint pusztán spontán módon érthetővé teszik számunkra a megfigyelt cselekvéseket. A tükroneuronok egy jelenet megfigyelt részeit ki tudják egészíteni egy nagy valószínűséggel bekövetkező teljes sorrá. A cselekvésvezérlő idegsejtek által tárolt programok nem légből kapott, hanem tipikus sorozatok, amelyek az észlelő egyén összes korábbi tapasztalatán alapulnak. Mivel az ilyen cselekvéssorok túlnyomórészt megfelelnek a társadalmi közösséget alkotó összes tag tapasztalatainak, ezért a cselekvésvezérlő neuronok egy közös interszubjektív cselekvési és jelentésmezőt hoznak létre.*

Vagyis, ha jól értem, van bennünk egy olyan valami, ami mindent megtesz azért, hogy a korai éveinkben megkapott - társadalmilag elfogadott vagy sem - helyesnek vélt úton tartson bennünket. Nála van minden erő, hiszen egy villámgyors idegi hálózaton keresztül, minden mérlegelés nélkül a bejövő ingerek alapján a szokásossá vált és elfogadott elvek szerint automatikusan indítja a reakciót, a cselekvést. A hardver igen felhasználóbarát, mert mindig az a célja, hogy az irányított szervezet a megismert közösség elvárásainak megfelelően cselekedjen. Önfenntartó is, hiszen a közösen kialakított jelentésmezőt is ez a közös atmoszféra biztosítja minden egyes ember számára. Legalább is az estek nagy részében így működik.

Igen. Azt gondolom, most már talán jobban értem. Ez az igen felhasználóbarát hardver az, ami minden más szemlélet lehetőségét – például az említett alapvető szükségletre hangolódást - megakadályozza. Miért gondolom ezt? Hát ki tudná őt megkerülni? Ki tudná őt

másra rávenni, mint amit beleégetett az évtizedes, évszázados társadalmi szokás, minta, elvárás, törvények? Igen. Talán egy új program. De ki lenne a programozó? Jelentkező van rá elég – kint, kívülről és ha őszinte vagyok belül is: én, én, én... Igen. Ettől óvnak minket nagy tanítóink. A külső programoktól és a külső programozóktól valamint önmagunktól is. Akkor van-e más lehetőség? Vagy marad szegény felettünk lévő, befogadónk számára az ehhez, a számára alig érthető kautikus változásokhoz való folyamatos alkalmazkodás?

*

Igen. Tanítóink azt mondják, hogy van. Az egyik így: Kezdetben legyen egy belső, ideiglenes intéző, akire szolgatársai hallgatnak és aki felügyeli a munkájukat, miközben áll az ajtóban és várja uruk érkezését, aki a birtok gazdája és akit a birtok minden javának felszolgálásával fogadnak. Ugyanakkor az úr, ha megérkezett maga is szolgálni fog: megjutalmazza a szolgálókat és maga szolgálja fel a nekik megfelelő táplálékot.

A másik így: Az élőlények száma végtelen, fogadom, hogy mind megszabadítom. A félrevezető gondolatok és érzelmek világa kimeríthetetlen, fogadom, hogy mind elkerülöm. Az igaz tanok sora megszámlálhatatlan, fogadom, hogy mind megtanulom. A felébredés útja bejárhatatlan, fogadom, hogy szüntelenül járom.

A harmadik meg így: Száz meg egy vezetője van a szívnek, közülük felfelé csak egyetlen vezet. Halhatatlan égbe ezáltal jutunk, kifelé ágaznak mind a többiek. A hüvelyknyi Ember a legelső Lélek, minden lény szívében megtalálható. Tépd ki hát bátran, mint a nádat a gazból, tudd, Ő a tiszta, Ő a Halhatatlan, tudd, Ő a tiszta, Ő a Halhatatlan.

S a negyedik – ismeritek: Jónak kell lenni!

Akinek van füle a hallásra, hallja meg! – tették hozzá tanítóink.

Kőbánya, 2017. Karácsonya

RANIER MARIA RILKE

TOLL ÉS KARD

Egy szoba sarkában állt egy kard. Pengéjének csillogó, acélos felülete, melyet a napsugarak érintettek, vörös fényben tündökölt. A kard büszkén tartott szemlét a szobában; látta, hogy minden az ő ragyogásában gyönyörködik. Minden? — Mégsem! Ott feküdt az asztalon tétlenül a tintatartónak dőlve egy toll, amelynek legkevesbé sem jutott eszébe, hogy annak a fegyvernek villogó fensége előtt hajlongjon. Ez bosszantotta a kardot, így kezdett tehát beszélni:

— Hát ki vagy te, te semmirekellő, hogy nem hajolsz meg ragyogásom előtt, és nem csodálsz, mint a többiek? Tekints magad köré! Minden eszköz hódolattal áll mély sötétségbe burkolózva. Engem, egyedül engem

választott ki kedvencül a fényes, boldogító Nap; engem kelt életre kéjes lángcsókjaival, s én megjutalmazom őket, miközben ezerszeresen sugározom vissza az ő fényét. Csak hatalmas fejedelmeknek jár ki, hogy csillogó öltözetben belépjenek ide. A Nap ismeri hatalmat, ezért borítja vállaimat sugarainak királyi bíborával.

Mosolyogva válaszolt erre a megfontolt toll:

— Nézd csak, milyen öntelt és büszke vagy, és hogy pöffeszkedsz kölcsönzött csillogásodban! Ám mi ketten — gondold csak meg — egészen közeli rokonok vagyunk. Mindkettőnket a gondoskodó föld szült, az őslapotban talán mindketten ugyanannak a hegynek mélyében feküdtünk egymás mellett — évezredek óta; mígnem a buzgó emberi szorgalom föl nem fedezte azt a hasznos érceret, amelynek alkotórészei voltunk. Mindkettőnket kivettek; nekünk, a durva természet akkor még esetlen gyermekeinek a gőzölgő tűzhely heve fölött, a kalapács hatalmas ütései alatt a földi tevékenység hasznos tagjaivá kellett válnunk. És így is történt. Te kard lettél — nagy és erős hegyet kaptál; nekem, a tollnak, vékony, finom hegy jutott. Valóban alkothattunk és hathattunk, csak fénylő hegyünket kell benedvesíteni. Neked vérrel, nekem — csupán — tintával!

— Ez a tudálékos modorban tartott beszéd — vágott most közbe a kard — igazán nevetésre késztet. Ez éppen olyan, mintha az egér, ez a haszontalan állatka, az elefánttal való közeli rokonságát bizonygatná. Az beszélné így, ahogy te! Mert az elefánthoz hasonlóan annak is négy a lába, sőt az ormányával is nagyra van. Így azt hihetnénk, egy kicsit rokonok! Te most, kedves toll, igen ravaszul és számítón csak azt nevezted meg, amiben hasonlítok hozzád. Ám én elmesélem neked, mi az, ami megkülönböztet bennünket. Engem, a villogó, büszke kardot, egy merész, nemes lovag övez derekára; téged azonban, téged egy öreg írnokocska tűz hosszú száráfüle mögé. Engem az én uram erős kézzel ragad meg és hordoz az ellenség soraiban; én vezetem át őt. Téged, legjobbként toll, a te magisztered vezet reszkető kézzel a megsárgult pergamen fölött. Én rettenetes dúlást végzek az ellenség között, bátran, vakmerően szökkenek hol erre, hol arra; te örökös egyhangúságban kaparászol a pergameneden, és fikarcnyit sem merészkedsz letérni arról a pályáról, amelyre a vezető kéz óvatosan irányít. És végül, végül - eróm fogytán - ha megvénülök és gyöngé leszek, hősökhöz méltóan fognak tisztelni, közszemlére tesznek ki az ősök arcképcsarnokában, és csodálnak. De mi történik veled? Ha urad elégedetlen, ha megöregszel, és vastag vonalakat húzva kezdesz mászni a papíron, megfog, letép a szárról, amely támaszkod volt, és elhajít, hacsak nem gyakorol kegyet, és pár nővéreddel együtt néhány krajcárért el nem ad egy ócskásnak.

— Néhány vonatkozásban — szólt közbe nagyon komolyan a toll — nincs igazad. Hogy engem gyakorta

kevésbé becsülnek, ez igaz, mint ahogy az is, hogy miután hasznavehetetlené váltam, nagyon rosszul bánnak velem. De azért a rendelkezésemre álló hatalom, amíg dolgozni tudok, nem csekély. Megér egy fogadást!

— Te akarsz nekem fogadást ajánlani? — nevetett az elbizakodott kard.

— Fogadd el, ha van merszed.

— És ha elfogadom? — szólt közbe a kard, amely még mindig nem tudott magához térni a nevetéstől. — Miben áll a fogadás?

A toll azonban elhelyezkedett, szigorúan hivatalos képet öltött, és hozzákezdett:

— Fogadjunk, ha akarom, képes vagyok téged megakadályozni, hogy folytasd a munkádat, a harcot.

— Hohó, ez merészen hangzik!

— Elégedett vagy?

— Elfogadom.

— Nos jó — mondta a toll —, lássuk

E fogadás megkötését követően néhány perc múlt el, amikor egy fiatalember lépett be díszes páncélban, megragadta a kardot, és a derekára kötötte. Azután elégedetten nézegette a ragyogó pengét. Kintről éles trombitaszó és dobpergés hallatszott — csatára hívott. A fiatalember éppen el akarta hagyni a szobát, amikor egy másik, gazdag ékszereiről ítélve magas méltóságot viselő férfi lépett be. Az ifjú mélyen meghajolt előtte. A magas tisztségű eközben az asztalhoz ment, megragadta a tollat, és sietve odaírt valamit — A békeszerződés már alá van írva — szólt mosolyogva. Az ifjú ismét a sarokba állította kardját, és mindketten kimentek a szobából.

De az asztalon ott feküdt a toll. Játszott vele a napsugár, nedves féme vakítón csillogott.

— Nem vonulsz csatába, kedves kardom? — kérdezte mosolyogva.

Ám a kard csöndesen állt a sötét sarokban. Azt hiszem, soha többé nem kérkedett.

(1893)

MERZA JÓZSEF

A MATEMATIKA ÉS A KERESZTÉNY GONDOLKODÁSMÓD

A matematikus is térben és időben létezik. Amikor tehát arra vállalkozom, hogy a matematika és a keresztény gondolkodásmód viszonyáról szóljak, helyesebbnek és hasznosabbnak tartom, hogy bemutassam egy keresztény matematikus gondolkodásmódját, amely radikális történelmi áttrendeződések hatására alakult ki Magyarországon. A katolikus egyházhoz tartozom. Életem első harmadának teológiai látásmódját a 30-as évek felfogása határozta meg. Ez a látásmód szembesült a kommunizmus vallásellenes támadásával és változott át a kezdeti passzivitásból aktívvá életem második harma-

dában, maga mögött tudva a II. Vatikáni Zsinat ösztönző hatását. Minthogy azonban kisközösségben élő ember is voltam, a harmadik húsz évben tapasztalnom kellett a konzervatív belső egyházi tendenciák hatásából eredő nehézségeket és az elmaradt egyházi megújulás miatt a ma feszültségeit is. A következőkben megkísérlem annak felvázolását, hogy milyen szemléletet alakított ki bennem a matematikai gondolkodásmód az idők által hozott elméleti és gyakorlati hitkérdések megoldása vagy legalább értelmezése során.

A rendszeres vallásoktatásban és jó vallási közegben felnevelkedett fiatalember számára nem mindig jelent problémát Isten létének bizonyítása. Ha azonban kifejezetten vallásellenes támadásokkal találkozunk, s ezek a támadások nemcsak elméletiek, hanem egzisztenciális, érvényesülést is érintőek, akkor kellően tisztázni kell önmagunk számára, hogy miként látjuk a teodíceai kérdést. A szentírásról nevelkedett ember számára érték Pál apostol kijelentése: "Isten... örök ereje és isteni mivolta, a világ teremtése óta művei alapján értelemmel felismerhetők" (R 1,20), vagy Károli szerint "az ő örökkévaló hatalma és istensége, a világ teremtésétől fogva az ő alkotásaiból megértetve megláttatik". A napi imáját végző hívő szívében ott él a zsoltáros szava: "Az egek beszélnek Isten dicsőségét és kezeinek munkáját hirdeti az égboltozat" (19. zsoltár). Az emberiség történelme azonban azt bizonyítja, hogy a csillagoktól fénylő égbolt ugyanúgy ébreszthet magányt is a szemlélőben, s jóakarátú tudósok serege nem látja meg a világban megdönthetetlen bizonyossággal az isteni kéz nyomát. Igyekszünk megfejteni az "eggek beszédét", s a bolygómozgás törvényeitől a nagyon távoli csillaghalmozatok viselkedéséig sok mindent le is írtunk, de magának az Alkotónak matematikai vagy fizikai bizonyossággal megragadható valóságára nem bukkantunk. Világnézetünk alapján tulajdoníthatjuk ezt a művet Ábrahám vagy Jézus Istenének, a láthatatlan Órásnak, egy titokzatos Értelemnek, vagy egyszerűen önmagának. Akármelyik felfogást is képviseljük, a természettudományok művelése előrehalad és a Mű újabb és újabb részleteibe hatol bele. A gyakorlat mindaddig azt mutatta, hogy a kutató ember számára Isten létének axiómája felvehető, s akkor ismeretvilága beágyazható egy sajátos szemléletbe. Ez a tudás mindmáig ellentmondásmentes, csakúgy mint az, amelyik az isteni nemlét axiómájára épít. Kemény beszéd ez, amely szent Tamás istenérveinek kritikájától indul, s amelyet a tamási érvek átfogalmazásai (pl. a Maréchal-féle) sem változtatt meg. A szubjektíve teljes bizonyossággal megélt hittől nem könnyű eljutni a teológusok mai megfogalmazásaihoz, miszerint a hit kaland, kihívás, a hit bizalommal történő ugrás az ismeretlenbe. Végül is azonban mind önmagunk, mind mások számára fontos, hogy belássuk: Isten léte nem levezethető tétel, hanem axióma. Nem bizonyítható, vagy ha bizonyítható, akkor a bizonyítás

nem matematikai vagy fizikai-tapasztalati, hanem egyfajta érvelés, amely – mint minden axiómánál – a tény kézenfekvőségét, elfogadhatóságát, értelmességét, a tapasztalattal nem ellenkezését, bizonyos embercsoport számára közmegegyezéssel elfogadásra alkalmasságát igazolja. Bármilyen értelmes is a hitünk, bármennyire átfogja emberi életünket a cselekvés és a hűség tekintetében, ma már úgy látjuk, hogy minden megalapozottságában is tartalmaz egy alapvető döntést Isten mellett, Isten javára. E döntés és más kiegészítő döntések meghozatala teszi hitrendszerünket kereszténnyé, amelynek középpontjában Jézus áll, s amelynek tartalma mindaz, ami az ó- és újszövetség, valamint a józan emberi megismerés alapján levezethető, rendszerbe foglalható.

Feltehetjük a kérdést, hogy ha hitünket axiomatikusan tekintjük, nem gyengül-e meg ezáltal, nem válik-e világivá, nem foszlik-e szét? Válaszolok. Minthogy az axiomatikus felépítés csupán ismereteink elrendezését jelenti, de maguk az alaptételek mélységesen transzcendens kijelentéseket fogalmazhatnak meg, azért a világiasságtól nem kell félni. Inkább azt kell megkérdeznünk, hogy rá lehet-e tennünk az életünket valamire, amiről tudjuk, hogy a szó logikai-matematikai-fizikai értelmében véve nem bizonyított állítás? Azt hiszem, sokunk élete erősíti meg azt, hogy lehet. Hiszen az axióma, ami mellé álltunk, nem hihetetlen, ellentmondásos valami. Nagyon sok okunk van arra, hogy feltételezzük. Beszélni tudunk arról, hogy miként jutottunk el hozzá akár a hagyomány, akár szubjektív meglátás, a szív érvei, akár bizonyos egyéb tények meggyőző ereje következtében. Vagy éppen azért, mert más feltételezés nem látszik elfogadhatónak. Az is lehet, hogy elsődlegesen nem maga az axióma mozgat minket, hanem azok a fontos következmények, amik belőle adódnak. Talán nem feltétlenül Isten elvont léteire gondolunk akkor, amikor nemet mondunk az erőszakra, a háborús emberölésre és igent mondunk az irgalomra, a békekészteremtésre, a felebaráti szeretetre és az emberek szolgálatára, bár ez az alaptétel áll mindezek mögött.

Melyek e szemléletmód előnyei? A legfontosabb talán az, hogy új szemmel tudunk nézni mind arra, amit hit-tankönyveink tartalmaznak. Észrevesszük, mik azok a pontok, amelyek alapkő jellegűek. Amelyek pilléreként emelkednek ki az ismeretlenség homályából, támaszt adva építkező gondolkodásunknak. Ebben a felfogásmódban megértjük azokat, akik hitüket más evidenciákra építik, s ugyanolyan intellektuális becsületességgel élik meg hitrendszerüket, mint mi szeretnénk. A világot egyetemes kinyilatkoztatásával elárasztó Istentől a térbe és időbe ágyazott ember más és más alaptényeket ragadott meg és fejezett ki a rendelkezésére álló fogalmi és kultikus eszközökkel. Van tehát mód a különböző vallások megértő párbeszédére s arra is van

mód, hogy egy hitrendszeren belül ekvivalens axiómarendszerek segítségével új vagy más igényeknek megfelelő tant fejlesszünk ki.

A hit tehát a Lélek, a lelkiismeret által megvilágosított értelem révén kutatható tudománnyá válik. Alkalmazhatók lesznek azok a módszerek, amelyek a tudományok művelése által birtokunkba jutottak. Az Isten által teremtett világ ugyanis profán területeken is kezünkbe adhat olyan módszereket, amelyek par excellence teológiai megfontolásokban is alkalmazhatók. A komplexitáris elve nemcsak a fizikában hasznos, de kezelhetővé teszi Jézus istenemberségének fogalmát is. A teológia ebben a felfogásban sokszínű, változatos tudomány lehet, amely különféle megvalósításokban, modellekben fejtheti ki ugyanazon alaptételek világát. Ugyanazt kívánhatjuk meg a teológiai rendszerektől, mint bármely axiomatikusan felépített tudománytól: alapjai legyenek ellentmondásmentesek, a lehető legteljesebbek, s a pontos elme igényelheti a posztulátumok függetlenségét is. Alaptételeink egyszerűsége nagy előny az elfogadhatóság szempontjából, másrészt a rendszer kritikai átvizsgálása mindig időszerű, hiszen a tükörben és homályosan látó ember olyasmint is lefektethet alaptételként, ami később nem állja meg a helyét, zavart okoz. Ami elvileg másként is lehet és ha másként van, attól még nem rendül meg a hitrendszer. Ami régi, az nem feltétlenül időtálló. Gondoljunk az euklideszi posztulátum tagadása által megnyílt új világ szépségeire. A jó axiómarendszer nem definíciókból áll. Éppen ezért fejlesztettük ki mind a matematikában mind a fizikában az axiomatikus tárgyalásmódot, hogy megszabaduljunk a definíciók láncának véget nem érő sorozatától. A geometria klasszikus megalapozásában nem mondjuk meg, mi a pont vagy az egyenes vagy azt, hogy mit jelent illeszkedni. Ehelyett tényeket fogalmazunk meg, amelyekben az emberek valamilyen oknál fogva egyetértenek. Ha fel tudunk sorolni elég sok ilyen tény, akkor kész a tudomány, az alapelemek és az alapösszefüggések meghatározottá váltak. Azt szoktuk mondani, hogy a felsorolt axiómák - mint alaptételek - implicit módon definiálják a bennük szereplő alapfogalmakat és alapösszefüggéseket. Vajon nem kínálhatják-e fel a matematikusok ezt a tárgyalási módot a teológusoknak? Hiszen ki az, aki definiálni tudná Istent? Ki az, aki értelmezni tudná a Lélek hatását az emberben? S ebbéli törekvéseink során végül is eljutnánk-e az ember üdvösségét alapvetően meghatározó teendőkhöz? Nem keverednénk-e bele különféle filozófiai segédeszközök miatt nehéz szellemi állóharcokba? Ma is itt van Jézus istensége problémája, amelyet elődeink inkább erőszakosan, mint érveléssel oldottak meg, tehát ma is kísért. Nem lenne előnyösebb hitünk felépítéséhez világosan megfogalmazott jézusi mondatokat használni? Az irgalom vagy megbocsátás precíz értelmezésének elmondása helyett nem lenne célszerűbb kereszténynek

tekinteni azt, aki helyesli az irgalmas szamaritánus vagy a tékozló fiú apjának magatartását? Nem lenne-e jobb azt tekinteni kereszténynek, aki az igazságos háború pontos meghatározása helyett egyetértene Péter kardjának hüvelybe visszatolásával, vagy a másik orca odafordításával? Én ugyanis hiszek az axiómák implicit definiáló erejében, hiszek abban, hogy elég sok jézusi kijelentést egymás alá írva, e tételek egyenletrendszere egyértelműen meghatározza a benne lévő fogalmakat. Olyasmit, mint szeretni, hinni, szelídnek vagy alázatosnak lenni és így tovább. Ez egészséges, mindenki által átlátható fundamentalizmus lehetne. Mindent még így sem lehet kielégítően meghatározni. Hiszen mi egy axióma? Mi a benne foglalt tétel? Egy mondat Istenről, emberről, a valóságról és ezek vonatkozásairól. Ki állíthatná, hogy ha Isten több mint a világ, akkor képesek vagyunk adekvát mondatokat mondani róla? Ha hiszünk a megismerésben és hiszünk abban, hogy a Lélek egyre csak vezet minket a teljes igazság felé - ugye ezek is axiómák? - akkor bízunk abban, hogy mondhatunk igaz állítást Istenről - pl. Isten szeret - de ez még nem minden. Ebből az alapvetően fontos, hogy a gyűlölet világát kizáró axiómából sok minden levezethető, de nem minden. Ha Isten végtelen, akkor még további axiómákra, Isten más vonatkozásait felfedő vagy posztuláló axiómákra van szükség. Az Istent leíró axiómarendszer talán végtelen hosszú tételsorozat, végtelen sok egyenletből álló, végtelen sok ismeretlen tartalmazó rendszer. Nem tudom. Azt viszont tudom, hogy ha van értelme a vallási kutatásnak a Lélek vezetése alatt, ha van jövője a profetikus meglátásoknak, a vallási zsenik intuitív felfedezéseinek, akkor az éppen ezen axiómarendszer minél teljesebbé tételére irányulhat. Abban eléggé biztos vagyok, hogy az etikai axiómarendszer teljes és meghatározott, de hát a teológia nemcsak morálisból áll, és Jézus elkezdte az Isten világaról szóló egyéb tételek felírását is. Persze egészen világos, hogy itt nagyon nehéz helyzetben vagyunk, mert ő látta és hallotta az Atyát s velünk ez egészen másként van. Minden axióma, mint tétel, a teljes szélességében felfogott valóság egy vetülete. A vetület megfogalmazásakor nemcsak információelméleti gondjaink vannak amiatt, hogy megismerésünk torzult, zajos, ki-kimaradozó, de szemantikai kérdések is felmerülnek, hogy miként mondjuk ki a kimondhatatlant. Hogyan mondjuk ki időben azt, ami időtlen? Ezenkívül egyéb jelenség is mutatkozhat, amit egy egyszerű példával tudok megvilágítani. Ha a síkon egyenesen álló térbeli gúlát az alaplap síkjára vetítjük, akkor négyzetet kapunk. Ha oldalról nézzük, háromszöget látunk. Ha nincs érzékünk arra, hogy megértsük: különböző, egyébként jogosult nézőpontokból kiindulva egyazon, teljesebb valóság másféle képet nyújt, akkor nincs mód sem a teljesebb megismerésre, sem a megismerő emberek közti alkotó párbeszédre. Kellő számú kétdimenziós vetületből akárhány dimenziós téralakzat egyértelműen rekonstruálható és

beszélhetünk annak mindenféle geometriai tulajdonságáról. Miért ne lehetne a mindennél több Isten időben, térben, kultúrában, emberi karakterben lévő vetülete a csak egy szempontból nézni tudó ember számára teljesen különböző, érthetetlen, tehát idegen, tehát ingerlő, tehát agresszív tagadásra ösztönző? Ezért ahelyett, hogy az egysíkúan megismerő emberek a maguk egyetlen igazát, egyébként igazát, csak nem teljes igazát védve szemben állnának egymással, nem lenne a végtelen Isten teremtményeihez illően nagyvonalúbb és ezért beláthatatlan szépséget és érdekességet kínáló feladat megvizsgálni azt, hogy túl a kifejezésbeli nehézségeken és a vetületeken, az információs gátakon, vajon nem ekvivalens axiómarendszerek darabjait tartják-e kezükben a megismerő felek? Ha van értelme a vallási kutatásnak, akkor ez biztosan az egyik.

A matematikus képzelő ereje jó segítség ebben. Mi tudunk Bolyaival a "semmiből egy új, más világot" teremteni. Képzletünk egyforma gyorsasággal futja be akár a végtelen dimenziós tereket is. Halmazokat konstruálunk egy "legyen" kimondásával, és ezekben a halmazokban olyan tulajdonságokat fedezünk fel, amelyek mások a véges világokban lévőkhöz képest. A rész "ugyanakkora", mint az egész, a három "ugyanannyi", mint az egy. A számosságok világa kézenfekvővé teszi a véges gondolkodás számára paradox vagy ellentmondásos kijelentéseket is. A halmazelméleti beszédmódhoz szokott ember fülének nemhogy nem idegenül, hanem nagyon is természetesen cseng Jézus fogalmazásmódja: "te én bennem, Atyám, és én te benned... én ő bennük és te én bennem". Csupa valamilyen értelemben vett tartalmazási reláció, amelyek egyidejű fennállásából az Atya, Jézus és a tanítványok sajátos egysége, azonossága következik. Jézus szerette a relációkban való kifejezésmódot. A szeretetnek szimmetrikusnak, a hirdetésnek tranzitívnak kell lenni. Egy szó mint száz, nagyon logikus és strukturálisan megalapozott az evangéliumi közlések és cselekvések világa. Ez nem merő racionalizmus, hiszen a relációk mélyén több van, mint világi okoskodás, hideg emberi önzés, száraz spekuláció. Az evangélium egyszerre racionális és balga módon irracionális, mert logikus, s ugyanakkor a világ számára abszurd, mert követi a keresztre feszülni tudó szeretet önfeláldozó logikáját. Ez a látszólagos abszurditás azonban értelemmel megragadható, igazolva, hogy az értelem a Lélek ajándéka, amely nélkülözhetetlen a helyes cselekvéshez.

A teremtő matematikusnak azonban nem szabad elbízni magát. Világai, amelyeket létrehoz, gyakorta csupán a szellem világában léteznek, a való világ csak kiindulási alapot adott megszerkesztésükre. Analógiák alapján általánosítunk, s bár elménk otthonosan mozog a létrehozott struktúrákban, tudnunk kell, hogy létük nem biztosan valóságos. Azt is tudjuk, hogy e szellemvilágok milyen összefüggései milyen értelemben jelentenek kézzelfogható tényeket a valóságos világban. Tudjuk,

hogy nincs komplex ellenállás s mégis a nem létező komplex mennyiségeket hívjuk segítségül, hogy általuk a nem komplex valós világ fogható-mérhető eredményeihez jussunk. Tudnunk kell beágyazni a valóságot egy tágabb világba s azt is tudnunk kell, hogyan közlekedjünk a két világ között, hogy hasznos eredményekhez jussunk. Minden kibővítés helyes, ha benne felfedezések jöhetnek létre, s e felfedezések visszavetítései helyes, új, ellentmondás nélküli eredményt adnak a kiindulási struktúrában.

A hit világa szintén számos lehetőséget kínál szellemi konstrukciók létrehozására. Az álmok, révületek, az elragadtatott meditációk, szenvedélyes látomások, megvilágosodások, kinyilatkoztatások azonban bőséges anyagot adnak nemcsak a józan hit, hanem mítoszok létrehozására is. Korunkban széles választékát láthatjuk a transzcendencia felé törő embernek felkínált vallásoknak, gyakorlatoknak, terápiáknak. A matematikus türelemmel figyeli a más struktúrákat, más módszereket s arra figyel, hogy elfogadhatók-e ezeknek a mindennapi életre vonatkozó valóságos vetületei, az életet, a felebaráti szeretetet szolgálják-e vagy sem. Az emberiség sok helyet, sokféle alapgondolatra épít teológiát. A matematikus értékeli ezt, hiszen maga is rendszerekben gondolkodik. Értékeli a dogmatizmust, hiszen axiómái, definíciói, lemmái és tételeivel világában mindennek pontosnak, következetesnek, szilárdan megalapozottnak kell lenni. Ugyanakkor, dogmaellenes is abban a magatartásában, amellyel állandóan kritikus szemmel figyeli tudománya alaptételeit, azok érvényességét, a valóságnak megfelelőségét. Hiszen az ő eszközeit kéri kölcsön a fizikus, amikor modellt alkot a természeti jelenségekről. A jó matematikus nem tudja szétválasztani gondolkodásában a csak matematikát a csak fizikától. Ezért állandóan ellenőrzi eszközeit és tudását. Hisz alaptételeiben és nem is hisz bennük. Ez nem ellentmondás, hanem a mindennapos keresés gyakorlata, amelyben a tegnapi dogmák, a mai kritika, a holnap intuíció vagy felfedezés segít egy új rendszerhez. "Szüntelenül lobog főnixvilágunk" - írta a fiatal Babits. Ahogyan kibontakozik a fejlődő-gomolygó világ, úgy kell követnie azt változó-alakuló-fejlődő ismeretvilágunknak is. Szabad lenne-e felajánlani ezt a gondolkodásmódot a teológiának? Lehetne-e a teológia is egy alakuló-fejlődő-önkritikus tudomány? Ahol bátran tennénk kérdőjelet a tegnapi dogmák mellé, megnézve, van-e érv a fenntartásukra, alaposak voltak-e korábbi nemzetékek megegyezései, következtetései? "Atyám szüntelenül munkálkodik" - mondta Jézus. Akar-e a teológus részt venni ebben a munkálkodásban, vállalva azt, hogy új és új módon fogalmazza meg hitét, vagy tekintélyének féltéséből mereven ragaszkodik az egyszer kimondottakhoz? A természetnek nem abban van az ereje, hogy örökké zöldék a fák és mindig süt a nap, hanem abban, hogy

évszokról évszakra váltja ruháit a mélyebben lakó lényegesebb erők következtében. A teljességben gondolkodó matematikus és fizikus ezeket a belső erőket kutatja és bármikor hajlandó elvetni esetleg egész élete árán létrehozott művét a teljesebb igazságért. Elvetettük a geocentrikus világképet, a newtoni mechanikát, az éterelméletet vagy a flogiszonelméletet, s holnap talán a kvantummechanikát pótoljuk egy teljesebb leírással. Mindezt sohasem tekintjük tragédiának, mert biztosak vagyunk abban, hogy van valóság és erről a valóságról többet tudhatunk meg az új felfogás révén. Tiszteljük a régi elméletek megalkotóit csakúgy mint az újak megalkotóit. Ez a tudomány bársonyos forradalma s ezt szeretném ajánlani a teológiának is. Aki hisz a valóságosan létező Istenben, az bármikor kész új módon megközelíteni őt. Dinamikus teológiára van szükségünk, dinamikus fejlődő rendszeralkotásra. Vajon nem sokszínűnek teremtette-e meg Isten a világot, amelyben nagy alaptörvények erőteljes hatására jönnek létre új és új jelenségek? A zsidó gondolkodás lemondott a teológiai rendszeralkotásról, maradt csupán alapvetően a Tóra és annak magyarázatai a bölcs rabbik interpretációjában. Ámde rejtve ez is tartalmazza a gondolkodás rendszereit, csupán egyetlen globálisan előírt katekizmus helyett lokális, bár igen fontos alapelvekben megegyező elméletek rendszerét hozza létre. A zsinagógában bármely hívő zsidó előterjeszthette látásmódját, az Írás alapján megszületett egyéni teológiáját. Vajon nem erre van-e szükség a keresztény gyakorlatban is, hogy a legutolsó hívőig bárki elmondhassa, mi él benne Istentől, s akkor - miként a harmonikus analízisben - sokféle egyszerű rezgésből kialakul a kor sajátos dallama Istentől. Az összetevő hullámok egyéni vetületek, s mindegyik vetület fontos a teljességhez, ahhoz, hogy a szuperpozíció létrejöjjön. Az egészen apró rezgések is benne élnek abban a vonalban, ami a kor teológiája. Isten nem a konstans függvény barátja, ő azt akarja, hogy a rá figyelő emberekben keltett rezonanciák eredőin át új és új formában haladjunk felé. Ez a század nagyon sok változást megért, nagyon sok tapasztalatot szereztünk. Az évezred vége felé rengeteg tennivaló gyűlt össze. Keressük az utakat és eszközöket a gazdaságban, a politikában, a teológiában belföldön és az egész világban. Korábban sokan elvesztették bizalmukat hitekben, elméletekben, generációkban, intézményekben.

A bevezető sorokat olvasva valaki konkrétabb észrevételeket várhatott volna ettől az írástól. A távolságtartás azonban időnként nagyon fontos. Szeretném azonban tanúsítani, hogy megfontolásaim nagyon sok mindennapi eseményből, küzdelemből jöttek létre. Látszólagos elvontságuk abból ered, hogy megpróbáltam felülemelkedni az egyedi eseteken. E pár gondolattal ki akartam fejezni bizalmamat a kereső emberben akkor is, amikor a legbonyolultabbat, a legelrejtettebbet, Istent keresi, s

rá akartam mutatni arra, hogy kétséggel és bizonytalansággal terhes korunkban is lehet lelkiismeretesen élni bármely egyházban. Ha az egyházat nem örökre meghatározott dogmatikus kőszobornak tekintjük, hanem inkább szociológiailag egy-egy vándorló közösségnek, amelynek tagjai történelmileg összetartoznak és időben haladva beszélgetnek egymással és más közösségekkel múltból és jelenről s mind ebben Istenről, akkor értelmessé és szabaddá válik az élet és a hit, érdemes közösséget formálni és egyházhoz tartozni. Matematika ez? Nem, hanem egy szakmájának nagyon sokat köszönő matematikus néhány, messze nem teljes gondolata világról és hitről, a teológia tudományáról.

Elhangzott a "Tudomány és Teológia" című konferencián, Debrecenben, 1993. július 10-én.

SIMONYI GYULA

AZ ÉLETHARMÓNIA...

Az utókor valószínűleg a történelem legsötétebb korszakai közé sorolja majd a XX. század második felét a fogyasztás dáridója miatt, amely kiszipolyozza, beszennyezi, veszélyessé teszi a Földet, világméretűvé teszi a nyomort, előemberteleneit a kisembert is. Az életharmónia olyan létforma, amikor kevesebb energiát fordítunk az anyagiak megteremtésére és az így szerzett kevesebb anyagot sem használjuk fel mind magunkra; így több energiánk és pénzünk jut a lelkiekre, az élet átélésére, önnevelésre, csendre, szellemi kincsekre és alkotásra, a szerelemre, a gyerekekre és a generációk együttműködésére, a barátságra és közösségre, az adásra és segítségre, a közösségteremtésre és társadalomformálásra, a természetbe illeszkedésre.

Ezért nevezem életharmóniának a nem-fogyasztói életformát, mert az ember akkor tud boldogan élni anyagi szegénységben (nem nyomorban!), ha nem-anyagi értékekben gazdag az élete. Az ökológia szemszögéből nézve az életünket, elsőként azt emelném ki, hogy a Földanya terhei jelentősen kevesbednek, ha a fogyasztást nagymértékben csökkentjük a magunk életében, és az életharmóniát vonzóan tudjuk élni, hogy elterjedjen. (A nem-fogyasztás NEM azonos a környezetvédelem költségeit lespóroló fogyasztással!) Másodikként emlitem, de súlyosságban első helyre tenném a világnomorfelszámolását.

Az életharmóniában létrejövő energia- és pénztöbblet képes a nemzeti- és világtársadalmat szolidárisabbá formálni, ha nem merül ki a beszédben, hanem személyes pénzbeli- és energia-adással (nem jelentéktelen adakozással!) előljár. (Ez közvetetten, de igen súlyosan ökológiai kérdés is, mert ahol a napi túlélés a gond, ott nem szempont a természeti források kímélése, s a harmadik világban folyó természet-pusztulások az egész Földre

veszélyesek.) Egy harmadik jó okunk is van arra, hogy ne fogyasztóian éljünk. Az, hogy a fogyasztói életformában elveszíténénk az életharmóniát. A kettő nem fér össze. Jézus két figyelmeztetésével érzékeltetném ezt. "Nem szolgálhattok két úrnak, az Istennek és az Anyagiaknak! Aki az egyiket szereti, szolgálja, az a másikat gyűlöli, megveti." (Lk 16,13) "Ahol a kincsed, ott a szíved is!" (Lk 12,33) Gyakorlatilag a felsorolt területek, s végül még a család is tönkremegy a két keresős pénz-hajszában. Egy nagycsaládra ez különösen áll. Több gyerekhez több pénz kellene ugyan, de több idő is. Ebből az ütközésből csak akkor kerülhet ki harmonikusan a család, ha a nagyon szerény anyagi szintet választja. Lehetséges-e kevés pénzből élni? Ha van idő, ha van szellemiség és lelkiség, ha van baráti és rokoni közösség, akkor kevesebb pénz kell az élethez (pl. közlekedés, játékkészítés, szállás, gyerekvigyázás). Látok példákat egy keresős vagy két fél-keresős nagycsaládokra, akiknek marad pénzük adásra. "Hagyjuk meg az államnak a szegénység propagálását!" - figyelmeztetett egyik barátom.

Nagyon igaza van. Az életharmónia csak szélsőséges helyzetben váljon erős menedékké: "bármilyen szorosra is húzzák (a hatalmasok!) a nadrágszíjunkat, a boldogságunkat nem tudják elvenni!" Semmiképpen nem az elszegényedésbe való beletörődést akarom. Milyen társadalmi következményeket várok beletörődés helyett az életharmóniától? Egyrészt kritikus szemléletet: hogyan él az, aki beszél?

Hitelt a szavaknak csak a beszélő saját életében való megvalósulásuk adhat! Bizalmatlanságot szavazok a fogyasztói életformát élő írástudók és közéleti emberek iránt, beszéljenek akármit. A reprezentatív környezet csak az illető személyes ürességét és bűnös ostobaságát jelzi, hogy ti. kevesebb anyagi fogyasztással nem tud értékes életet élni, s a szegényekkel nem törődik. Másrészt kemény munkát (a kevesebb időben, az életharmónia szétzilálódása nélkül!) és kemény kiállást. Nem törődhet bele az elszegényedésbe, akinek a saját gyermekei mellett még néhány erdélyi és indiai gyermekről is gondoskodnia kell!

Nem térhetünk ki ellőé, hogy ilyen kiterjedt család kenyérkeresőinek Tekintsük magunkat! Nem törődhetünk bele, hogy a dőzsölés, az intézményesített erőszak és a tömeges gondatlanság nyomort termeljen, rombolja a természetet és kizsákmányolja a jövőt.

Tekintsünk tehát magunkra: tudunk-e egy anyagilag igen szerény életharmóniát megélni? Olyan vonzóan, hogy elterjedjen? Ha nem tudunk lemondani a fogyasztásról a nyomorultak és a jövő generációk érdekében, akkor a sok képmutató vezető és írástudó mellett ránk is érvényes József Attila kemény ítélete: "Szívére veszi terünk, gondunk, vállára venni nem bolond!"

TRÁSY GYÖRGYNÉ ÉVA

GYURKA BÁCSI EMLÉKKÖNY- VÉBE

TALÁLKOZÁSOM GYURKA BÁCSIVAL...

Előzmény: Amit Gyurka bácsi csinált Debrecenben az 1940-es évek második felében, azt Pesten Juhász Miklós, szintén piarista atya követte. Volt egyetemista és gimnazista közössége is. Én Gresz Sárka csoportjába tartoztam, és mivel Miklós bácsi volt a lelkiatyám, közvetlen kapcsolatban voltam vele is.

1951 nyarán volt egy nagyszerű gimnazista lelki gyakorlat. Nagy illegalitásban, mindennap más helyszínen, elszeparált helyiségekben voltunk. Az érkezés és indulás is be volt személyek szerint osztva, hogy ki, mikor jön, megy, hogy ne egyszerre lássanak a kapuban. A lelki gyakorlat váltott előadókkal, mintegy tanrend szerint történt. Azt hiszem 4 napos volt és minden előadó minden nap tartott előadást. Gyurka bácsi dogmatikát adott elő. A beszédek egy-egy részletére ma is emlékszem.

Az esemény

Szüleimnek Mátyásföldön volt egy kis nyaralójuk, Okét látogattuk meg a 8 éves Gábor fiammal 1964. augusztus 15-én. Az esti szentmisére mentünk a mátyásföldi templomba. Útközben arról beszélgettünk, hogy a hangyák azért találnak vissza a bolyba, mert bizonyos, saját bolyra jellemző illatútjuk van.

A misét a plébános atya mondta. Prédikáció után kijött egy pap a sekrestyéből és a mellékoltárnál kezdett misézni. Hihetetlen vonzást éreztem, hogy azon a szentmisén vegyek részt. Odatérdeltem a kis oltár mellé. Gábor követett, de kérdően nézett rám, hogy ezt most miért. Tudod, az illatút — súgtam neki. Nem értette meg, de velem maradt.

Mikor a misének vége lett, a sekrestyében már nem volt senki. Nem voltam biztos benne, hogy Ő az, de semmiképp nem akartam elszalasztani. Azért hát elé álltam, és azt mondtam: Bulányi Györgyöt keresem. - Én vagyok - mondta csodálkozva. Pár szóval bemutatkoztam, és megkérdeztem, találkozhatnék-e vele. Zavarba jött egy pillanatra, kicsit gondolkodott, aztán megadta a Tempó telefonszámát. Azt mondta, ne mutatkozzak be, ha felveszik a kagylót, csak annyit mondjak, hogy én vagyok a négy-gyermekes Évike. Elköszöntünk, és én nem hívtam fel. Azt gondoltam kellemetlen neki, fél vagy ilyesmi. Egy félév múlva futottunk össze véletlenül Greszéknel, és azután havonként találkoztunk.

Később tudtam meg, hogy nem ő félt, hanem engem féltett. Akkor még olyan élményei voltak, hogy régi kedves ismerősök átmentek az utca másik oldalára, ha meglátták, mert köszönni se mertek neki.

A folytatás

A havonkénti találkozás úgy történt, hogy mikor Greszékthől eljöttünk, én elkísértem a buszmegállóig. Szókása szerint „in médiás rés” a dolgok közepébe vágva

indította a beszélgetést. Kérdezett, én felelgettem, aztán kezdte mondani a „tanítást”. Egy nagyon érdekes gondolatsor mondata közepén megjött a busz, egy kurta köszönéssel felugrott rá és az ajtó becsukódott. Megdöbbenve álltam. Így itt hagyni? Hát nem tudta megvárni a következőt? Nem gondoltam arra, hogy a Tempónál reggel 6-kor kezdődik a munkaidő, s addig oda is kell érnie. Az idő 10 óra felé járt.

Másnap felhívtam Sárít, hogy én annak a mondatnak a végét is hallani szeretném. Ha beszél vele, mondja meg neki. Így kaptam az első időpontot.

Ebben a beszélgetésben azt kérdezte, hogy, ha nekem négy gyermekem van, miért nem maradok otthon gyereket nevelni? Hm. Ez eddig nekem eszembe se jutott. A környezetemben minden többgyermekes anya is dolgozott. A férjem épp azt találta ki, hogy elég nagy lakásunk van, indíthatnánk egy fizető vendéglátó szobát, hogy egy kicsit könnyebben élhessünk. Ezt elmondtam neki.

Akkor lenne annyi jövedelem, mint eddig a két állásukból?

Remélem.

Éheztek, fáztak, ruhátlanok voltak eddig?

Éppen nem.

Nem érné meg ugyanúgy élni, mint eddig, ha így otthon maradhatna? (Akkor még nem tegeződtünk)

Új az ötlet. Meg kell gondolnom, és a férjemmel is megbeszélmem. Különben sem tudjuk, hogy valósítsuk meg az ötletet, mert ahhoz némi átalakítás, berendezés is szükséges, de nincs rá pénzünk.

Mennyi kellene?

Hát, minimum 20000 Ft (1964-et írunk!)

És, ha kapnának annyi kamatmentes kölcsönt?

Kitől?

Tőlem.

Zavaromban csak annyit kérdeztem: és mi van, ha nem fizetjük vissza?

Akkor száradjon a lelkükön, hogy más nem kaphat belőle.

Azzal váltunk el, hogy otthon mindent megbeszélék és egy hónap múlva találkozunk.

Mindig csak annyi pénzt kaptunk, amennyi a következő lépéshez kellett. Számot adtam, hogy mire költöttük. Nem kért számlát, nem kritizált. Kérdezte a következő lépést.

A 20000-ből el tudtunk indulni. Még hiányoztak felszerelések, további mellékhelyiség alakítgatások, de azt már behozta a szoba forgalma.

Az adósság részletenkénti visszafizetése folyamatos havi találkozásokat jelentett. Akkor már hármas-négyesével találkozgatott emberekkel, és kezdődött a Szentírás elemzés. Első bokros barátaim Téríké, Merza Jóska és Lilla voltak.

Mikor kész lett a lakás, egy kis vendégséget hívtam össze. Gyurka bácsit, Greszéket és a kis kápolnánk káplánját. Turiák Ildi akkor munkatársam volt. Mindketten első látásra megéreztük, hogy egy húron pendülünk. Sokat segített nekem a gyerekek körül, meg a háztartásban is. A legbensőségesebb barátom lett. A vendégség napján is eljött segíteni. Aztán természetesen részt vett a beszélgetésben is. Gyurka bácsival együtt mentek el. És Ildi is fönnakadt a hálón.

Mire az adósságot kifizettük, megszületett Kati. Számomra természetes volt, hogy Ildi és Gyurka bácsi legyenek a keresztszülei.

Akkor vezették be a GYES lehetőséget, így munkaviszony-megszakítás nélkül otthon maradhattam. Mielőtt lejárt a GYES a férjem egy bizonytalan kilátásokat ígérő vállalkozással Olaszországba ment. Ezért nem hagyhattam ott később se a munkám. Másfél év múlva meg, mikor visszatért, semmi neki való munkát nem talált, jóformán alkalmi munkákat kapott csupán. A rendszerváltás után meg a fizető vendéglátó szolgáltatás szűnt meg, így ugyan nem szorultunk benn az adósságban, de én a 1990-es nyugdíjazásomig állásban maradtam.

Az igazi hasznom az volt, hogy bekerültem a Bokorba, és remélem, halálomig hűséges tagja maradok.

KÁLLAY EMIL

EMLÉKEIMBŐL...

— A debreceni piarista gimnáziumban a második világháború után Bulányi atya volt a magyartanárod. Hogyan emlékszel erre az időszakra?

1945 június végén kerültem vissza Debrecenbe a munkaszolgálatos leventeségből, egészen Cseh-Morvaországig eljutottam. Ekkor a piaristák közül több fiataalt helyeztek Debrecenbe, ők tanítottak bennünket két hónapon keresztül, hogy ne veszítsünk évet, augusztus végén kellett magánvizsgát tenni. A magyart Bulányi György tanár úr adta le ez alatt a két hónap alatt, az írásbelire pedig magyarból egy Arany János meg egy Vörösmarty-tételt kellett kidolgozni, de adott még egy címet, hogy „Milyenek gondolom én a Jóistent?”.

Én erről a tételről már személyes módon tudtam írni, mert az emlényeim ezen a téren Erdélyhez kötődtek. El kell mondanom, hogy Csíkszereda számomra az anyaföldet jelenti: édesanyám Csíkszeredában született, ide való család. Édesapámnak az apját, tehát a nagyapámat, mert vasutas volt, ide helyezték pályamesternek, apám is itt nőtt fel. A csíksomlyói gimnáziumba járt. Apám megismerte anyámat, megszerette. 1920-ban apám családját kiutasították innét, mert anyaországiak voltak, de apám 1922-ben érte jött anyámnak, feleségül vette, mi már a bátyámmal kint születtünk Magyarországon. Kisgyerekek koromban nagyon sokat nyaraltam a csíki nagy-

mamánál. Öt éves voltam, amikor fölvittek a Hargita-füldőre nyaralni. Egyik reggel elküldték a borvízforráshoz vízért, amikor jöttem visszafelé, itt mindenki magyarul beszélt, fogalmam nem volt arról, hogy ez egy másik világ. A bátyám hat évvel idősebb volt, már cserkész, s tőle eltanultam a magyar cserkész indulót. Korsóval a kezemben torkom szakadtából énekeltem: „Fiúk, fel a fejjel, álljunk csatasorba vidáman...”. Erre egy pap bácsi kirohant, hogy ki az a bátor magyar gyerekek, aki a Hargitán 1934-ben a magyar cserkészindulót éneklő? Mindjárt megszeretgetett, és nagyon jó kapcsolatban lettem ezzel a Bíró Ferenc plébánossal. Egyszer bevitt engem a hargitafüldői Szent István kápolnába, mutatta, hogy az oltáron van egy olajmécses, ennek mindig égnie kell, mert itt van a mi legjobb barátunk az oltáriszentségben, Jézus Krisztus, és neked gondod legyen rá, hogy az olajmécses égjen. Ha nem ég, akkor szölsz nekem, és kicseréljük a mécsbelet. Ez volt az első pap-élményem. Abban az időben én bejártam hallgatni az öregek beszélgetését a „büdösgödörben”. Egyik alkalommal arról beszélgettek, hogy ez a plébános milyen nagyszerű ember, több ízben is megkapta már a dóze csécsi nesct. Én nem mertem ott megkérdezni, mi az, mikor hazamentem, megkérdeztem, akkor mondták el, hogy az románul huszonötöt jelent. Abban az időben szokás volt, hogy bevitték valakit a rendőrségre, derékszögbe állították és huszonötöt vertek a fenekére. A pap bácsi ezt már többször megkapta, de annál keményebb lett. Nekem nagy példaképemmé lett, öt éves koromtól tizenegy éves koromig nyaraltunk ott, úgyhogy volt alkalmunk találkozni nyaranként, s ő sokat foglalkozott velem, ez nagyon meghatározó élmény volt az életemben. Példaképemmé lett.

Bulányi atyára visszatérve 1945 augusztusában a magyar írásbeli vizsgán ezt a tételt dolgoztam ki, és lényegében arról írtam, hogy az Istennél jobban senki sem szeret bennünket,

Istennek a lényege a szeretet, ahogy ezt én a Csíkszeredai papbácsitól tanultam. Nem azért szeret, mert mi jók vagyunk, hanem azért leszünk jók, mert az Isten szeret bennünket. És akkor bennük is megszületik a viszontszeretet, és ez segíti az embert, hogy azt az életet tudja élni, amit a Jóisten elvár tőle. Bulányi atya jelest adott a dolgozatomra, és elkezdett törődni velem. Én gyerekkoromtól kezdve papnak készültem, csak elbizonytalanodtam benne, hogy képes leszek-e erre? Török Jenő volt az osztályfőnököm, a többi tanár is kiváló volt, Szentgyörgyi Andrást, Mándoki Ernőt említem, szóval nagyon jó fiatal piarista garnitúra került oda. Az, hogy piarista lettem, abban nekik nagy részük volt, és a Gyurka bácsinak is.

1946-ban volt egy olyan akciója a piarista atyáknak, hogy a jövő értelmiségét kell neveljék és elsősorban a tehetséges falusi gyerekeket kell összegyűjteni. Betanultunk egy nagyszerű műsort, ez a cserkészkeretében történt, és jártuk a szabolcsi, hajdúsági községeket,

esténként előadást tartottunk, abban az időben rádió is alig volt. Másnap a két piarista atya a plébános által prezentált tehetséges falusi gyerekekkel beszélgetett, és akiket tehetségesnek találtak, azoknak ösztöndíjat harcoltak ki a minisztériumban és így ezek ingyen tanulhattak. 46-ban indult ez, de 48-ban államosították az összes iskolánkat.

1946 nyarán Tokajba, országos katolikus táborba is elvittek bennünket, ahol nagyon jeles előadók voltak, az Actio Catholica révén kisközösségbe is szerveztek bennünket. Ezek az élmények alapozták meg azt a döntésemet, hogy miután 1947-ben érettségiztem, mindjárt beléptem a piarista rendbe.

Éppen abban az időszakban léptél be a rendbe, amikor a piarista iskolák jövője bizonytalanná vált, sőt a piarista tanárok egzisztenciája is veszélybe került. A döntésben nyilván szerepet játszott az a helytállás, aminek a példái gyerekkorodban ivódtak a lelkedbe, és amit piarista tanáraid viselkedésében is megtapasztalhattál.

1948-ban államosították az egyházi iskolákat. Debrecenben a piaristák 48 és 50 között még pasztoráltak. Bulányi atyát az egyházmegye átvette, és egyetemi lelkésznek nevezték ki a debreceni Kossuth Lajos Egyetemre. Ezt sem túrték sokáig, 1950-ben feloszlatták a szerzetesrendeket, a rendházat is át kellett adni. Egyik piarista, Rónai Jenő, 48-ban a gimnáziumból átvitt egy zongorát a rendházba, ezért bebörtönözték, hogy megkárosítsa az államot, mert ami az iskolában volt, az mind az államé.

1950-ben én az esztergomi érsekségnek lettem a kispapja.

Az 1950-es megállapodás szerint a bencések, ferencesek, piaristák, szegény iskolanővérek két-két négyosztályos gimnáziumot működtethettek. A 250 piaristából maradhatott 50- valamennyi a két négyosztályos gimnázium tantestületének a pótlására, és 30-ból 14 növendék. Heten voltunk olyanok, akiket hittanárnak szántak, Sík Sándor azt mondta, hogy ti most átmentek az egyházmegye keretébe, a püspöki kar létrehozta a Hittudományi Akadémiát, ott fogjátok folytatni a teológiát. Mire végeztek, talán vissza is tudtok jönni, mert a szovjet hadsereg csak azért van bent Magyarországon, mert Ausztriával még nem kötötték meg a békeszerződést.

1952. augusztus 27-én Kalazancius Szent József ünnepe után az éjszakai vonattal mentünk Gyurka bácsival vissza Debrecenbe. A következő nap meg akartam látogatni, a Dobozi úton egy idős házaspárnál lakott albérletben; mikor becsöngettem, nagyon összetörve jött ez a két ember, beszámoltak arról, hogy előző éjszaka az ÁVÓ házkutatást tartott, Bulányi atyát elhurcolták. Hosszú időn keresztül nem is tudtunk róla semmit. Engem 1953. június 14-én szenteltek pappá, akkor a szüleimnek írtam egy nagyon kedves levelet, hogy milyen hálás vagyok, hogy ilyen nagyszerű piarista atyát neveltek a Bulányi tanár úr személyében. Meghívtak, hogy

egyszer látogassam meg őket, ezt meg is tettem, törékeny és kedves édesanyja volt, és egy jó kemény édesapja.

Amikor 1956-ban győzött a forradalom, a politikai foglyokat kiengedték a börtönből. Gyurka akkor szabadult, november 4-én pedig a szovjet hadsereg vérbe fojtotta a szabadságharcot. Sík Sándor akkor könyörögve kérte, hogy a Gyurka menjen ki az országból, mert kiderült, hogy az ügyész halált kért rá. Aztán életfogytiglanra ítélték. Gyurka viszont azt mondta, hogy nem megy sehova se, mert őneki a magyarsághoz van hivatása. Két évig még rejtőzködött, a tanítványai bújtatták. Ahogy elmesélte, egyik alkalommal, ez már 58-ban lehetett, a Farkasréten lekísért valakit az autóbuzsmegállóhoz, és amikor jött visszafelé, kiáltást hallott, hogy Bulányi tanár úr, Bulányi tanár úr. Oda fordult, abban a pillanatban elkapták, és visszavitték a börtönbe. Valamikor 60 táján szabadult.

'62-ben engem minősítettek politikailag megbízhatatlannak, három évre eltiltottak a papi működéstől, ekkor rádióműszerész lettem. Volt még egy osztálytársam, Terényi Lajos, aki viszont 50-ben bent maradt a keretben, mert ő matematika-fizika szakosnak készült. Akkor hárman, én, Terényi Lajos meg Bulányi atya elkezdtünk összejárni, olvastuk az evangéliumot, és igyekeztünk az evangélium alapján megbeszélni azt, hogy is gondolta Jézus Krisztus az Isten országát. 1965-ben nekem lejárt a három évem, 64-ben a magyar állam és a Vatikán megállapodást kötött, enyhült a helyzet, 65-ben visszaengedtek, újrakezdehettem papi működésemet. Attól kezdve más papokat is bevontunk ebbe a körbe, lassanként gyarapodott ez a közösség.

POLINGER ÁGNES

MI KÖZÜNK AZ ABORTUSZHOZ? HOGYAN SEGÍTHETÜNK?

Köszönöm, hogy elolvastad ezt a cikket. Az abortusz szót látván, hallván, ha valakit akárcsak távolról is érint, pl. ismerőse, barátjáné, családtagja révén, pláne személyesen, akkor többnyire inkább szabadulna a nyomasztó emlékektől, történetektől, akit pedig nem érint, csak tud róla, hogy létezik, inkább bármi másról hallana, beszélne, olvasna, mint erről.

Miért kellene mégis?

Ma Magyarországon évente kb. 35 000 abortuszt végeznek. És bár ez a mutató, valamint a terhességekre jutó arányszám is a 90-es évek óta csökkenő tendenciát mutat, tudnunk kell, hogy ez borzalmasan nagy szám, azt jelenti, hogy három 15-45 éves nő közül életének fogamzó-képes harminc éve alatt egynek abortusza volt. Külön tragédia, hogy Magyarországon korábban a két- és háromgyermekesek kérték a leggyakrabban a terhességük megszakítását, az utóbbi években pedig 20-30 éves korosztályba tartozó gyermektelenek.

Tekintetbe vehetjük ugyan, hogy többeknél ismétlődések, sőt sorozatok is előfordulnak, de ha minden negyedik vagy ötödik nőről van szó, akkor is riasztó. A kikerülhetetlenül bekövetkező abortusz utáni tünet-együttestől szenvedő nők pedig körülöttünk élnek, és ha nem is tudunk a többnyire titkolt eseményekről, a lelki következmények társadalmi szinten is, mindnyájunkra hatnak.

Nem próbálom meg az abortusz teljes témakörét még vázlatosan sem körbejárni, bár az is hasznos lenne, csak néhány aspektusát, és a segítség számunkra is lehetséges útjait szeretném keresni.

Nem a megfogant, és kicsiként, magzati korokban megölt gyermekekről szeretnék beszélni, hanem elsősorban az anyákról.

Nem lehet elhallgatni a jogi szabályozás hatását.

A jog a legtöbb európai és amerikai országban károsan befolyásolja a nem tervezetten és kívántan terhessé vált nőket - azzal, hogy legális lehetőséget adnak a gyermekük megöletésére.

A közvélekedést is meghatározza az, ha az abortusz jogilag biztosított lehetőség, tehát nem közömbös, hogy mi a törvény. Azokban az országokban, kultúrkörökben, ahol az abortusz legálisan végrehajtható, beépül a közgondolkodásba, hogy ez egy - esetleg bizonyos megkötésekkel, de mégiscsak - elfogadható, megengedhető, válaszható lehetősége a várandós nőknek.

Sok abortuszra készülők kismamát vezetnek félre azzal a hazugsággal, hogy az abortusz nem gyilkosság, hiszen, ha az lenne, akkor nem engednék.

Ha a nem lenne törvényileg megengedett, sokkal kevesebben gondolnának erre a lehetőségre.

Hazánkban a régi korok törvényei egyértelműen tiltották az abortuszt. A magzatelhajtás a történelem során hagyományosan büntetendő cselekmény volt. Az első magyar nyelvű, 1878-as büntetőjogi törvénykönyv az élet elleni bűncselekmények közé, a későbbi jogszabály 1952-től a testi épség és egészség elleni bűncselekmények közé sorolta. Az abortusz Magyarországon 1956 óta legális. Jelenleg az 1992. évi (LXXIX.) „a magzati élet védelméről” szóló törvény szabályozza, amely többek között az állapotos nő „súlyos válsághelyzete esetén” engedi. A „súlyos válsághelyzet” pedig így definiálja: súlyos válsághelyzet az, amely testi vagy lelki megrendülést, illetve társadalmi ellehetetlenülést okoz. Amit nem vizsgálnak, csupán a nő kijelentésére hagyatkoznak, hogy ti. ő a helyzetét annak ítéli. Lelkigyakorlatos előadás (6. régió) 2/8 2015.06.27.

A 2012. január 1-jén hatályba lépett Alaptörvény, kinyilvánítja - ugyanazon mondaton belül, melyben az élethez és emberi méltósághoz való jogot ismeri el -, hogy „a magzati életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg”.

A magzati jogalanyisága kapcsán több indítvány érkezett az Alkotmánybizottsághoz. Kemény vita, és az alkotmánybírák ellentétes vélekedése után arra jutottak, hogy a kérdés az Alkotmány értelmezésével nem dönthető el. Megállapították, hogy mind a magzati jogalanyisága, mind annak tagadása összhangban van az alkotmánnyal.

Mondja ezt az Alkotmánybizottság úgy, hogy ugyanebben a határozatában kijelenti azt is, hogy a megszületés ma már nem egy magától értetődő választóvonal a magzati és az emberi élet között. A biológia szempontjából az élet a fogantatástól a halálig tart.

E tény ismeretében lényegtelen, hogy ennek az egységes életnek a különböző szakaszaiban más-más névvel illetjük magunkat és egymást, így az első pillanatban az embert zigótának, majd embriónak, később magzatnak nevezzük, utána pedig újszülöttnak, csecsemőnek, kisgyermeknek, kamasznak, stb.

Tudnunk kell, hogy nagy földrajzi területeken, pl. az iszlám, buddhista, és hindu kultúr-körökben tiltott az abortusz, és Európai boldogabb keresztény országaiban, mint pl. Írország, Málta, Lengyelország - bizonyos szigorúan meghatározott eseteket kivéve - törvényileg szintén nem engedélyezett. Lengyelországban ennek következtében minden századik terhesség végződik abortusszal, Magyarországon pedig minden harmadik. Természetesen nem a törvény az egyedüli út a gyilkosságok számának csökkentésére, fontos az is, hogy segítő, szeretetteljes és életet elfogadó, támogató környezet teremtsünk a „véletlenül” kismamává vált nőknek. Sokan azt képviselik, hogy nem törvényileg kell tiltani, a tiltással nem megyünk semmire, csak az illegális abortuszok száma növekedne. Ezt hárító, álszent struccpolitikának tartom.

Hiszen azokban az országokban, ahol tiltott a megszületett emberek gyilkolása, mint pl. nálunk is, ott sem gondoljuk, hogy engedélyezni kellene, ne hogy növekedjen az illegális gyilkosságok száma. Nem mondom, hogy nem fordulna elő egyáltalán, mint ahogy Magyarországon is van minden évben (illegális) gyilkosság. 2014-ben pl. 147 volt. Szemben a 35 000 abortusszal. A gyilkosságnak ezt a törvényileg engedélyezett formáját nem kellene szó nélkül tudomásul venni.

A mai magyar jog kétarcúságát mutatja az is, hogy a Veszprémi Bíróság 2012-ben 77 nőt elmarasztalt tiltott magzatelhajtás miatt. Nőgyógyászukat első fokon, három év hat hónap letöltendő börtönbüntetést ítélte. A nők megállapított bűne az volt, hogy 60 ezer forintot fizettek azért, hogy ne kelljen megjelenniük az abortuszbizottság előtt. Nem teljesítették azt az egyetlen jogszabály által előírt feltételt, hogy egy bizottság előtt három nap eltéréssel kétszer is kijelentsék: nem pillanatnyi kétségbeesésben döntenek magzatuk elvetetése mellett. Pedig az a bizonyos „kétségbeesés” - vagy inkább bizonytalanság, még inkább megfontolt döntésre képtelen elmeállapot még kívánt és várt terhességeknél is - legtöbbször nem néhány pillanatig, hanem hetekig, néha hónapokig tart.

Ugyanakkor, akik első pillanatban ijedten gondolnak életük megváltozására, azokon a nőknél is jól megfigyelhető a kilenc hónap alatt bekövetkező érzelmi változás. Ahogy növekszik bennük a gyermek, úgy nő bennük az anyaság utáni vágy, öröm, és szorul háttérbe minden egyéb. Csakhogy ehhez az átalakuláshoz a legtöbb esetben szükség van kilenc hónapra.

De honnan tudhatná ezt az a nő, aki először lett terhes? Lelkigyakorlatos előadás (6. régió) 3/8 2015.06.27.

Ha azt hinnénk, hogy a mai magyar lakosság keresztény része az abortuszra vonatkozó törvényt nem tartja jónak és megengedhetőnek, nagyon tévedünk.

Egy meglehetősen friss – igaz abortuszpártiak által megrendelt –, 2012-2013-as felmérésből álljon itt néhány adat:

A teljes lakosság 53 százaléka tartja elfogadhatónak a jelenlegi magyarországi abortusz-szabályozást, további 18 százalék pedig enyhítene is rajta, és csak 13 százalék gondolja úgy, hogy szigorúbbnak kellene lennie.

A magyar lakosságnak csupán két százaléka tartja teljesen elfogadhatatlannak az abortuszt. Két százalék!! Hol van a népszámlálás szerinti, magát kereszténynek valló 53%?

Az eredményekből levont következtetéseiket a megrendelő egyesület „Finom manipuláció, kedves félreinformálás” címmel adta ki.

Kifogásolják többek között, hogy a védőnők gyakran félrevezetően tájékoztattak az abortusz testi és lelki kockázatairól. A tájékoztatás manipulatív, a nőt a terhesség megtartására ösztönzi. Nem feltétlenül tudatos

manipulációról van szó, mondják, hiszen például az egyik védőnő annak ellenére eltúlozta az abortusz lelki egészségre gyakorolt hatását, hogy nem akarta lebeszélni a nőt.

A tanácsadáson használt, a megrendelő egyesület szerint „alaptalan” érvek előfordulása:

20-ból 13 alkalommal mondták a védőnők, hogy az abortusz súlyos hatással van a termékenységre.

20-ból 9 alkalommal említik a védőnők a pszichés tüneteket.

20 alkalommal hangzott el, hogy itt egy életről van szó. 5 esetben mondta a védőnő, hogy a magzatnak már van szívdobogása.

3 alkalommal hivatkoztak a védőnők a „Néma sikoly” című filmre.

3 alkalommal említik a védőnők az örökbefogadást az abortusz alternatívájaként.

2 védőnő hivatkozott a törvényre érveként, azt megerősítendő, hogy a nő hasában fejlődő magzat már egy élet.

A 20-ból 13 esetben a védőnők próbálták rábeszélni a nőket, hogy tartsák meg a terhességüket.

Mivel még ezeket a – szerintem ritkán elhangzott – alapinformációkat is bele akarják fojtani a védőnőkbe, noha pl. csak a védőnők tizede mondja azt, hogy „a törvény szerint is a nő hasában fejlődő magzat már egy élet”, és nem sokkal többen említik a védőnők az örökbe-fogadást az abortusz alternatívájaként, ez a halvány tájékoztatás ma nem segíti, hanem csak löki a nőt a rájuk váró szakadékba.

Az abortuszpártiak túlzottan gondolják, és manipulációnak tartják azt a „lebeszélést” aminek következtében bizottság előtt megjelenő nőknek 1-2 %-a (esetleg nem is a bizottság hatására) meggondolja magát.

Ezzel szemben a magzatvédő egyesületek által megtalált nőknek 50%-a dönt úgy, hogy mégis vállalja a gyermekét. Ez elég ékesen bizonyítja, hogy egy kis segítség, megerősítés, lelki támogatás (általában hathatós anyagi segítséget nem adnak) hatására már a nők fele meggondolja magát.

Miért vannak egyéni és egyesületi támogatói az abortusznak? Lelkigyakorlatos előadás (6. régió) 4/8 2015.06.27.

Meggyőződésem, hogy egyrészt tudatlanágból hiszik a női jogokért harcolók, hogy ez a lehetőség legyen joga a nőnek. Ezért azokban az országokban, ahol élhetnek, vagyis ölhetnek ezzel a lehetőséggel, azok a nők, akiknek személyesen nem kellett szembenézniük azzal a kérdéssel, hogy: Maradjon a gyermekem vagy ne? – azt gondolhatják, hogy dönthessen szabadon az a – másik – terhes nő. Miért ne, mintha arról dönthetne, hogy milyen lakást, iskolát vagy foglalkozást válasszon.

Sokszor azonban más oka is van az eltökélt támogatásnak, a legaljasabb erők is megmozdulnak, nevezetesen

az abortuszon átesett nők egy része a szenvedését úgy próbálja enyhíteni, hogy másokat is le akar rántani abba a pokolba, amiből ő nem szabadulhat, azt remélvén, enyhíti a fájdalmát, a lelkiismeret-furdalását, ha ez „elfogadott”, engedélyezett, és sokak lesznek a sorstársai. És minél többen vannak, annál több bizonytalan fiatal nőt húznak maguk után.

Kis biológiai, történeti emlékeztető

A mai ismereteink szerint csak a Földön alakult ki élővilág, csak a Föld nevű bolygóra esett az élet teremtésének különös választása. Minden élőnek legfőbb ismerve, törekvése, biológiai küldetése, hogy utódokat hozzon a világra.

S míg egyes élőlények életéhez néha az szükséges, hogy más fajhoz tartozók életét kioltásák, vagy, hogy saját fajtársaikkal is időnként halálos harcot vívjanak, a saját utódaik életre-hozása, védelme, ellátása, nevelése minden élőlény összes sejtjébe a legerősebben bevésztetett Istent, természeti törvényt.

Az életközösségben élő állatoknál a kicsinyek védelme az egész közösség feladata. Az emlősök osztályában a csoportban élő állatoknál az utódokat a rokonok különösen is, az anya pedig akár élete árán is ösztönösen védi.

Az emberi közösségekre térve, nem elfogadva, de az abortusszal szemben utalnék azokra a régi törzsi háborúkra, amikor egy-egy csoport, horda, törzs, vagy nép csak úgy maradhatott életben, ha az ellenséggel megmérkőzött, és ki is irtotta, vagy legalábbis olyan vérvesztést okozott neki, ami meghátrálásra, behódolásra kényszerítette. Ezek a „civilizálatlan” harcok nem okoztak általános lelkiismeret-furdalást vagy kollektív bánatot a győztesek körében.

A nagyobb népcsoportok egymás mellett élésében, az egymás elleni harcok helyett, az egymás nem bántása, elfogadása, kölcsönös támogatása jelentette az emberiség fejlődésének újabb állomását. Ez a morális fejlődés magával hozta az egyértelmű és világos „Ne ölj” ösztövi parancsot, amely minden jelenlegi világvallásban és az archaikus vallásokban is előforduló tiltás. Az első megalkotott jogrendtől kezdődően máig minden írott jogrendszer elítéli és bünteti az emberölést.

Nem fejtegetem, hogy mikor, miért, és hogyan keletkeztek azok a jogrészek, lelkiismeret-megerőszők, háborúkat indító ideológiák és magyarázatok, amelyek próbálták az eredeti egyértelmű, és egyetlen, emberhez méltó lehetséges magatartást megkerülni, relativizálni. Az állatvilágba, ezen belül az emlősök közé tartozva, az embereknél a nőké az az életfunkció, hogy gyermekeiket testükben kihordják, és életképesen világra hozzák. Évmilliók alatt a nők teste, érzelmi világa, és a lelke is úgy alakult, formálódott, hogy ennek a feladatának a lehető legjobban megfeleljen, és hogy számára ez jelentse a legfőbb örömforrást. Lelkigyakorlatos előadás (6. rész) 5/8 2015.06.27.

A gyilkosságok közül ezért is a legkegyetlenebb és legszörnyűbb, és a gyilkos számára a legkevésbé feldolgozható, megbocsátható, ha egy anya öli, öleti meg a gyermekét.

Sajnos azt is hozzá kell tennem, hogy – nem véletlenül –, a férfiak zöme nem érti, éli át az abortusznak a nőket egy életre megnyomorító voltát, hiszen ők más biológiai szerepet élnek.

A nő joga a modern világban.

Az emberi test működésének egyre mélyebb ismerete, az orvostudomány fejlődése lehetővé tette a bók számára, hogy a sokféle fogamzásgátlási módszer segítségével, amikor szeretnék, legtöbbször biztonsággal elkerülhetik a terhességet. Sajnos egyre gyakoribb jelenség, hogy amikor kívánja a nő, akkor viszont nem, vagy már nem lesz terhes. Így egyrészt a nő fő gondja és törekvése, főleg fiatalabb éveiben, a „nem kívánt terhességek elkerülése”, és ha ez nem sikerül, úgy gondolja, hogy még van egy végső eszköze, lehetősége, az abortusz. Másrészt viszont, sokszor ugyanazokat a nőket néhány év múlva a különféle meddősegi kezelések, majd a sok kudarccal járó lombikbébi programok testi, lelki és anyagi áldozatait magában foglaló megpróbáltatások sora várja.

Félrevezető, képmutató, a modern korban a nyugatnak nevezett civilizáció életviteli és gondolkodási torzulatainak egyike, és manipuláció az, hogy a terhes nő jogait, az anya egyéni életét, boldogulását, boldogságát és érdekeit szembeállítják a gyermeke jogaival és életével.

Pedig a gyermek méhen belüli korában, az anya és a gyermek vágyai és érdekei soha nem ütköznek. Az anya, még ha nem is vágyott a terhességre, attól kezdve, hogy megfogant benne a gyermeke, arra vágyik, hogy kihordja, megszüljön, gondozza. És a gyermek is pontosan ugyanerre vágyik.

Meggyőződésem, és sokszoros tapasztalatom, hogy egy fiatal lány vagy asszony, ha nem tervezte, nem is óhajtott a terhességét, akkor is, akár anélkül, hogy tudatában lenne, szeretné kihordani, megszülni a gyermekét. Igaz, gyakran előfordul, amikor rájön, illetve megtudja, hogy terhes, hogy először meglepődik, megijed, kétségbeesik, különösen, ha első, nem kívánt terhességéről van szó, és visszavágyik pár hónappal korábbi, terhesség nélküli, gyermektelen állapotába. És azt gondolja, és ezzel kecségteti a jogilag-egészségügyileg biztosított, sőt támogatott lehetőséget, hogy az abortusszal visszakerülhet abba. Ez viszont soha nem történik meg. Ez az a nagy csapda, amibe belezuhanva, egy életre szóló sebet ejt magán. Amikor ugyanis egy nő terhes lesz, anyává válik, akár akarja, akár nem. A legtöbb nőnek az abortusz előtt fogalma sincs arról, hogy miről dönt. De az abortusz után, először csak kiüresedett, fájó testének jelzései, majd az átélt érzelmi sokk következtében előtörő lelki problémák, zavarok jelentkezése rádöbben, és

hogy milyen szörnyűség történt, és hogy már nincs visszaút. És, aki nem is fogja fel teljesen, az is viseli a következményeit egész életében.

Kinek jó ez?

A nőknek biztosan nem, a nők partnereinek, a férfiaknak sem, a nők későbbi gyermekeinek sem, a körülötte élőknek sem.

Az ezekre a tevékenységekre kiépült klinikáknak, az ebből élő orvosoknak, gyógyszergyáraknak viszont jó üzlet.

Mik a következmények?

A következmények brutálisak. Lelkigyakorlatos előadás (6. régió) 6/8 2015.06.27.

Más országban, másik felmérésből azt olvashatjuk, hogy a nők 70%-a azt válaszolta, hogy az abortusz után megbánta, és visszacsínlána.

Ez is egyértelműen azt mutatja, hogy a nő nem tudta, hogy mi fog történni vele, nem tudatosult benne, hogy a terhességét nem akarta ugyan, de a benne lévő gyermekét már akarja, szereti. Ezt bármelyik nőgyógyász, nővér, aki ilyen osztályon dolgozik, megerősítheti, magam is láttam, amikor egyik gyermeket várva a kórházban egy kórteremben feküdtem abortuszon átesett nővel.

Nem térek ki a nem kevés, az egészen halálig menő egészségügyi kockázatokra.

A lelki következmények viszont még ijesztőbbek.

Ezek a tünetek, mivel a női természetből fakadó reakciók, a pszichológusok tapasztalatai szerint kivétel nélkül mindenkinél megfigyelhetők.

Néhány mondat a pszichológusok tapasztalataiból:

A nőnek, aki terhesség-megszakításon esett át, és elvesztette magzatát, bűntudata van, gyakori reakció, hogy minél előbb gyereket akar, ez a stressz viszont a későbbi gyermekvállalást nem segíti elő, sőt, szinte kizárt, hogy ezt a lelki terhet cipelve valaki hamar teherbe essen. Élete során vissza-visszatér a gondolat: lehet, minden másként alakul, ha akkor megtartja azt a babát. Illetve, ha gyermeket akar a későbbiekben, de nem sikerül teherbe esnie, úgy véli: egyszer ellökte a magzatot magától, és most ez a büntetése.

A meg nem született, elvesztett magzat miatti pszichológiai hatás évekig elhúzódhat, még egy, vagy több egészséges baba világra jötte után is depressziótól és szorongástól szenved az anya.

Abortusz után a legtöbb nő számára a világ félelemmel és sötét árnyakkal telik meg, a jövő kiszámíthatatlanná válik, és többé nem fogja biztonságban érezni se magát, se szeretteit, hiszen ha ő maga képes volt erre a döntésre, akkor a világon bármi megtörténhet.

Mindebből a család, a közvetlen környezet néha semmit sem érzékel, néha a fájdalom és bűntudat világosan látható, akkor is, ha az abortuszon átesett nő egy szóval sem jelzi a benne dúló gyilkos vihart.

Az abortuszon átesett nő fájdalma enyhítésére különféle tompítókat alkalmazhat: alkohol, nyugtatók, drogok.

- Szexuális élete alapvetően megváltozhat, ha stabil párkapcsolatban élt, elillanhatnak a vágyak, nem kívánja többé a gyönyört, úgy érzi, meg sem érdemli. Mások önpusztító, eszelős szexuális ámokfutásba menekülhet, ezzel bünteti magát.

- Addigi magatartása megváltozik: bizonytalanná válik, nem érzi többé kompetensnek magát olyan területeken sem, ahol addig ragyogóan teljesített, máskor a feszültség levezetésére agresszív kitöréseket produkálhat. Mindkét esetben veszélybe kerülhet a munkája, megélhetése.

- Emberi kapcsolatai is átalakulnak, veszélybe kerülnek. Mélységes szégyenérzettel küzd, úgy érzi, mindenki róla, és a meg nem született babáról beszél. Nem találja a helyét a barátok, kollégák, rokonok között, hiszen azt hiszi, elveszítette megbecsülésüket és szeretetüket, és hogy az egész világ elítéli őt.

- Álma a személyes jövőről megváltozik, nem tartja többé alkalmasnak magát egy szép, jól működő család létrehozására, a továbbiakban nem törekszik tartalmas, előre mutató kapcsolatra. Felszínes, üres viszonyokkal bünteti magát.

Lelkigyakorlatos előadás (6. régió) 7/8 2015.06.27.

- A legfélelmetesebb azonban, hogy az esetleges életben lévő gyermekeihez fűződő kapcsolata is konfliktusokkal, feszültségekkel terheltté válhat, hiszen nem érzi többé magát jó anyának. Úgy érzi, megbukott édesanyaként és emberként is, ezért nincs, nem is lehet jó hatással gyermekeire.

Azt hiszem nem érdemes ennél tovább sorolni.

Egy kis kitérő:

Egy ország pszichés állapotát többek között egy jól mérhető adattal, az öngyilkosságok arány-számával jellemzik. Ez a szám Magyarországon a többi környező országéhoz képest is köz-tudottan magas, és az 1900-as évektől kezdődően egészen az 1990-es évekig folyamatosan, egyenletesen emelkedő. Van azonban ennek a görbének egy érdekes, alacsonyabb értéket mutató szakasza, és egy helyi minimuma az 1949-56 közötti időszakban. Az öngyilkosság-kutatók azt mondják, nem tudják, mi volt az oka ennek a völgynek.

Ez pontosan az elhíresült Ratkó-korszak, amikor nem engedélyezték az abortuszt.

Van közünk hozzá?

Ha mi, neveltetésünknek, szerencsénknek, boldog párkapcsolatunknak köszönhetően, választott, és kiválasztott emberi környezetünkben nem kerültünk abba a helyzetbe, hogy akár csak gondolnunk kellett volna az abortuszra, örülhetünk neki. De azt hiszem, egyikünk sem él olyan burokban, hogy akárcsak egy osztálytárs, munkatárs, közeli vagy távoli ismerős révén ne kellett

volna legalább belegendolnia, hogy mi is ez, mit jelenthet annak a nőnek a számára, aki ilyen döntést hoz.

Mindannyiunk felelőssége

Azt hiszem, ha valaki a környezetünkben megtisztel azzal, hogy beavat abba a gondjába, hogy akarata ellenére terhes lett, és foglalkozik az abortusz gondolatával, már olyan segítségkérés, ami elől nem térhetünk ki. A nem kívántan terhessé váló nő ugyanis megosztja ijedségét, félelmét, kétségeit általában először a gyermek apjával, majd, ha ő nem támogatja, anyjával, vagy néhány közeli rokonnal, hozzátartozóval, barátnővel. Ha közöttük sem talál támaszt, még utána is küld néhány vészjelet, ugyanúgy, mint az öngyilkosságra készülők.

Ha ilyenkor azt mondja a terhes nő partnere, anyja, testvére, barátnője, szomszédja, bárkije, hogy: Elsősorban neked kell döntened, Gondold át és te dönts. Ne engedd, hogy bárki is befolyásoljon! Dönts úgy, ahogy neked jobb! És esetleg hozzáteszi: Én elfogadom a döntésedet, bármi legyen, és melletted állok, segítelek.

Nos, ez képmutató támogatásba burkolt kegyetlen cserbenhagyás.

Az van mögötte, te dönts, de lehetőleg úgy, hogy engem ne terhelj! Még a vívódással se! Vagyis nem állok a benned lévő gyermeked mellett, vagyis melletted.

És még gyakran hozzáteszi – sokszor a kismama szülő anyja -, hogy ha úgy döntesz, hogy elveteted, én akkor is segítek, megkeressük a legjobb orvost, kórházat, klinikát, a legkíméletesebb módot, hogy a lehető legkevesébbé legyen rossz neked.

És a terhes nő, aki, noha ebben a zavarodott lelkiállapotában nem is tudja, de arra vágyik, hogy bátorítsák, és segítsenek a benne lévő élet életben tartásában, megérti, tudomásul veszi ezt az elutasítást, és - hacsak nem különlegesen erős és önálló ahhoz, hogy ösztöne, intelligenciája, vagy a hite jó úton tartsa - csukott szemmel beleugrik a szakadékba. Lelkigyakorlatos előadás (6. régió) 8/8 2015.06.27.

Ehhez hozzásegíti őt a nőgyógyászok szájából nem ritkán elhangzó kérdés, amikor megállapítanak egy terhességet, hogy: És megtartja, vagy nem?

Pedig mondhatná azt is:

Lehet, hogy most ez meglepi önt, de csodálatos változás történt az ön testében. Gratulálok hölgyem, ön életének egyik legnagyobb örömeinek néz elébe, anya lett.

Már ezzel a mondattal kapna egy kis pozitív megerősítést a kismama, már ettől lehet, hogy kevesebben menének az abortusz irányába.

És ha ezután a nő kézzel-lábbal tiltakozik ellene, és azt mondja, hogy nem akarja ezt a gyereket, talán még egy mondatot megajánlhatna a nőgyógyász az induló életnek.

Pl. valami ilyesmit:

Ha most úgy érzi, hogy semmiképpen nem szeretné ezt a gyermeket befogadni, és nem fér az ön életébe, ahelyett, hogy elvenné az életét, annyit esetleg meg tudna tenni érte, hogy kihordja, megszüli, és örökbe adja egy

olyan párnak, akik örömmel befogadnák. Kérem, gondolkodjon el ezen is, és majd újra beszélünk róla.

Ez a két mondat talán beleférne a még oly elfoglalt nőgyógyászok idejébe is. És valószínűleg az orvosi etikának is jobban megfelelne. Mert, bár ma Magyarországon az eredeti Hippokratészi eskü hiányos változatát kell elmondani az orvosoknak, amelyből kivették az „Nem segítem a nőt magzata elvételéhez” kitélt, több nőgyógyász szívesen szabadulna ettől a keserű, és ártalmas munkától.

Sajnos még olyan orvosok is, akik maguk nem végeznek abortuszt, valami ilyesmit mondanak: ő nem vállal ilyent, de ajánl másikat, és ott lesz végig a hölgy mellett. Mintha csak arról lenne szó, hogy ez egy olyan speciális beavatkozás, amit másikat szakember esetleg jobban, pontosabban végez, de ő jelenlétével erősíti majd a nőt. Ahelyett hogy elmondaná, miért is döntött úgy, hogy ő nem tesz ilyet.

Elmondhatná a nőgyógyász továbbá a következőket:

Talán ön most nem akart gyermeket, de a legtöbb gyermek nem akkor érkezik, amikor tervezik, akarják, ebben nincs semmi rendkívüli. A megszületett gyermekeknek a felét nem tervezték. Az ön gyermeke már ott él és növekszik az ön hasában, vagyis ön anyja, az anyák pedig minden nehézséget le tudnak győzni a gyermekük érdekében. Keresse meg azokat, akik segítenék ebben, biztosan találna ilyeneket a családjában, barátai között. Alapítványi segítséget is igénybe vehet.

És a következő találkozáskor még egyszer megismételhetné:

Ha semmiképpen nem szeretné, és nem fér az életébe ez a gyermek, és az ő felnevelése, akkor legalább ne ölje meg, adjon neki lehetőséget arra, hogy olyan helyre kerüljön, ahol örömmel befogadnák és felnevelnék. Így nem bánatná a gyermekét, megadná neki az életben maradás lehetőségét. Nem kellene később megbánnia, hogy ezt a gyermekét halálra ítélte. Ebben az esetben az ön szervezete sem károsodik, sőt erősödik, és ha később mégis szeretne másikat, akkor egészséges nőként nagy eséllyel vállalkozhat újabb, komplikációmentes terhességre, míg ellenkező esetben akár örökre lemondhat az anyaságról.

Nos, ez sajnos nem tipikus nőgyógyász hozzáállás, de helyettük elmondhatja ezt bárki, mi is.

Sőt talán közös felelősségünk, hogy ezekkel az információkkal segítsük azokat a nőket, akik nem vártan, akaratuk ellenére terhessé váltak, ami megrázkódtatás számukra, viszont ajándék, lehetőség is arra, hogy ezután boldog anyaként éljenek tovább gyermekükkel együtt.

MIKLOVICZ LÁSZLÓ SZENDEHELYI HOMÍLIA

*1Sám 3,3b-10.19,
1Kor 6,13c-15a.17-20
Jn 1,35-42*

Köszöntés:.. A szentírási részek értelmezésének több célja lehet: pl kísérletet tenni a történeti valóság megismerésére; kísérletet tenni Jézus tanításának és szemléletének megismerésére; kísérletet tenni a szóban forgó rész üzenetének kihámozására és életünkre való alkalmazására; egyáltalán a biblia világának fölfedezésére. Van, amit itt a szentmise keretében megtehetünk, van amit a közösségi szentírás olvasás és elemzés keretében, van amit az egyéni tanulmányok során. A Jézust követni szándékozó ember számára aligha kihagyható bármelyik is, hiszen egymást kiegészítő területekről van szó. Itt a szentmise homiliájában inkább csak az üzenet megismerésére szórítkozunk, de biztatom a kedves testvéreket, hogy ne sajnálják a fáradságot és az időt, hogy kutassák Jézus tanítását tartalmazó evangéliumokat és az újszövetségi könyvek üzenetét.

Sámuel könyvével kapcsolatban megállapíthatjuk, hogy az álmok titokzatos világában valamilyen formában megjelenhet az Isten. Manapság ezt paranormális jelenségnek nevezzük, mert az eddigi tudományos ismereteinkkel nem magyarázható. Azért Sámuel esetében élhetünk a gyanúval, hogy az amit álmódott az nem a véletlen műve és nem is a könyv írójának a fantáziája alkotta. Sámuel egy istennek odaadott ember volt, a kor kiemelkedő nagy prófétája. Azt feltételezhetjük róla (és minden hozzá hasonlóan istenre figyelő emberről), hogy a gondolkodását az Isten keresés, az Ő akaratának megtalálása és megtevése határozza meg. Nem csoda hát, hogy álmában is, talán a tudata mélyén ezzel foglalkozik és ezzel mindegy lehetőséget kínál fel az Isten számára, hogy megszólítsa.

És Ő meg is teszi. Sámuel válasza pedig Istennek tetsző válasz: "És Sámuel így válaszolt: „Szólj, Uram, hallja a te szolgád?”, ami azt jelenti, hogy rendelkezésedre állok, a Te akaratodat fogom teljesíteni, a Tiéd vagyok. Talán nem tévedek, ha mi magunkról is azt feltételezem, ha a gondolatainkat az Istennek tetszés törekvése tölti ki, még az álmunkban is, akkor bennünket is megszólít a szeretet Teremtője. Kívánom is hogy ez megvalósuljon az életünkben.

Ha most a Jn. ev-ra tekintünk meglepődünk azon, hogy mennyire másképpen írja le Jézus és az első tanítványok találkozását, mint pl Máté, Márk és Lukács. A szinoptikus evangéliumokban Jézus a barátságot kezdeményező, Jánosnál pedig a halászlegények, akikből Jézus emberhalászokat faragott 3 év alatt. Azonban akárhogy is volt a történet, feltételezhetjük ezekről a fi-

atal férfiokról, hogy isten keresők voltak, hasonlóan Sámuelhez. Tegyük hozzá, hogy kb. 1000 évvel később. A szinoptikusoktól is tanulhatunk és Jn-tól is. Az előzőek által leírtak szerint Jézus hívta meg a halászlegényeket tanítványnak és ők igent mondtak. Felismerték Jézus szavában a Szerető Atya szavát, Jézus személyében pedig a küldöttét. Azonban ennek az igen mondanak is bizonyára volt előzménye és Jézus nem véletlenül választotta ki őket.

Olyan fiatal emberek lehettek, akiket foglalkoztatott az Istennek tetszés gondolata, az Isten akaratának keresése és megtétele. Erre a lelki-szellemi irányultságra, fogékonyságra tudta építeni Jézus a tanítását.

János evangéliumában a tanítvány jelöltek ugyanezen tulajdonságai nyilvánultak meg, amikor formálisan követni kezdték Jézust és megnézték hol lakik. Vajon miről beszélgettek egész nap? Van egy fogadásom, hogy nem a halászat tudományának rejtelméről, hanem inkább az Isten O. megvalósíthatásáról, és az ahhoz szükséges munkások feladatairól. Bizonyára lelkesen fogadták a tanítvány jelöltek Jézus programját, hiszen megfogalmazódott bennük, hogy megtalálták a Messiást. Más kérdés az, hogy milyen messiás várás élt bennük? Az, hogy a búcsúvacsorára ketten is vittek kardot és az, hogy a getcemáni kertben Jézus letartóztatásakor valamennyien elfutottak, árulkodnak minderről...

Néhány mondatot kell még megfogalmaznunk Isten akaratával kapcsolatban, hiszen Sámuel is, a tanítványok is erre mondtak igent és nekünk is erre az „akaratra” kell igent mondanunk. Mondunk is igent, amikor imádkozzuk: „Legyen meg a Te akaratod!”

De mit akar Isten, mi az Ő akarata? Ha a görög vagy netán a héber jelentés tartalmakat nézzük, akkor inkább így fordíthatnánk azt, hogy Isten akar valamit: vágyik valamire, szeretne valamit, aminek megvalósulásában örömet lelné. Fogalmazhatnánk így is: Istennek van valamilyen terve, szándéka az emberiséggel, és örülne, ha ez megvalósulna. Aki tehát azt imádkozza: "Legyen meg a Te akaratod!", az mintegy azonosul Isten vágyával, és azt szeretné: "Bárcsak megvalósulna Isten terve, szándéka!"

Ezek után a kérdés így hangzik: Mi Istennek a terve, szándéka az emberiséggel? ...Egész egyszerűen az, hogy mindenki boldog legyen! Ne csak egyesek, kevesek, hanem mindenki; ne csak a túlvilágon, hanem már itt; ne csak "lelkileg", hanem egész testi valóságában is; ne csak magánéletében, hanem családi, közösségi, társadalmi, kulturális, gazdasági, politikai életében is. - Istennek az a terve, szándéka, akaratja, hogy az éhezők ételhez-italhoz, a szegények lakáshoz és ruhához jussanak, a betegek meggyógyuljanak, a börtönben levők, üldözöttek, elnyomottak szabadságot kapjanak, a szomorúak megvigasztalódjanak, az elhagyottakkal törődjenek valaki, a magányosok társra, otthonra leljenek, a tanács-

talánok eligazítást nyerjenek, a kétségbeesettek kapaszkodót találjanak, az eltévedtek jó útraleljenek és így tovább.

Ez eddig szép és jó és vonzó. De hogyan valósul, valósulhat meg Istennek ez a terve, szándéka, akarata az emberiséggel? Jézus azt tanította, hogy csak a mi közreműködésünkkel, csak általunk valósulhat meg Isten terve, akarata az emberiséggel!. Azaz, ha mi, emberek megtérünk és szeretjük egymást. Konkrétan, ha megosztjuk javainkat a rászorulókkal, törődünk a bajba jutottakkal, lemondunk az erőszakról, megbocsátunk hetvenszer hétszer is...

Tehát végső soron az az Isten terve, vágya, akarata, hogy az emberek szeressék egymást! S amikor keresztényként ezt imádkozzuk: "Legyen meg a Te akaratod!", akkor az azt jelenti, hogy - azonosulunk Isten szándékaival, vágyaival; - megkeressük, hogy konkrétan, a mi életünkben, itt és most mit kíván tőlünk a szeretet; - feltöltődünk Isten erejével, hogy amit tennivalónak ismertünk fel, azt meg is tudjuk tenni.

Ezt tette Sámuel és ezt tették az apostolok és ezt kívánom a kedves testvéreknek is.

Elhangzott jan.13-án Szendehelyen

MLECSENKOV ANGEL

ELMÉLKEDÉS

*Aki tele van Szentlélekkel, abban megtestesül az Isten...
/Mt.1,18-24/*

Gábor angyal közölte Máriával, hogy a Szentlélek erejéből fog fia születni. Általánosságban is megfogalmazhatjuk: aki tele van a Szentlélekkel, abban megtestesül az Isten. Mária egész életében Istenre figyelő, Isten akaratát teljesítő ember volt. E két dolog révén telítődhet az ember legjobban a Szentlélekkel. A Szentlélekkel való nagyon szoros telítettség révén meg is fogamzott benne az Ige: benne testet öltött az Isten.

A Szentlélek mindenkit teljesen beakar tölteni és ily módon az Isten mindenkiiben testet akar öltetni.

Mennyire vagyok telítve a Lélekkel?

Az én életemben megtestesül-e az Isten?

Sokan azt gondolják, hogy Jézust elfogadni csak örömet jelent. Aki igent mond Jézusra, annak vállalnia kell az azzal járó megbélyegzést is. Kockára kell tenni érte a jó hírt is.

Minden idők kereszténye csak így vállalhatja Jézust: ha kockázat érte. Vállalnunk kell érte sok minden mást. Például a lenézést, a szégyent. Csak így lehet igazán a miénk és így adhatjuk Öt másoknak.

Milyen megbélyegzés ért már Jézusért?

Jézus neve megment, az önközpontúságtól, a magunknak éléstől akar megmenteni. Ily módon ugyanis az evilág fiai élnek. Jézus úgy akar megmenteni az evilág szellemétől, hogy fizikailag ugyan a világban hagy minket, életformánk szerint azonban kiválaszt onnan, hogy

már az Ő életét: az odaadott életet éljük. Ez a másokra figyelő, ez a másoknak odaadott életet jelenti. Ez a másokra figyelő ez a másoknak odaadott élet lesz embereket összekapcsoló, ez lesz szeretetközösségeket formáló. Ennek nyomán jelenhet meg a Földön – akár emberiség méreteken is – az Isten élete.

Jézus az imént leírt megmentését hozta közénk.

Hagyom-e magam megmenteni Jézus által?

Mitől kellene Jézusnak legsürgősebben megszabadítani engem?

Imáiban könyörgök-e ezért a szabadításért és akaratomat ebbe az irányba fészítem-e?

Az igaz ember: Isten akaratát felismerő és megtevő. Isten csak úgy tudja végrehajtani eredeti tervét, ha vannak rá figyelő és vele azonosuló emberek, akik végrehajtják azt.

Isten csak az Őrá figyelő és az Ő akaratát megtevő emberekkel tudja építeni Országát.

Milyen hamar eltanulja az ember a világban eligazodás játékszabályait! A kis gyerek még oly aranyos is, de ma már tíz éve korára rafinált felnőtt lesz. Már, ami érdekeinek kimódosulását illeti. Később még jobban tudja, hogy hogyan kell átsiklani a kényes pontokon, hogyan kell semmit sem kockáztatva és minimális energiát befektetve hamar előre jutni. Az önzés nemcsak polgárjogot nyert, hanem egyeduralmat. Még fölényes és ön-elégült mosoly is kíséri ezt a másokat lekörözést, sokszor másokat átejtést.

Aki kilóg a sorból az, aki Istenhez igazodik, sőt mindegyik felett Istenhez igazodik!

Amikor ma gyakran panaszkodunk, hogy milyen rossz a világ, ez azért van mert nagyon kevés az Istennek tetsző ember. Sajnos az emberek másnak akarnak tetszeni és nem Istennek. Olyan embereknek engedelmeskednek gondolkodás nélkül, akik az ellenkezőjét teszik annak, amit Isten akar. Így nem az Isten akaratát valósul meg a világban, hanem annak ellentmondó, vagyis a sátni terv. Hiába imádkozzuk, hogy „jöjjön el a Te Országod, legyen meg a Te akaratod”, ha közben nem az Ő akaratát tesszük.

Az igaz ember az a csatorna, amelyen keresztül belezuhog a világba az Isten akaratát.

Már a teremő így tervezte, Jézus ezt még hatékonyabba igyekezett tenni: minden ember a Szentlélekbe merítetten éljen. Más szóval ez azt jelenti, hogy a Szentlélek bennünk legyen, mi a Szentlélekben és mindez egyre teljesebben történjen.

Akkor fog megújulni a Föld színe, ha egyre több ilyen ember népesíti be. A Szentlélekbe merített emberek úgy gondolkodnak, úgy éreznek és úgy tesznek, mint az Isten. Az ilyen emberek között áramlik az Isten szeretet élete.

Aki időt szán arra, hogy a csendben éppúgy, mint az események sodrában figyelje Isten jeleit, kutatva Isten

akarát és életében ezt meg is valósítja, az másokkal is közölni fogja Isten szándékát.

Az Isten szavát hirdető nem építhet szavaiból légvárakat. Neki a súlyos valóságot kell hirdetnie. A valóság nagyszerűségét is. Meg annak mérhetetlen komolyságát is.

Igaz ember vagyok-e?

Kutatom-e Isten akarát?

Lehetek-e igaz ember, ha az Istenre nem figyelőknek engedelmességek?

FARAGÓ FERENC

TANYAI SZILÁNKOK...

Időkben és terekben élünk, amelyek időnként és helyenként keresztezik egymást.

Nincs önarckép, valójában mindig egy másik személyben tükröződünk vissza.

Sajtószabadság. Nem az *információ* alakítja a médiát, hanem a *média* az információt.

A *tény* az tény, de egyben *cáfolat* is.

A *tegnap* megtelt, *ma* lett belőle, a *holnap* még ma megszületik.

Minden *hatalom* magában hordozza önmaga végétét, a *bukást*.

Gyakran egy helyes logika mentén tévedünk.

A várakozás nem tétlenség...

Ha túléljük a *születést*, a biztos *halál* vár reánk.

Addig jó, amíg meglepetéseket tudunk okozni magunknak.

Nem a derű után jön a ború, hanem a derűben van benne a ború.

A befejezett történetek mindig befejezetlenül fejeződnek be...

Istennél sem *nagyobb*, sem *kisebb* nincsen.

Mindig csak *befelé* lehet figyelni, *kifelé* sohasem.

Van, amit ki kell mondani, s van, amit ki kell köpni.

Ha arról *beszélünk*, amiről mindenki *beszél*, még nem biztos, hogy fontos dologról *beszélünk*.

A magasba vonz a mélység, a mélységből sóvárgunk a magasba.

Isten nem létezik, mert Isten a létezés maga.

A történelmi múltunk jövője mindig bizonytalan.

A hibákat jóvá lehet tenni, de sajnos ahhoz el is kell követni azokat.

Ahol az igazságtalanság érvényre akar jutni, megjelennek a mindenkori jogvédők.

A legfőbb tapasztalás mindig a mások tapasztalása.

Elutasítani valami, annyit tesz, mint *jóváhagyni* egy másikat. - Jóváhagyni valamit, annyit tesz, mint *elutasítani* valamit.

Elvtársból lesz a legjobb *demokrata*.

Nem az a legjobb tanítás, amit a legtöbben tudnak.

A zuhanással addig nincs is semmi baj, míg véget nem ér.

Ugyanazon dolgok ellentétben állhatnak egymással. – Különböző dolgok egységben lehetnek egymással.

Életcél: felismerni a félreismert önmagunkat!

Disputa. *Vallásról* lehet, *hitről* nem érdemes és *Istenről* nem lehet vitatkozni.

Kívülről nézve önmagamat egészen mást látok.

El van telve a szerénységével!

Azt érezzük, hogy a jó bennünk van, a rossz pedig kívül – ám a rossz is belül van!

Korrupció: *lopja* a napot...

Bizalmatlan: elkezdte figyeltetni magát.